

Практическо Ръководство за прилагането на регламент № 4/2009

ОТНОСНО задълженията за издръжка

Изготвено от Костанца Онорати в сътрудничество със звената за контакт на ЕСМ в Италия и в консултация с европейската съдебна мрежа по граждански и търговски дела.

Текстът е завършен през 2023 г.

Нито Европейската комисия, нито действащи от нейно име лица носят отговорност за начина на използване на предоставената по-долу информация.

Люксембург: Служба за публикации на Европейския съюз, 2023 г.

© Европейски съюз, 2023 г.

Политиката по отношение на повторната употреба на документи на Европейската комисия е уредена с Решение 2011/833/ЕС на Комисията от 12 декември 2011 г. относно повторната употреба на документи на Комисията (ОВ L 330, 14.12.2011 г., стр. 39). Освен ако не е отбелязано друго, повторната употреба на настоящия документ е разрешена съгласно лиценз Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). Това означава, че повторната употреба се позволява, при условие че надлежно се посочи източникът и се укажат евентуалните промени.

За употребата или възпроизвеждането на елементи, които не са собственост на Европейския съюз, трябва да се поиска разрешение директно от носителите на авторските права. Европейският съюз няма авторски права по отношение на следните елементи:

Изображение на корицата, © freepik.com; стр 5, 43, 67, 93 и 121 © freepik.com; стр 27 © pexels.com

Print ISBN 978-92-68-04367-7 doi:10.2838/250472 DS-04-23-613-BG-C
PDF ISBN 978-92-68-04365-3 doi:10.2838/98637 DS-04-23-613-BG-N

Съдържание

1. Въведение и приложно поле	6
1.1. Въведение.	6
1.2. Времево и географско приложно поле (преходни правила) — членове 75 и 76 и съображения 24, 26 и 44.	7
1.2.1. Времево приложно поле.	7
1.2.2. Географско приложно поле.	11
1.3. Връзка с други правни инструменти.	15
1.3.1. Връзка с други правни инструменти на ЕС — членове 68 и 75 и съображения 26 и 44.	15
1.3.2. Връзка с други международни правни инструменти по отношение на трети държави — член 69 и съображения 8 и 40.	16
1.3.3. Отношения между държавите членки във връзка с други международни правни инструменти — член 69 и съображения 8 и 40.	19
1.4. Персонално приложно поле.	20
1.5. Материално приложно поле.	21
1.5.1. Разпоредбите на Регламента за издръжката — член 1 и съображение 11.	21
1.5.2. Понятието „семеини отношения“ — член 22 и съображения 21, 25.	21
1.5.3. Задължения, които не се основават на семеини отношения.	21
1.5.4. Понятието „задължение за издръжка“ — член 1 и съображение 11.	22
1.5.5. Понятията „взискател“, „решение“ и „съд“ — членове 2, 64 и съображение 14.	24
1.5.6. Обхванати решения, съдебни спогодби и автентични документи — член 2 и съображение 13.	25
2. Съдът на коя държава членка е компетентен?	28
2.1. Общи правила — член 3 и съображение 15.	28
2.2. Сезиране на съда и проверка на компетентността/допустимостта — членове 9—11.	33
2.3. Пророгация на компетентност — членове 4 и 5 и съображение 19.	35
2.4. Субсидиарна компетентност и forum necessitatis — членове 6 и 7 и съображения 15 и 16.	37
2.5. Достъп до съд за промяна на решение за издръжка — член 8 и съображение 17.	39
2.6. Координиране на производствата: висящо дело (lis pendens) и свързани искове — членове 12 и 13.	40
2.7. Временни мерки — член 14.	41

3. Кое е приложимото право?	44
3.1. Позоваване на Хагския протокол от 2007 г. — член 15 и съображения 20 и 21.	44
3.1.1. Общи бележки.	44
3.1.2. Универсално приложно поле.	45
3.1.3. Действие на нормите относно приложимото право.	45
3.2. Обща норма за приложимото право — член 3 от Протокола.	48
3.2.1. Общ критерий на привързване: обичайно местопребиваване на взыскателя.	48
3.2.2. Промяна в обичайното местопребиваване на взыскателя — член 3, параграф 2 от Протокола.	50
3.3. Специални норми за отношенията между родители и деца и за взыскатели под 21 години — членове 4, 5 и 6 от Протокола.	51
3.3.1. Общи бележки.	51
3.3.2. Основната връзка с правилото <i>lex fori</i>	52
3.3.3. Допълнителни субсидиарни критерии.	54
3.3.4. Специални норми по отношение на съпрузи и бивши съпрузи.	55
3.3.5. Специална норма относно защитата.	57
3.4. Самостоятелност на страните/определяне на приложимото право — членове 7 и 8 от Протокола.	58
3.4.1. Общи бележки.	58
3.4.2. Определяне за целите на конкретно производство.	58
3.4.3. Определяне чрез общо споразумение.	59
3.4.4. Ограничения на избора на право.	59
3.5. Обхват на приложимото право — член 11 от Протокола.	61
3.5.1. Обхват на приложимото право — съгласно член 11 от Протокола.	61
3.5.2. Изключение: приложимо право за ограничаване на изпълнението.	62
3.6. Материалноправна норма за определяне на размера на задължението за издръжка — член 14 от Протокола.	62
3.7. Обществен ред, преpraщане и нееднородни правни системи.	63
3.7.1. <i>Преpraщане</i> — член 12 от Протокола.	63
3.7.2. Обществен ред — член 13 от Протокола.	63
3.7.3. Държави с повече от една правна система — членове 15—17 от Протокола.	64
3.8. Координираност с други правни инструменти.	65
3.8.1. Координираност с конвенциите на Хагската конференция по международно частно право (HCCH) относно задълженията за издръжка — член 18 от Протокола.	65
3.8.2. Координираност с други международни правни инструменти и еднородни закони — член 19 от Протокола.	66

4. Как се признават и изпълняват решенията?	68
4.1. Въведение — членове 16, 39—43 и 75 и съображения 24, 26 и 27	68
4.2. Общи разпоредби — членове 22, 39—43 и съображения 21, 25 и 27	70
4.3. Решения, постановени по производства, образувани на или след 18 юни 2011 г. („държава членка, обвързана от Протокола“) — членове 17—22 и 75 и съображения 21, 24—26, 30 и 44	72
4.3.1. Автоматично признаване и отмяна на декларацията за изпълняемост (<i>екзекватура</i>)	72
4.3.2. Право да се иска преразглеждане на решението в държавата членка по произход	74
4.3.3. Отказ или спиране на изпълнението	75
4.4. Решения на държавите членки, постановени по производства, образувани преди 18 юни 2011 г., и на Дания („държава членка, която не е обвързана от Хагския протокол от 2007 г.“) — членове 23—38 и 75 и съображения 24, 26, 44 и 48	78
4.4.1. Автоматично признаване	78
4.4.2. Процедура за подаване на молба за декларация за изпълняемост (<i>екзекватура</i>)	82
4.4.3. Жалба срещу декларацията за изпълняемост на решението	84
4.4.4. Временни или охранителни мерки	86
4.5. Трансгранично изпълнение на решения за издръжка — член 41 и съображение 27	86
4.6. Разпоредби относно правната помощ — членове 44—47 и съображение 37	88
4.7. Съдебни спогодби и автентични документи — членове 2 и 48 и съображение 13	90
5. Сътрудничество между централните органи	94
5.1. Функции на централните органи	94
5.1.1. Определяне и функции на централните органи — членове 49—51 и съображение 31	94
5.1.2. Общи функции — член 50	95
5.1.3. Специфични функции — член 51	95
5.2. ЕСМ — ГТД — членове 50, 70 и 71 и съображение 39	96
5.3. Видове молби — член 56 и съображение 31	97
5.3.1. Искане за помощ	97
5.3.2. Видове молби за взискател на издръжка — член 56, параграф 1	98
5.3.3. Длъжник, срещу когото има решение за издръжка, може да подаде следните видове молби — член 56, параграф 2	103
5.4. Специфични мерки — член 53	106
5.4.1. Приложно поле	106
5.4.2. Предмет на молбата	107
5.5. Молби от публични институции — член 64 и съображение 14	110

5.5.1. Определение за публична институция	110
5.5.2. Видове молби за публични институции	110
5.5.3. Публични институции, действащи вместо взискателите	110
5.5.4. Публични институции, действащи за възстановяване на помощи, предоставени вместо издръжка	111
5.6. Молби чрез централните органи — членове 55 и 57—59 и съображение 32	112
5.6.1. Подаване на молба чрез централен орган	112
5.6.2. Съдържание на молбата и допълнителна документация	112
5.6.3. Език и преводи — член 59	113
5.6.4. Обработка на молби и дела — член 58	114
5.6.5. Искане, предаване и използване на информация — членове 61—63 и съображения 33—35	115
5.7. Разходи — член 54 и съображение 32	117
5.8. Безплатна правна помощ — членове 44—47 и съображение 37	117
5.8.1. Ролята на централните органи за получаване на правна помощ от страните	117
5.8.2. Различни ситуации, приложими към молбите за правна помощ	118

Приложение I: таблица на съответствието (членове — съображения от Регламента за издръжката)	122
---	-----

Приложение II: списък на решенията, определенията и заключенията на Съда на ЕС, отнасящи се до Регламента за издръжката и Хагския протокол от 2007 г.	128
---	-----

Приложение III: списък на други решения на Съда на ЕС (отнасящи се до законодателство, различно от Регламента за издръжката и Хагския протокол от 2007 г.)	131
--	-----

Въведение и приложно поле

1. Въведение и приложно поле

*Настоящото ръководство съдържа практически насоки от общ характер. Целта му **не е** да насочва тълкуването на Регламента за издръжката в отделни случаи. Това се извършва от всеки национален съд като прилага съдебната практика на Съда на Европейския съюз (Съда на ЕС). Освен това ръководството не е предназначено да отразява правното положение във всички държави членки.*

1.1. Въведение

В [Регламент \(ЕО\) № 4/2009 на Съвета от 18 декември 2008 г. относно компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на съдебни решения и сътрудничеството по въпроси, свързани със задължения за издръжка](#) („Регламент за издръжката“) са предвидени единни правила за всички държави — членки на ЕС, относно задълженията за издръжка по следните въпроси:

- компетентност
- приложимо право
- признаване и изпълнение
- сътрудничество между централните органи.

Регламентът за издръжката е пряко приложим в държавите членки и има предимство пред националното право (по-специално пред нормите на международното частно право).

Регламентът за издръжката се прилага при трансгранични ситуации, свързани със задължения за издръжка (например ако страните имат обичайно местопребиваване в различни държави или ако решение, постановено в една държава членка, трябва да бъде признато или изпълнено в друга държава членка). Изпълнение в друга държава членка може да се наложи и когато длъжник има имущество в държава членка, различна от тази, в която е местопребиваването на вискател, и изпълнението трябва да се поиска там.

Регламентът за издръжката е част от по-широка рамка от международни правни инструменти, уреждащи трансграничните задължения за издръжка. По-специално той е свързан в значителна степен с по-новите правни инструменти, изготвени от [Хагската конференция по международно частно право](#) (HCCH), както се подчертава в съображение 8 от Регламента за издръжката.

Регламентът за издръжката е приет след сключването на Хагската конвенция от 23 ноември 2007 г. за международното събиране на издръжка на деца и на други членове на семейството ⁽¹⁾ („Хагската

⁽¹⁾ Хагската конвенция от 2007 г. замени [Хагската конвенция от 1958 г. относно признаването и изпълнението на съдебни решения, свързани със задължения за издръжка към деца](#), и [Хагската конвенция от 1973 г. относно признаването и изпълнението на съдебни решения, свързани със задължения за издръжка](#), в отношенията с договарящите държави и доколкото приложното поле на конвенциите съвпада. Например

конвенция от 2007 г.“). Отнася се само до искания или молби за административно сътрудничество в областта на международното събиране на издръжка и признаването и изпълнението на чуждестранни решения. Той не урежда обаче компетентността или приложимото право (вж. раздел 1.3.2 от настоящото ръководство). Освен това [Хагският протокол от 23 ноември 2007 г. относно приложимото право към задълженията за издръжка](#) ⁽²⁾ („Протоколът“) е сключен едновременно с Хагската конвенция от 2007 г. и е приложим в целия Европейски съюз (с изключение на Дания, вж. раздел 1.2.2 от настоящото ръководство). Чрез позоваването на Протокола в член 15 от Регламента за издръжката правилата на Протокола се прилагат пряко от съдилищата на ЕС за целите на определяне на приложимото право към задълженията за издръжка, при условие че трансграничния случай попада във времевото и материалното приложно поле на Регламента за издръжката.

Австралия и Швейцария са обвързани от посочената Хагска конвенция от 1973 г., но не и с Хагската конвенция от 2007 г. Поради това те продължават да прилагат Хагската конвенция от 1973 г. в отношенията си с договарящите държави. Лихтенщайн и Суринам са обвързани от още по-ранната Хагска конвенция от 1958 г., но не и с Хагската конвенция от 2007 г. (вж. раздел 1.3.2 от настоящото ръководство).

(2) Таблицата за актуалното състояние, която се обновява редовно, е достъпна на адрес: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=133> Протоколът заменя [Хагската конвенция от 1956 г. за приложимото право към задълженията за издръжка на деца и Хагската конвенция от 1973 г. за приложимото право към задълженията за издръжка](#) в отношенията между договарящите държави.

1.2. Времево и географско приложно поле (преходни правила) — членове 75 и 76 и съображения 24, 26 и 44

1.2.1. Времево приложно поле

Регламентът за издръжката е приложим към всички образувани съдебни производства, одобрени или сключени съдебни спогодби и съставени автентични документи **от 18 юни 2011 г. ⁽³⁾ нататък**.

Релевантната дата е не кога е постановено решението, а кога официално е образувано производството. В Регламента за издръжката обаче не се посочва как да се определи датата на образуване на производството.

Протоколът влезе в сила в международен план едва на 1 август 2013 г., но при подписването му ЕС направи декларация, че той ще се прилага между неговите държави членки **от 18 юни 2011 г.** (т.е. преди влизането в сила на Протокола) ⁽⁴⁾. Въпреки това датата на влизане в сила на Протокола, 1 август 2013 г., е релевантна както за определяне на приложимото право (вж. глава 3 от настоящото ръководство), така и за определяне на режима на признаване и изпълнение на решенията (вж. глава 4 от настоящото ръководство).

---

(3) Членове 75 и 76 от Регламента за издръжката.

(4) [Решение 2009/941/ЕО на Съвета от 30 ноември 2009 г. за сключване от Европейската общност на Хагския протокол от 23 ноември 2007 г. относно приложимото право към задълженията за издръжка](#) (ОВ L 331, 16.12.2009 г., стр. 17).

Въведение и приложно поле

Що се отнася до признаването и изпълнението на решения, общият принцип е, че решенията, които са постановени в резултат на производство, образувано **преди** 18 юни 2011 г., няма да се ползват от специалните процедури, предвидени в глава IV от Регламента за издръжката, и ще бъдат признавани съгласно други международни правни инструменти. Въпреки това, поради специалната връзка между Регламента за издръжката и [Регламент „Брюксел I“](#) ⁽⁵⁾ този общ принцип не се прилага за решения, които попадат в приложното поле на Регламент „Брюксел I“ и които в противен случай биха били признати по силата на този акт. Съгласно член 75, параграф 2 (изменен с [поправка](#) ⁽⁶⁾) решение, попадащо в приложното поле на Регламент „Брюксел I“, ще бъде признато и обявено за изпълняемо в съответствие с глава IV, раздели 2 и 3 от Регламента за издръжката, когато:

- е постановено **преди** 18 юни 2011 г., при условие че съответното производство за признаване е образувано или съответната декларация за изпълняемост е поискана след 18 юни 2011 г. (член 75, параграф 2, буква а); или

- е постановено **на или след 18 юни 2011 г.**, при условие че производството е образувано преди 18 юни 2011 г. (член 75, параграф 2, буква б).

Това специално правило е приложимо само ако Регламент „Брюксел I“ е бил в сила в държавата членка към момента на постановяване на решението ⁽⁷⁾ (за релевантната дата вж. бележка под линия 5). Въпреки това решения, постановени преди влизането в сила на Регламент „Брюксел I“ в тази държава членка, могат да бъдат признати и обявени за изпълняеми в друга държава членка съгласно Хагската конвенция от 2007 г., при условие че тези решения са обхванати от посочената конвенция.

Регламентът за издръжката се прилага и към одобрени или сключени съдебни спогодби и съставени автентични документи на или след 18 юни 2011 г.

По отношение на сътрудничеството между централните органи Регламентът за издръжката се прилага за всички искания и молби, получени от централния орган на или след 18 юни 2011 г. (член 75,

⁽⁵⁾ [Регламент \(ЕО\) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 г. относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела](#). Регламентът „Брюксел I“ влезе в сила на 1 март 2002 г. за Австрия, Белгия, Германия, Гърция, Ирландия, Финландия, Франция, Италия, Люксембург, Нидерландия, Португалия, Испания, Швеция и Обединеното кралство; на 1 май 2004 г. за Чехия, Естония, Кипър, Латвия, Литва, Унгария, Малта, Полша, Словакия и Словения; на 1 януари 2007 г. за България и Румъния; на 1 юли 2013 г. за Хърватия.

⁽⁶⁾ Вж. [поправка](#) (ОВ L 8, 12.1.2013 г., стр. 19).

⁽⁷⁾ В решението на Съда на ЕС от 15 април 2021 г., *TKF/Department of Justice for Northern Ireland*, C-729/19, EU:C:2021:275, т. 46—50, се пояснява, че член 75, параграф 2, буква а) се прилага само ако решенията, за които се отнася, попадат в приложното поле на [Регламент „Брюксел I“](#) за целите на тяхното признаване и изпълнение. Това означава, че решенията по въпроси, свързани със задължения за издръжка, които са постановени от съд на държава, която все още не е член на Европейския съюз и в която Регламентът „Брюксел I“ все още не е влязъл в сила, не попадат в приложното поле на [Регламент „Брюксел Iа“](#) или на Регламента за издръжката.

параграф 3). Решенията, които трябва да бъдат признати и обявени за изпълняеми съгласно Хагската конвенция от 2007 г. или други правни инструменти, може също да бъдат изпратени на централния

орган на приемащата държава членка в съответствие с правилата за сътрудничество на Регламента за издръжката (глава VII от Регламента за издръжката).

Въведение и приложно поле

Диаграма 1: Времево приложно поле на Регламента за издръжката

* ако съдебното производство е образувано преди 31 декември 2020 г. Хагската конвенция от 2007 г. трябва да се прилага за съдебни производства, образувани след тази дата.

** Регламентът за издръжката се прилага и за сътрудничество между централните органи, когато искането е получено от централния орган на или след 18 юни 2011 г.

⁽⁹⁾ Това се отнася за решения, постановени в Австрия, Белгия, Германия, Гърция, Ирландия, Финландия, Франция, Италия, Люксембург, Нидерландия, Португалия, Испания, Швеция и Обединеното кралство, на или след 1 март 2002 г.; решения, постановени в Чехия, Естония, Кипър, Латвия, Литва, Унгария, Малта, Полша, Словакия и Словения, на или след 1 май 2004 г., или решения, постановени в Румъния и България, на или след 1 януари 2007 г.

⁽⁹⁾ Този случай се отнася до решения, постановени в същите държави членки, посочени в предходната бележка под линия, преди датата, посочена в тази бележка под линия.

1.2.2. Географско приложно поле

Регламентът за издръжката е в сила във всички 27 държави — членки на ЕС, но е само частично приложим за Дания (с различни механизми и изключения). Той е приложим субсидиарно и в Обединеното кралство.

Позицията на Дания

Разпоредбите на ЕС относно съдебното сътрудничество по граждански дела по принцип не се прилагат в Дания, но Дания е сключила специално споразумение с ЕС за прилагането на Регламент „Брюксел I“. Дания също така се съгласи да прилага Регламент за издръжката, доколкото с него се изменя Регламент „Брюксел I“⁽¹⁰⁾. Това означава, че по-голямата част от Регламент за издръжката се прилага за отношенията между държавите членки и Дания — с изключение на глава III (Приложимо право) и глава VII (Административно сътрудничество), тъй като тези въпроси преди това не са били уредени от Регламент „Брюксел I“. По подобен начин определенията в член 2 и глава IX (Общи и заключителни разпоредби) от Регламент за издръжката ще бъдат разширени за Дания само доколкото се

⁽¹⁰⁾ В съответствие с член 3, параграф 2 от [Споразумението от 19 октомври 2005 г. между Европейската общност и Кралство Дания относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела](#) (ОВ L 299, 16.11.2005 г., стр. 62), одобрено с [Решение 2006/325/ЕО на Съвета](#) (ОВ L 120, 5.5.2006 г., стр. 22), Дания уведоми Комисията с писмо от 14 януари 2009 г. за решението си да приложи съдържанието на Регламент за издръжката, доколкото той изменя Регламент „Брюксел I“ (ОВ L 149, 12.6.2009 г., стр. 80).

отнасят до компетентността, признаването, изпълняемостта и изпълнението на съдебни решения и достъпа до правосъдие, въпроси, които вече са обхванати от Регламент „Брюксел I“.

Позицията на Обединеното кралство

Обединеното кралство се присъедини⁽¹¹⁾ към Регламент за издръжката, който следователно е приложим към всички образувани съдебни производства (и одобрени или сключени съдебни спогодби и съставени автентични актове) между 18 юни 2011 г. и 31 декември 2020 г.

След излизането на Обединеното кралство от ЕС на 31 януари 2020 г. [Споразумението за оттегляне](#) влезе в сила на 1 февруари 2020 г.⁽¹²⁾, като по този начин приключи периодът по член 50 от [Договора за](#)

⁽¹¹⁾ [Решение 2009/451/ЕО](#) на Комисията от 8 юни 2009 г. Обединеното кралство не се присъедини към предложението в рамките на три месеца от представянето му през 2005 г. (както е посочено в съответната разпоредба на Договора), тъй като имаше опасения относно последиците за неговата правна система от прилагането на чуждестранното право, както е предвидено в Протокола. Позицията на Обединеното кралство се промени към края на преговорите и текстът беше преработен, за да се позволи на Обединеното кралство да участва, но без да се прилага глава III към него. Като се има предвид връзката между глава III и премахването на ексекватурата по отношение на задълженията за издръжка, беше добавен раздел 2 в глава IV, за да бъде съобразена с позицията на Обединеното кралство и да се улесни участието на Обединеното кралство в Регламент за издръжката след приемането му (отново както е предвидено в Договора).

⁽¹²⁾ [Споразумение за оттеглянето на Обединеното кралство Великобритания и Северна Ирландия от Европейския съюз и Европейската общност за атомна енергия](#) (ОВ L 29, 31.1.2020 г., стр. 7).

Въведение и приложно поле

[Европейския съюз](#) и бе поставено началото на преходен период до 31 декември 2020 г. За да се гарантира организираното оттегляне на Обединеното кралство от ЕС и да се осигури повече време за адаптиране на обществеността и предприятията, правото на Съюза продължи да се прилага в Обединеното кралство (вж. член 126 от Споразумението за оттегляне), а Съдът на ЕС продължи да има компетентност по отношение на Обединеното кралство през преходния период.

Съгласно член 67 от Споразумението за оттегляне от Обединеното кралство и държавите — членки на ЕС, се изисква в ситуации, включващи Обединеното кралство, да прилагат:

- по отношение на компетентността → правилата на Регламента за издръжката, уреждащи компетентността при съдебни производства, образувани преди края на преходния период (31 декември 2020 г.), или искове, които са свързани с такива съдебни производства съгласно членове 12—13 от Регламента за издръжката;
- по отношение на признаването и изпълнението на решенията → правилата на Регламента, уреждащи признаването и изпълнението (т.е. процедурите в глава IV и приложения I—IV)⁽¹³⁾ при решения,

постановени в рамките на съдебни производства, образувани преди края на преходния период (31 декември 2020 г.), както и при одобрени или сключени съдебни спогодби и автентични документи, съставени преди края на преходния период⁽¹⁴⁾;

- по отношение на сътрудничеството между централните органи → глава VII от Регламента, уреждаща сътрудничеството между централните органи (както и приложения VI—IX) за молби за признаване или изпълнение на решения и искания, получени от централния орган на замолената държава преди края на преходния период.

От края на преходния период, т.е. съдебните производства, образувани на или след датата на края на преходния период, **1 януари 2021 г.**, вече не се уреждат от посочените правила на Споразумението за оттегляне. Това означава, че:

- съдилищата в Обединеното кралство вече не прилагат Регламента за издръжката при такива производства. Вместо това се прилага всяка релевантна международна конвенция или споразумение (независимо дали е двустранно или многостранно), което е в сила между Обединеното кралство и съответната(ите)

⁽¹³⁾ Всички приложения към Регламента за издръжката може да се попълват в динамичен формат, който позволява незабавен превод на езика на замолената държава членка на адрес: https://e-justice.europa.eu/155/BG/online_forms. Вж. също ръководството за ползване на приложенията към Регламента за издръжката на адрес: <https://op.europa.eu/bg/publication-detail/-/publication/8aa572b8-6eb3-11e8-9483-01aa75ed71a1/language-bg/format-PDF/source-71665318>

⁽¹⁴⁾ Моля, имайте предвид, че правилото се прилага по различен начин по отношение на [Регламент \(ЕО\) № 805/2004 за въвеждане на европейско изпълнително основание при безспорни вземания](#). В член 67, параграф 2, буква г) от [Споразумението за оттегляне](#) се пояснява, че посоченият регламент се прилага, при условие че за удостоверяването като европейско изпълнително основание е било подадено заявление преди 31 декември 2020 г.

- държава(и) — членка(и) на ЕС. В противен случай приложимият режим се намира в националните норми на международното частно право;
- Хагската конвенция от 2007 г. се прилага по отношение на признаването и изпълнението на решения, постановени в рамките на съдебни производства, образувани на или след 1 януари 2021 г., и към одобрени или сключени съдебни спогодби и съставени автентични документи на или след 1 януари 2021 г. ⁽¹⁵⁾;
  - фактът, че Обединеното кралство не е страна по Протокола, означава, че приложимото право към задълженията за издръжка винаги се урежда от нормите на международното частно право на Обединеното кралство;
  - в държавите — членки на ЕС, ситуацията е различна по отношение на компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на решения или сътрудничеството между централните органи:
    - по отношение на компетентността → Регламентът за издръжката остава приложим в ситуации, свързани с граждани на Обединеното кралство или лица, които имат обичайно местопребиваване в Обединеното кралство, предвид универсалния характер на правилата, предвидени в Регламента за издръжката (вж. раздел 1.3 от настоящото ръководство);
    - по отношение на приложимото право Регламентът за издръжката и Протоколът остават приложими, тъй като Протоколът се прилага независимо от това дали случаят се отнася до държава, обвързана от Протокола;
    - по отношение на признаването и изпълнението на решенията → Хагската конвенция от 2007 г. е приложима, ако решението е обхванато от конвенцията;
    - по отношение на сътрудничеството между централните органи → прилага се Хагската конвенция от 2007 г.

По време на ратификацията на 28 септември 2020 г. Обединеното кралство направи едностранна декларация за разширяване на прилагането на глави II и III от Хагската конвенция от 2007 г. (за административно сътрудничество и молби за убежище чрез централните органи) по отношение на издръжката на съпрузи ⁽¹⁶⁾. По този начин приложното поле на Хагската конвенция от 2007 г.

⁽¹⁵⁾ Обединеното кралство се обвързва от Хагската конвенция от 2007 г. на 1 август 2014 г. по силата на членството си в ЕС, който одобри конвенцията на тази дата. След решението си да напусне ЕС на 28 септември 2020 г. Обединеното кралство депозира инструмент за ратификация на Хагската конвенция от 2007 г., за да бъде обвързано самостоятелно от нея от 1 януари 2021 г. Обединеното кралство декларира, че е договаряща държава по Хагската конвенция от 2007 г. без прекъсване от 1 август 2014 г. Декларацията на Обединеното кралство относно влизането в сила на Хагската конвенция от 2007 г. е достъпна на адрес <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/notifications/?csid=1255&disp=eif>

⁽¹⁶⁾ Вж. декларацията на Обединеното кралство, посочена в член 2, параграф 3 от Хагската конвенция от 2007 г.: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/notifications/?csid=1255&disp=resdn>. Преди това ЕС беше направил същата декларация: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/notifications/?csid=1109&disp=resdn>. Декларациите може да се променят от всяка от страните, но

Въведение и приложно поле

се доближава до това на Регламента за издръжката, което сега се различава само по отношение на задълженията за издръжка, произтичащи от семейни отношения, различни от тези между дете и неговия родител и между съпрузи ⁽¹⁷⁾ (които са обхванати от Регламента за издръжката, но не и от Хагската конвенция от 2007 г.).

Фактът, че Регламентът за издръжката вече не се прилага за Обединеното кралство, означава, че не е възможно да се използват приложения I—IV ⁽¹⁸⁾ към Регламента за издръжката по отношение на извлечения от съдебни решения, постановени по съдебни производства, образувани на или след 1 януари 2021 г., и на одобрени или сключени съдебни спогодби и съставени автентични документи на или след 1 януари 2021 г. По подобен начин при сътрудничеството между централните органи на Обединеното кралство и на държавите — членки на ЕС, трябва да се следва режимът, установен в Хагската конвенция от 2007 г., по отношение

на молби и искания, получени на или след 1 януари 2021 г. Подходящият формуляр е представен в [приложение 1](#) ⁽¹⁹⁾ към конвенцията.

Що се отнася до приложимото право, нито Обединеното кралство, нито Дания са страни по Протокола, така че нито една от двете държави не прилага Протокола при определяне на приложимото право. Следователно приложимото право към задълженията за издръжка се определя от органите на Обединеното кралство и Дания чрез прилагане на техните национални норми по отношение на международното частно право. Освен това решенията за издръжка, приети в тези две държави, се признават и изпълняват в държавите членки, различни от Дания, съгласно процедурата, посочена в глава IV, раздел 2 (член 23 и следващите).

По силата на член 2 от Протокола обаче, Протоколът се прилага дори когато води до прилагане на правото на държава, която не е договаряща държава. Следователно всички държави — членки на ЕС (с изключение на Дания), трябва да прилагат правото на всяка трета държава, която не е нито член на ЕС, нито страна по Протокола (това включва правото на Обединеното кралство, Дания и всяка друга държава, която не е член на ЕС, но вж. раздел 1.3.2 и глава 3 от настоящото ръководство).

Хагската конвенция от 2007 г. може да се прилага само до степеня, в която разширяването е направено и от двете договарящи се страни.

⁽¹⁷⁾ Въпреки това в декларацията си при ратификацията Обединеното кралство се ангажира „да проучи възможността за разширяване на прилагането на конвенцията като цяло към всички задължения за издръжка“ в рамките на седем години (<https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/notifications/?csid=1255&disp=resdn>).

⁽¹⁸⁾ Всички приложения към Регламента за издръжката може да се попълват в динамичен формат, който позволява незабавен превод на езика на замолената държава членка на адрес: https://e-justice.europa.eu/155/BG/online_forms. Вж. също ръководството за ползване на приложенията към Регламента за издръжката на адрес: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/8aa572b8-6eb3-11e8-9483-01aa75ed71a1/language-bq/format-PDF/source-71665318>

⁽¹⁹⁾ Вж. също ръководството за попълване на задължителните и препоръчителните формуляри по Хагската конвенция от 2007 г. на адрес: <https://assets.hcch.net/docs/33ac3a37-b713-4e6e-8727-8942182076ea.pdf>

1.3. Връзка с други правни инструменти

1.3.1. Връзка с други правни инструменти на ЕС — членове 68 и 75 и съображения 26 и 44

В член 68 се изяснява връзката между Регламента за издръжката и редица правни инструменти на ЕС, които уреждат въпроси, попадащи в приложното му поле ⁽²⁰⁾.

Регламентът заменя [Регламент „Брюксел I“](#), доколкото той се прилага по отношение на въпроси, свързани със задължения за издръжка, произтичащи от семейни отношения (вж. раздел 1.5 от настоящото ръководство). Както вече беше споменато, тези въпроси са предмет на член 75, параграф 2 от Регламента за издръжката ⁽²¹⁾. Що се отнася до отношенията между всички държави — членки на ЕС, Регламентът „Брюксел I“ беше отменен и заменен с [Регламент „Брюксел Ia“](#), който не съдържа правила за издръжка.

Регламентът за издръжката също така заменя [Регламент \(ЕО\) № 805/2004 относно европейското изпълнително основание](#) ⁽²²⁾ по

- ⁽²⁰⁾ Освен това, що се отнася до материалното приложно поле, Регламентът за издръжката може да се припокрива с Регламента за наследяването (Регламент (ЕС) № [650/2012](#)) и регламентите относно имуществения режим на международните двойки (Регламент (ЕС) № [2016/1103](#) и Регламент (ЕС) № [2016/1104](#)). В тази връзка вж. точки 1.5.3 и 1.5.4 от настоящото ръководство.
- ⁽²¹⁾ Вж. раздел 1.2.1 от настоящото ръководство.
- ⁽²²⁾ [Регламент \(ЕО\) № 805/2004 на Европейския парламент и на Съвета от 21 април 2004 г. за въвеждане на европейско изпълнително основание при безспорни вземания](#) (ОВ L 143, 30.4.2004 г., стр. 15). Вж. бележка под

въпроси, свързани със задължения за издръжка, произтичащи от семейни отношения.

Регламентът за издръжката не засяга прилагането на Директива 2003/8/ЕО на Съвета относно правната помощ при презгранични спорове ⁽²³⁾ по въпроси, свързани със задължения за издръжка. Посочената директива обаче се подчинява на глава V от Регламента за издръжката (Достъп до правосъдие).

Регламентът за издръжката не засяга прилагането на [Директива 95/46/ЕО за защита на личните данни](#) ⁽²⁴⁾. Тази директива беше отменена с [Общия регламент относно защитата на данните](#) (Регламент (ЕС) № 2016/679, ОРЗД) ⁽²⁵⁾, считано от 25 май 2018 г., поради което позоваването на Директива 95/46/ЕО в

линия 14 относно прилагането на настоящия регламент от и по отношение на Обединеното кралство.

- ⁽²³⁾ [Директива 2003/8/ЕО на Съвета от 27 януари 2003 г. за подобряване на достъпа до правосъдие при презгранични спорове чрез установяването на минимални общи правила за правната помощ при такива спорове](#) (ОВ L 26, 31.1.2003 г., стр. 41). Първоначалният номер 2002/8/ЕО е коригиран с [поправка](#) (ОВ L 32, 7.2.2003 г.) Тази директива се прилага между всички държави членки, с изключение на Дания.
- ⁽²⁴⁾ [Директива 95/46/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 24 октомври 1995 г. за защита на физическите лица при обработването на лични данни и за свободното движение на тези данни](#) (ОВ L 281, 23.11.1995 г., стр. 31).
- ⁽²⁵⁾ [Регламент \(ЕС\) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 г. относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни и за отмяна на Директива 95/46/ЕО \(Общ регламент относно защитата на данните\)](#) (ОВ L 119, 4.5.2016 г., стр. 1).

Въведение и приложно поле

член 68 от Регламента за издръжката, трябва да се тълкува като позоваване на ОРЗД.

1.3.2. Връзка с други международни правни инструменти по отношение на трети държави — член 69 и съображения 8 и 40

Член 69 от Регламента за издръжката урежда координацията между Регламента за издръжката и международните правни инструменти, които вече са съществували към момента на приемането му.

Както и при други регламенти на ЕС, които съдържат норми на международното частно право, общият принцип е, че Регламентът за издръжката не засяга прилагането на двустранните и многостранните конвенции и споразумения в областта на задълженията за издръжка, по които една или няколко държави членки са били страни по време на приемането на Регламента за издръжката (т.е. към 18 декември 2008 г.; член 69, параграф 1). Следователно по отношение на трети държави (т.е. държави, които не са членки на ЕС) държавата членка продължава да прилага двустранните или многостранните конвенции и споразумения, от които е обвързана ⁽²⁶⁾.

Съгласно член 69, параграф 1 държавите — членки на ЕС (включително Дания), продължават да прилагат [Конвенцията на](#)

⁽²⁶⁾ Член 69, параграф 1 не се прилага за Дания (вж. раздел 1.2.2 от настоящото ръководство).

[ООН от 20 юни 1956 г. за събирането на издръжка в чужбина](#) по отношение на административното сътрудничество с държави, които са договарящи се страни по тази конвенция, но не и по Хагската конвенция от 2007 г. В това число влизат Дания ⁽²⁷⁾, Аржентина, Австралия, Чили, Израел, Мексико, Мароко, Швейцария и т.н. ⁽²⁸⁾

Държавите членки (включително Дания) ще прилагат и [Хагската конвенция от 1958 г. относно признаването и изпълнението на съдебни решения, свързани със задължения за издръжка към деца](#) по отношение на Лихтенщайн и Суринам, нито една от които не е страна по Хагската конвенция от 1973 г. (вж. следващия раздел).

И накрая, някои държави членки (включително Дания) ⁽²⁹⁾ продължават да прилагат [Хагската конвенция от 1973 г. относно признаването и изпълнението на съдебни решения, свързани със задължения за издръжка](#), по отношение на признаването и изпълнението на съдебни решения с държави, които са договарящи се страни по тази конвенция, но не и по Хагската конвенция от 2007 г. (например Андора, Австралия и Швейцария).

⁽²⁷⁾ Дания не е страна по Хагската конвенция от 2007 г. Вж. по-долу в настоящия раздел.

⁽²⁸⁾ За списъка на договарящите държави по Конвенцията на ООН от 1956 г. вж. https://treaties.un.org/pages/ViewDetailsIII.aspx?src=TREATY&mtdsq_no=XX-1&chapter=20&Temp=mtdsq3&clang=en

⁽²⁹⁾ Хагската конвенция от 1973 г. не е приложима за: Австрия, Белгия, България, Кипър, Хърватия, Ирландия, Латвия, Малта, Румъния, Словения и Унгария.

За разлика от това член 69, параграф 1 **не** се прилага по отношение на тези конвенции, които ЕС е сключил **след** приемането на Регламента за издръжката (т.е. след 18 декември 2008 г.). В тези случаи се прилага общият принцип, залегнал в член 216 от [Договора за функционирането на Европейския съюз](#), а именно, че всички международни споразумения, сключени от ЕС, обвързват институциите на Съюза и държавите членки.

Този общ принцип се прилага за Хагската конвенция от 2007 г., която ЕС одобри през 2011 г. ⁽³⁰⁾ и която влезе в сила на 1 август 2014 г. за държавите членки (с изключение на Дания) ⁽³¹⁾. Съгласно член 51, параграф 4 от Хагската конвенция от 2007 г. държавите членки (с изключение на Дания) ще продължат да прилагат Регламента за издръжката по отношение на държавите членки, но ще се позовават на конвенцията за целите на признаването и изпълнението на съдебно решение за издръжка, постановено в договаряща държава по Хагската конвенция от 2007 г., която не е държава — членка на ЕС (например Албания, Бразилия, Норвегия, САЩ и Обединеното кралство след края на преходния период, 30 декември 2020 г.) ⁽³²⁾. Хагската конвенция от 2007 г. се прилага и в случаите, когато искане за специфични мерки съгласно член 7 от нея, молба чрез централните органи съгласно глава III или пряко искане за признаване и изпълнение

съгласно глава V е получено след влизането в сила на Хагската конвенция от 2007 г. между държава — членка на ЕС, и трета държава.

Такъв е и случаят с [Конвенцията от Лугано от 30 октомври 2007 г.](#) („Конвенция от Лугано“) ⁽³³⁾, която беше подписана от Европейската общност и влезе в сила за ЕС на 1 януари 2010 г. ⁽³⁴⁾ Връзката между Регламента за издръжката и Конвенцията от Лугано може да се основава на член 64 или на член 67 от Конвенцията от Лугано — въпрос, който все още не е разгледан от Съда на ЕС.

Член 64, параграф 1 от Конвенцията от Лугано урежда връзката ѝ с [Регламент „Брюксел I“](#). В него се установява общото правило, че Конвенцията от Лугано не засяга прилагането от страна на държавите — членки на ЕС, на Регламент „Брюксел I“ или съответните му изменения. В член 64, параграф 2 обаче се предвижда изключение от това общо правило и прилагане на конвенцията в следните случаи:

- когато ответникът има местоживее на територията на договаряща държава само по Конвенцията от Лугано (т.е. Исландия, Норвегия и Швейцария);

⁽³⁰⁾ [Решение на Съвета 2011/432/ЕС](#) (ОВ L 192, 22.7.2011 г., стр. 39).

⁽³¹⁾ Хагската конвенция от 2007 г. влезе в сила по-рано, на различни дати през 2013 г., за следните трети държави: Албания, Босна и Херцеговина, Норвегия и Украйна.

⁽³²⁾ За списъка на договарящите държави по Хагската конвенция от 2007 г. вж. <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=131>

⁽³³⁾ [Конвенция от Лугано от 30 октомври 2007 г. относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела](#) (ОВ L 339, 21.12.2007 г., стр. 3).

⁽³⁴⁾ Както между ЕС и Норвегия и Дания ([ОВ L 140, 8.6.2010 г., стр. 1](#)). Конвенцията от Лугано влезе в сила на 1 януари 2011 г. по отношение на Швейцария и на 1 май 2011 г. по отношение на Исландия ([ОВ L 138, 26.5.2011 г., стр. 1](#)).

Въведение и приложно поле

- когато член 22 относно изключителната компетентност или член 23 относно пророгацията на компетентността предоставят компетентност на съдилищата на договаряща държава само по Конвенцията от Лугано;
- когато в съответствие с член 26 относно *visacia процес (lis pendens)* или член 28 относно свързаните искове производството е образувано в държава — членка на ЕС, и в договаряща държава само по Конвенцията от Лугано.

С Регламента за издръжката се изменя Регламент „Брюксел I“ по отношение на компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения и правната помощ (член 68, параграф 1 от Регламента за издръжката). Това означава, че член 64, параграф 1 от Конвенцията от Лугано трябва да се разбира като позоваващ се на Регламента за издръжката ⁽³⁵⁾. Поради това държавите членки прилагат Конвенцията от Лугано по отношение на горепосочената ситуация. Въпреки това следва да се отбележи, че в Конвенцията от Лугано не се разглежда сътрудничеството между централните органи. Следователно държавите — членки на ЕС, продължават да разглеждат този въпрос в съответствие с други правни инструменти (например чрез прилагане на Хагската конвенция от 2007 г. по отношение на Норвегия, която е единствената договаряща държава по Конвенцията от Лугано, обвързана и от Хагската конвенция от 2007 г.).

⁽³⁵⁾ Решение от 20 декември 2017 г., *Schlömpl/Landratsamt Schwäbisch Hall*, C-467/16, EU:C:2017:993, т. 39—43.

Връзката между Конвенцията от Лугано и Регламента за издръжката обаче може да се основава и на комбинираното тълкуване на член 67 и [Протокол 3](#) от Конвенцията от Лугано относно прилагането на член 67. В съответствие с член 67 Конвенцията от Лугано не засяга действието на конвенции, от които договарящите се страни и/или държавите са обвързани, и които уреждат компетентността или признаването и изпълнението на съдебни решения в специфични области. В Протокол 3 относно прилагането на член 67 се пояснява, че разпоредбите, които определят компетентността или признаването или изпълнението на съдебни решения, постановени в специфични области и които се съдържат или ще се съдържат в актове на институциите на Европейските общности, трябва да се разбират по същия начин както споразуменията, посочени в член 67, параграф 1. Ако двете разпоредби се вземат предвид заедно, в дело от специфична област се прилага Регламентът за издръжката (а не Конвенцията от Лугано) ⁽³⁶⁾.

⁽³⁶⁾ Това е позицията, изразена от Федералния съвет [Conseil fédéral] на Швейцария по време на одобряването на Конвенцията от Лугано. Вж. *Message relatif à l'arrêté fédéral portant approbation et mise en œuvre de la Convention de Lugano révisée concernant la compétence judiciaire, la reconnaissance et l'exécution des décisions en matière civile et commerciale, du 18 février 2009, page 1497* (Съобщение относно Федералния указ за одобряване и прилагане на преразгледаната Конвенция от Лугано относно компетентността и признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела от 18 февруари 2009 г., стр. 1497 (<https://www.fedlex.admin.ch/eli/fqa/2009/402/fr>), в което в раздела 2.3.1.2 *Coordination avec le Règlement européen sur les aliments* (2.3.1.2 Съгласуване с Регламента на ЕС за издръжката) на стр. 1515 е посочено: *Du point de vue de la CLrév il [le Règlement européen sur les aliments] s'agit d'une « Convention sur des matières particulières » au sens de l'article 67 CLrév. Dans leur domaine d'application (qui comprend territorialement les Etats membres de l'UE et matériellement les questions*

Бъдещите двустранни или многостранни конвенции и споразумения в областта на задълженията за издръжка между държавите членки и трети държави са предмет на специалната процедура, установена с [Регламент \(ЕО\) № 664/2009 на Съвета](#) ⁽³⁷⁾, която е обсъждана при съставянето на Регламента за издръжката и е посочена в съображение 40.

relatives aux aliments), les dispositions du Règlement relatives à la compétence ont le pas sur celles de la CLrév. Les décisions qui ont été rendues sur la base des compétences prévues dans le Règlement, doivent, selon la CLrév, être reconnues et exécutées en Suisse, sauf si la compétence du tribunal qui a rendu la décision ne serait reconnue ni en vertu de la LDIP ni en vertu de la CLrév et que la décision est dirigée contre une personne domiciliée en Suisse (Article 67, al. 3 et 4 CLrév) („От гледна точка на преразгледаната Конвенция от Лугано той [Регламентът на ЕС за издръжката] представлява „конвенция в специфични области“ по смисъла на член 67 от преразгледаната Конвенция от Лугано. По отношение на приложното поле (като териториалното включва държавите — членки на ЕС, и материалноправното — въпроси, свързани с издръжката) разпоредбите на Регламента относно компетентността имат предимство пред разпоредбите на преразгледаната Конвенция от Лугано. Съдебните решения, постановени въз основа на компетентността, предвидена в Регламента, съгласно преразгледаната Конвенция от Лугано трябва да бъдат признати и изпълнени в Швейцария, освен ако компетентността на съда, постановил решението, не се признава нито по силата на LDIP [федерален закон относно международното частно право — бел.прев.], нито по силата на преразгледаната Конвенция от Лугано, и съдебното решение е постановено срещу лице с местоживееене в Швейцария (член 67, параграфи 3 и 4 от преразгледаната Конвенция от Лугано).

⁽³⁷⁾ [Регламент \(ЕО\) № 664/2009 на Съвета от 7 юли 2009 г. за установяване на процедура за договарянето и сключването на споразумения между държави членки и трети държави относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни дела, по дела, свързани с родителската отговорност, и по дела, свързани със задължения за издръжка, както и по въпроси на приложимото право към дела, свързани със задължения за издръжка](#) (ОВ L 200, 31.7.2009 г., стр. 46).

1.3.3. Отношения между държавите членки във връзка с други международни правни инструменти — член 69 и съображения 8 и 40

Съгласно член 69, параграф 2 и при спазване на член 68, параграф 3 от Регламента за издръжката в отношенията между държавите членки Регламентът има предимство пред всяка конвенция, уреждаща същия предмет, доколкото тя има същото приложно поле. Примери за това са [Конвенцията на ООН от 1956 г. за събиране на издръжка в чужбина](#), [Хагската конвенция от 1956 г. за приложимото право към задълженията за издръжка на деца](#), [Хагската конвенция от 1958 г. относно признаването и изпълнението на съдебни решения, свързани със задължения за издръжка към деца](#), [Хагската конвенция от 1973 г. относно признаването и изпълнението на съдебни решения, свързани със задължения за издръжка](#), [Хагската конвенция от 1973 г. за приложимото право към задълженията за издръжка](#) и Хагската конвенция от 2007 г. ⁽³⁸⁾ Хагската конвенция от 2007 г. продължава да е приложима за събирането на задължения за издръжка, дължими между молещата и замолената държава преди влизането в сила на Хагската конвенция от 2007 г., когато

⁽³⁸⁾ В съответствие с член 1 от [Хагската конвенция от 1973 г.](#) тази конвенция се прилага и към спогодба, сключена от или пред съдебен или административен орган по отношение на дадено задължение за издръжка. За разлика от това съгласно определението в член 2, параграф 2 от [Регламента за издръжката](#) „съдебна спогодба“ означава „спогодба в областта на задълженията за издръжка, одобрена от съд или сключена пред съда в хода на съдебно производство“ (получерният шрифт е добавен).

Въведение и приложно поле

съответните плащания са в полза на лице, ненавършило 21 години (съгласно член 56, параграф 3 от Хагската конвенция от 2007 г.).

Същият принцип се прилага и по отношение на Протокола (на който има позоваване в член 15 от Регламента за издръжката по отношение на приложимото право). Това може да породи въпроси по отношение на трети държави, които са страни само по Хагската конвенция от 1973 г. или по Хагската конвенция от 1956 г. (вж. раздел 3.8.1 от настоящото ръководство).

Като изключение от това общо правило обаче в член 69, параграф 3 се предвижда, че Регламентът за издръжката не възпрепятства прилагането на [Конвенцията от 23 март 1962 г. между Швеция, Дания, Финландия, Исландия и Норвегия относно събирането на задълженията за издръжка](#) в държавите членки, които са страни по тази конвенция от 1962 г. (т.е. Дания, Финландия и Швеция), като се има предвид, че посочената конвенция съдържа някои благоприятни условия за събирането на задълженията за издръжка по отношение на изпълнението на съдебните решения и достъпа до правна помощ (вж. също съображение 40 от Регламента за издръжката). Въпреки това ответниците не трябва да бъдат лишавани от правото да поискат преразглеждане или да откажат или да спрат изпълнението на съдебно решение (тези права са предоставени съответно в членове 19 и 21 от Регламента за издръжката).

1.4. Персонално приложно поле

Правилата относно компетентността в глава II от Регламента за издръжката и правилата относно приложимото право в Протокола имат действие *erga omnes* (т.е. те се прилагат универсално за всички международни дела, които попадат в материалното приложно поле на Регламента за издръжката). Това означава, че правилата за компетентност се прилагат винаги, когато един от критериите, предвидени в глава II от Регламента за издръжката, предоставя компетентност на която и да е държава членка (вж. глава 2 от настоящото ръководство) независимо от местоживеенето на ответника (за разлика от [Регламент „Брюксел I“](#)) или ищеца или от тяхното гражданство. Правилата за приложимото право се прилагат независимо дали правото е на договаряща държава по Протокола (вж. също глава 3 от настоящото ръководство). Въпреки това, когато става въпрос за признаване и изпълнение на съдебни решения или за сътрудничество между централните органи, и двете засегнати държави трябва да са държави — членки на ЕС. По силата на Регламента за издръжката се признават само съдебни решения, постановени в държава членка (вж. член 16, параграфи 2 и 3 от Регламента за издръжката). Правилата за сътрудничество също се прилагат само когато и молещият, и замоленият централен орган принадлежат към държави — членки на ЕС.

1.5. Материално приложно поле

1.5.1. Разпоредбите на Регламента за издръжката — член 1 и съображение 11

Член 1 от Регламента за издръжката се прилага към задълженията за издръжка, произтичащи от „семейни, родствени, брачни отношения или отношения по сватовство“. Съгласно съображение 11 този израз следва да се тълкува широко, за да се гарантира равното третиране на всички възискатели по вземания за издръжка. В съображение 11 също така се посочва, че понятието „задължение за издръжка“ следва да се тълкува самостоятелно. В Регламента за издръжката не се определят понятията **семейни отношения** и **задължения за издръжка**.

1.5.2. Понятието „семейни отношения“ — член 22 и съображения 21, 25

Във връзка със **семейните отношения** възниква въпросът дали понятието следва да се тълкува самостоятелно, или да се разглежда в съответствие с националното право ⁽³⁹⁾.

По-специално възниква въпросът дали понятието обхваща регистрирани партньорства или отношения, които не са юридически оформени (фактическо семейство).

⁽³⁹⁾ Националното право следва да се тълкува в съответствие с [Хартата на основните права на Европейския съюз](#), и по-специално с член 21 от нея.

В член 22 от Регламента за издръжката ясно се посочва, че признаването и изпълнението „по никакъв начин не означава признаване на семейна, родствена, брачна връзка или връзка по сватовство, породила задължението за издръжка, което е довело до постановяване на решението“. Следователно те нямат отношение към начина, по който всяка държава членка определя семейните отношения.

1.5.3. Задължения, които не се основават на семейни отношения

Задълженията за издръжка, които **не** се основават на семейни отношения, **не** са обхванати от Регламента за издръжката и следователно попадат в приложното поле на [Регламент „Брюксел Ia“](#). Такъв е случаят със задължение за издръжка, произтичащо от договор или от деликт (напр. обезщетение за вреди), което ще попадне в приложното поле на компетентността за договор или за деликт, предвидени в Регламент „Брюксел Ia“, и освен това в приложното поле на съответното правило от регламентите [„Рим I“](#) или [„Рим II“](#) по отношение на приложимото право.

Дали задължението попада в приложното поле на Регламента за издръжката се определя от причината за възникване на задължението. Задължение за издръжка, което произтича от семейни отношения, винаги попада в приложното поле на Регламента за издръжката дори ако страните са сключили договор, за да определят по-добре и

Въведение и приложно поле

по-подробно практическото изпълнение на това задължение. Задълженията за издръжка, които възникват при смърт обаче, могат да попаднат в приложното поле на член 1, параграф 2, буква д) от [Регламента относно наследяването](#) ⁽⁴⁰⁾.

1.5.4. Понятието „задължение за издръжка“ — член 1 и съображение 11

Терминът **„задължение за издръжка“** е самостоятелно понятие (вж. съображение 11). Критериите за определяне на това понятие обаче са неясни (особено по отношение на бившите съпрузи), тъй като разграничението между режимите на издръжка и режимите на съпругеска имуществена общност не е ясно.

Този въпрос става актуален във връзка с двата регламента относно [имуществения режим](#) и относно [имуществените последици на регистрираните партньорства](#) (съответно регламенти 2016/1103 и 2016/1104), както и с националните правила, когато тези регламенти не са приложими ⁽⁴¹⁾.

⁽⁴⁰⁾ [Регламент \(ЕС\) № 650/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 4 юли 2012 г. относно компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на решения и приемането и изпълнението на автентични актове в областта на наследяването и относно създаването на европейско удостоверение за наследство](#) (ОВ L 201, 27.7.2012 г., стр. 107).

⁽⁴¹⁾ [Регламент \(ЕС\) 2016/1103 на Съвета от 24 юни 2016 г. за изпълнение на засиленото сътрудничество в областта на компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на решения по въпроси, свързани с имуществения режим между съпрузи](#) (ОВ L 183, 8.7.2016 г., стр. 1) и [Регламент \(ЕС\) № 2016/1104 на Съвета от 24 юни 2016 г. за изпълнение](#)

В съображение 18 от Регламент (ЕС) 2016/1103 се посочва, че имуществото следва да включва „всички гражданскоправни аспекти на имуществения режим между съпрузи — както ежедневното управление на имуществото, така и прекратяването на режима, по-специално в резултат на раздялата на брачната двойка или смъртта на единия от съпрузите“. В него също така се посочва, че понятието „имуществен режим между съпрузи“ следва да включва „всякакви имуществени отношения между съпрузите и в отношенията им с трети лица, които произтичат пряко от брачното правоотношение или от неговото прекратяване“. По подобен начин съображение 18 от Регламент (ЕС) 2016/1104 се отнася до „всички гражданскоправни аспекти, свързани с имуществените последици на регистрираните партньорства, както ежедневното управление на имуществото на партньорите, така и прекратяването на имуществената общност, по-специално в резултат на раздялата на двойката или смъртта на единия от партньорите“.

Съдът на ЕС е бил сезиран два пъти по този въпрос.

[на засиленото сътрудничество в областта на компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на решения в областта на имуществените последици на регистрираните партньорства](#) (ОВ L 183, 8.7.2016 г., стр. 30). Към момента на публикуване на настоящото ръководство следните 18 държави членки са страни по двата правни инструмента: Австрия, Белгия, България, Хърватия, Чешката република, Кипър, Финландия, Франция, Германия, Гърция, Италия, Люксембург, Малта, Нидерландия, Португалия, Словения, Испания и Швеция.

Във второто решение по делото *de Cavel* от 1980 г. ⁽⁴²⁾ към Съда на ЕС е отправен въпросът дали месечната издръжка и временното компенсаторно обезщетение, присъдени в хода на бракоразводно производство, представляват задължение за издръжка по смисъла на [Брюкселската конвенция от 1968 г. относно компетентността и изпълнението на съдебните решения по граждански и търговски дела](#) („Брюкселската конвенция от 1968 г.“). Съдът на ЕС пояснява, че „компенсаторните обезщетения“, предвидени в член 270 и *следващите* от френския граждански кодекс [...], се отнасят до всички финансови задължения между бившите съпрузи след развода, **които се определят въз основа на съответните им нужди и ресурси** и имат еднакъв характер на издръжка“ ⁽⁴³⁾.

Съдът на ЕС доразвива основната идея в делото *Van den Boogaard* ⁽⁴⁴⁾, свързано с признаването на решение, постановено в рамките на бракоразводно производство и с което се разпорежда изплащане на еднократна сума и прехвърляне на собствеността от едната страна на бившия(ата) съпруг(а). Съдът на ЕС отново тълкува член 5, параграф 2 от Брюкселската конвенция от 1968 г. и се обосновава, че такова решение се отнася до издръжката, ако с оглед на конкретната цел на постановеното решение може да се докаже, че „присъдената

издръжка е предназначена да даде възможност на единия съпруг да се издържа сам(а) или ако при определянето на нейния размер са взети предвид нуждите и ресурсите на всеки от съпрузите“. Съдът на ЕС постановява още, че: „От друга страна, когато присъдената издръжка се отнася единствено до разделянето на имуществото между съпрузите, решението ще се отнася до режим на имуществени отношения“ ⁽⁴⁵⁾.

Съответно **целта** на плащането (осигуряване на прехраната на съпрузите) или **начинът, по който се определя неговият размер** (въз основа на нуждите и ресурсите на съпрузите), стават решаващи критерии за определяне на задължението за издръжка и за отделяне на издръжката от въпросите, свързани със имуществения режим. Във всички случаи плащането на еднократна сума не е пречка за характера на задължението за издръжка ⁽⁴⁶⁾.

Следва да се подчертае, че Съдът на ЕС е постановил тези решения в различен контекст (Брюкселската конвенция от 1968 г.) и по дела, свързани със задължения за издръжка между съпрузи (т.е. не по отношение на ненавършили пълнолетие лица). Въпреки това Съдът на ЕС пояснява, че участието на родителите в покриване на разходите

⁽⁴²⁾ Решение от 6 март 1980 г., *de Cavellde Cavel* (II), C-120/79, EU:C:1980:70.

⁽⁴³⁾ Решение от 6 март 1980 г., *de Cavellde Cavel* (II), C-120/79, EU:C:1980:70, т. 5.

⁽⁴⁴⁾ Решение от 27 февруари 1997 г., *Van den Boogaard/Laumen*, C-220/95, EU:C:1997:91.

⁽⁴⁵⁾ Решение от 27 февруари 1997 г., *Van den Boogaard/Laumen*, C-220/95, EU:C:1997:91, т. 22.

⁽⁴⁶⁾ Решение от 27 февруари 1997 г., *Van den Boogaard/Laumen*, C-220/95, EU:C:1997:91, т. 23.

Въведение и приложно поле

по отглеждането и възпитанието на детето попада в обхвата на задълженията за издръжка ⁽⁴⁷⁾.

В заключение, националният съд трябва да прецени, като вземе предвид горепосочените критерии, дали следните и други искове, които могат да доведат до несигурност, попадат в обхвата на Регламента за издръжката: i) правото на ползване на семейното жилище, когато съпрузите имат режим на универсална съпругеска имуществена общност; ii) плащане на наем за жилищни нужди на детето и съпруга(та); iii) извънредни разходи във връзка с ненавършили пълнолетие лица; и iv) пътни разходи, направени от родител, за да изпълни правото си на лични отношения с детето си (което може да бъде свързано с родителската отговорност или със задължение за издръжка).

Друг въпрос, свързан с обхвата на задължението за издръжка, е дали е възможно да се предявят задължения за издръжка с обратна сила. Отговорът на този въпрос попада в обхвата на приложимото право към задълженията за издръжка, както е определено в Протокола (вж. член 11, буква б). Следователно именно това приложимо право определя датата, от която започва да тече задължението за издръжка. Когато взискател предяви иск срещу длъжник по неговото местопребиваване, приложимото право ще бъде *lex fori* (в съответствие с член 4, параграф 3 от Протокола).

⁽⁴⁷⁾ Определение от 3 октомври 2019 г., *OF/PG*, C-759/18, EU:C:2019:816, т. 52—54.

1.5.5. Понятията „взискател“, „решение“ и „съд“ — членове 2, 64 и съображение 14

В Регламента за издръжката е дадено и широко определение на понятията „взискател“ (вж. член 2, параграф 1, точка 10 и във връзка със съображение 14 от Регламента за издръжката), „решение“ (вж. член 2, параграф 1, точка 1) и „съд“ (вж. член 2, параграф 2).

Определението за „взискател“ включва всяко физическо лице, на което се дължи или за което се твърди, че му се полага издръжка съгласно член 64 от Регламента за издръжката. То включва и всяка публична институция, действаща от името на физическо лице, на което е дължима издръжка, или институция, на която е дължимо възстановяването на помощи, предоставени вместо издръжка.

Понятието „взискател на издръжка“ включва физическо лице, което за първи път предявява иск за издръжка. В решението *Farrell/Long* Съдът на ЕС пояснява, че не е необходимо ищецът вече да има право на такава издръжка по силата на предишно съдебно решение ⁽⁴⁸⁾. Физическото лице, за което се отнася Регламентът за издръжката, е основният бенефициер на задължението за издръжка и не трябва да се смесва със страна (евентуално един от родителите), която сезира съда от името на основен взискател. Това означава, че дори когато правото позволява (или изисква) родител да предяви вземане за издръжка от името на ненавършило пълнолетие дете, единственото обичайно местопребиваване, което е от значение за определяне на

⁽⁴⁸⁾ Решение от 20 март 1997 г., *Farrell/Long*, C-295/95, EU:C:1997:168, т. 27.

компетентния съд или приложимото право, е обичайното местопребиваване на ненавършилото пълнолетие дете.

В съответствие с член 64, параграф 3 от Регламента за издръжката „публичните институции“ имат право да поискат признаване, да поискат декларация за изпълняемост или да поискат изпълнение в два конкретни случая: i) когато е постановено решение срещу длъжник по искане на публична институция, която претендира да ѝ бъдат възстановени изплатени от нея помощи вместо издръжка; и ii) когато е постановено решение между взискател и длъжник, до размера на помощите, предоставени на взискателя вместо издръжка. Публична институция обаче няма право да подава молба за получаване на решение по член 56, параграф 1, буква в) от Регламента за издръжката.

Въпреки това Съдът на ЕС разяснява, че публична институция, която е встъпила в правата на взискател на издръжка, има право, съгласно член 3, буква б) от Регламента за издръжката, да се позове на компетентността на съда по обичайното местопребиваване на взискателя на издръжката. Публичната институция не може сама да се позове на статута на „взискател“, за да установи наличието на задължение за издръжка, но трябва да има право да сезира за тази цел съда по обичайно местопребиваване на взискателя на издръжката. Освен това, след като бъде издадено решение от такъв съд в държавата по произход, тази публична институция ще има право да бъде призната за взискател на основание на разпоредбите на член 64 от Регламента за издръжката, евентуално за целите на

признаването, допускането на изпълнение или изпълнението на това решение в замолената държава ⁽⁴⁹⁾.

Понятието „съд“ включва административните органи, които отговарят на условията, посочени в член 2, параграф 2 от Регламента за издръжката, и са изброени в [приложение X](#). Приложение X се изменя по искане на държавите членки чрез актове за изпълнение, последният от които към момента на публикуване на настоящото ръководство е [Регламент за изпълнение \(ЕС\) 2018/1937 на Комисията](#), съгласно който такива административни органи съществуват във Финландия, Латвия, Швеция и Обединеното кралство.

1.5.6. Обхванати решения, съдебни спогодби и автентични документи — член 2 и съображение 13

Регламентът за издръжката позволява широк набор от варианти за това какво може да бъде признато и изпълнено съгласно неговите правила. Поради това се включват не само съдебни решения, но и решения, постановени от административни органи, съдебни спогодби и автентични документи. Определенията, предвидени в Регламента за издръжката (вж. член 2, параграф 1, точки 1, 2 и 3, член 2, параграф 2 и [приложение X](#)), въпреки че се тълкуват самостоятелно,

⁽⁴⁹⁾ Решение от 17 септември 2020 г., *WV/Landkreis Harburg*, C-540/19, EU:C:2020:732, т. 42. Вж. раздел 5.5 от настоящото ръководство за допълнителна информация относно публичните институции.

Въведение и приложно поле

следва да се разглеждат и оценяват с оглед на националните особености.

Накрая, в член 2, параграф 1, точка 1 се посочва, че за целите на глави VII (Административно сътрудничество) и VIII (Публични институции) под „решение“ се разбира и решение в областта на задълженията за издръжка, издадено в трета държава.

В глава 4 от настоящото ръководство се разглеждат правилата и процедурата за признаване и изпълнение на решения съгласно глава IV от Регламента за издръжката, както и на съдебни спогодби и автентични документи съгласно глава VI от Регламента за издръжката.

Съдът на коя държава членка е компетентен?

2. Съдът на коя държава членка е компетентен?

След като се установи, че дадено дело попада в приложното поле на Регламента за издръжката, съдилищата на държавите членки се приканват да проверят дали са компетентни въз основа на регламента.

Разпоредбите на Регламента за издръжката уеднаквяват системата за компетентност в областта на задълженията за издръжка в държавите — членки на ЕС, и не оставят възможност за субсидиарно прилагане на националните норми. Въпреки това, за да се приложат тези разпоредби, трябва да е налице определена връзка с държава членка (вж. раздел 1.4 от настоящото ръководство). За разлика от системата за компетентност, предвидена в [Регламент „Брюксел I“](#), обстоятелството, при което ответник има обичайно местопребиваване в трета държава, не изключва прилагането на правилата на Съюза относно компетентността и не се допуска субсидиарно позоваване на националните норми (вж. съображение 15 от Регламента за издръжката). Всъщност Регламентът за издръжката предвижда и субсидиарна компетентност, когато друг съд на Съюза не би бил компетентен по силата на този регламент, както и *forum necessitatis*, който се задейства в изключителни случаи, когато не може в рамките на разумното производството да се образува в трета държава (вж. раздел 2.4 от настоящото ръководство).

2.1. Общи правила — член 3 и съображение 15

2.1.1. В член 3 от Регламента за издръжката са предвидени четири различни основания за компетентност ⁽⁵⁰⁾. Компетентността се предоставя на съда на държавата членка:

- a) по обичайното местопребиваване на ответника, или
- b) по обичайното местопребиваване на взыскателя, или
- c) който по силата на закона на съда е компетентен да разглежда иск за гражданското състояние на лицата, когато искът за издръжка допълва този иск, освен ако компетентността не се основава единствено на гражданството на едната от страните, или
- d) който по силата на закона на съда е компетентен да разглежда иск за родителска отговорност, когато искането за издръжка

⁽⁵⁰⁾ Става въпрос за компетентността по производството за установяване на задължение за издръжка. Правилата относно международната компетентност за изпълнение на вземания за издръжка са илюстрирани в глава 4 от настоящото ръководство. Въпреки това, що се отнася до разграничението между главното производство за установяване на издръжка и процедурата по изпълнение, Съдът на ЕС пояснява, че „юрисдикция на държава членка по изпълнение, сезирана с искане за изпълнение на решение, постановено от юрисдикция на държавата членка по произход, с което е установено вземане за издръжка, е компетентна по силата на Регламент[а за издръжката], по-конкретно на член 41, параграф 1 от него, да се произнесе по иск за оспорване на изпълнението, когато той е тясно свързан с подаденото до нея искане за изпълнение“. (Решение от 4 юни 2020 г., *FX/GZ*, C-41/19, EU:C:2020:425, т. 42).

допълва този иск, освен ако тази компетентност не се основава единствено на гражданството ⁽⁵¹⁾ на едната от страните.

Въпреки това следва да се подчертае, че когато ответникът се е явил, без да оспорва компетентността на сезирания съд, този съд придобива компетентност съгласно член 5 (вж. раздел 2.3.4 от настоящото ръководство). Поради това във всеки случай сезираният съд следва да провери дали е компетентен съгласно тази разпоредба. Ако това е така, не е необходимо да се изследват изискванията, определени в член 3.

Не съществува йерархия между основанията за компетентност и ищецът трябва да избере между тях. Въпреки това, както е видно от текста на тези разпоредби, последните две основания за компетентност се прилагат само когато искът за издръжка допълва иск за гражданско състояние или за родителска отговорност.

2.1.2. Разпоредбите на член 3, букви а) и б) определят международната компетентност. В решението си по делата *Sanders u Huber* Съдът на ЕС обсъжда дали и до каква степен тези разпоредби определят и местната подсъдност ⁽⁵²⁾.

⁽⁵¹⁾ В съответствие с член 2, параграф 3 от Регламента за издръжката понятието „местоживееене“ замества понятието „гражданство“ в Ирландия.

⁽⁵²⁾ Решение от 18 декември 2014 г., *Sanders u Huber*, съединени дела C-400/13 и C-408/13, EU:C:2014:2461.

В Регламента за издръжката не е дадено определение на понятието „обичайно местопребиваване“. Единственото решение, постановено от Съда на ЕС до момента, е по делото *W.J.* ⁽⁵³⁾, *преюдициално запитване във връзка с Хагския протокол от 23 ноември 2007 г. относно приложимото право към задълженията за издръжка* (вж. раздел 3.2.1 от настоящото ръководство). Делото се отнася до дете, отвлечено в държава членка, в която по-късно детето е предявило иск за издръжка. На първо място, Съдът приема, че установяването на обичайното местопребиваване представлява преценка на фактите, която трябва да бъде извършена от националния съд, пред който е заведено делото. На второ място, Съдът счита, че употребата на прилагателното „обичайно“ предполага, че местопребиваването трябва да е достатъчно стабилно и изключва временно или случайно присъствие. Следователно обичайното местопребиваване на възискателя на издръжката е мястото, което на практика е център на живота му, като се имат предвид неговата семейна и социална среда. Накрая Съдът постановява, че неправомерното отвеждане и последващото решение (постановено в отделно производство), с което се разпорежда връщането на отвлеченото дете в държавата членка на предишното му обичайно местопребиваване, не са достатъчни, за да се попречи на това дете да придобие обичайно местопребиваване на територията на държавата членка, в която е било отведено, с цел получаване на издръжка ⁽⁵⁴⁾. Освен това съществува богата съдебна практика на Съда на ЕС относно обичайното местопребиваване в контекста на

⁽⁵³⁾ Решение от 12 май 2022 г., *W.J.L.J. u J.J.*, C-644/20, EU:C:2022:371.

⁽⁵⁴⁾ Вж. раздел 3.2.1 от настоящото ръководство за основанията на Съда на ЕС по този въпрос.

Съдът на коя държава членка е компетентен?

[Регламент „Брюксел IIа“](#)⁽⁵⁵⁾. Дали тази съдебна практика може да даде насоки и в контекста на Регламента за издръжката, ще трябва да се решава за всеки конкретен случай.

⁽⁵⁵⁾ Няколко решения са постановени по отношение на обичайното местопребиваване на дете. Съдът на ЕС посочва, че „обичайното местопребиваване“ на дете означава мястото, което отразява определена интеграция на детето в социална и семейна среда. Това място следва да се определи от националната юрисдикция, като се държи сметка за съвкупността от специфичните за всеки конкретен случай фактически обстоятелства (решение от 2 април 2009 г., *A*, C-523/07, EU:C:2009:225, т. 42 и 44; и решение от 22 декември 2010 г., *Mercredi/Chaffe*, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, т. 47). За тази цел, освен физическото присъствие на детето в държава членка, други фактори трябва също ясно да показват, че това присъствие по никакъв начин не е временно или случайно. Такива фактори са продължителността, редовността, условията и причините за престоя на детето на територията на държава членка, както и гражданството на детето (решение от 2 април 2009 г., *A*, C-523/07, EU:C:2009:225, т. 39). Факторите от значение варират в зависимост от възрастта на съответното дете (решение от 22 декември 2010 г., *Mercredi/Chaffe*, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, т. 53). Намерението на родителите да се установят с детето в дадена държава членка също може да бъде взето предвид, ако това намерение е изразено чрез някои очевидни мерки като придобиването или наемането на жилище в приемната държава членка (вж. в този смисъл решение от 2 април 2009 г., *A*, C-523/07, EU:C:2009:225, т. 40; и решение от 8 юни 2017 г., *OL/PQ*, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436). Взети са предвид и следните пет решения относно обичайното местопребиваване на детето: решение от 1 октомври 2014 г., *EB*, C-436/13, EU:C:2014:2246; решение от 9 октомври 2014 г., *CM*, C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268; решение от 15 февруари 2017 г., *W u VIX*, C-499/15, EU:C:2017:118; решение от 28 юни 2018 г., *HR*, C-512/17, EU:C:2018:513; и решение от 17 октомври 2018 г., *UDXB*, C-393/18 PPU, EU:C:2018:835. За допълнителна информация относно тези решения и относно обичайното местопребиваване вж. „Практическо ръководство относно прилагането на Регламент „Брюксел IIб““: https://e-justice.europa.eu/287/BG/ejn_s_publications

Съдът на ЕС пояснява, че публична институция, която е предоставяла на взискател на издръжка социални помощи и която е встъпила в правата му по вземанията за издръжка, има право се позове на съдилищата на държавата, в която е обичайното местопребиваване на взискателя (член 3, буква б), тъй като това е в съответствие с целта на Регламента за издръжката⁽⁵⁶⁾.

Основанията за компетентност при искове, които допълват вземане за издръжка — член 3, букви в) и г) — се използват много често в практиката, тъй като позволяват на съда, който е компетентен за развода/раздялата или за родителската отговорност, да разгледа и вземането за издръжка. Тези основания обаче **допълват и не изключват** критериите, предвидени в член 3, букви а) и б), които предоставят **автономна компетентност** на съда по обичайното местопребиваване на длъжника и на взискателя.

Това означава, че член 3, буква г) невинаги изисква вземането за издръжка да бъде предявено пред съда, който е компетентен по отношение на родителската отговорност. Действително, ако вземането за издръжка е предявено заедно с иск за развод/раздяла (и като инцидентен иск), съдът по делото за развод/раздяла трябва да прецени своята компетентност по вземането за издръжка независимо от тази по делото за развод и може да установи, че компетентността е предоставена на някое от основанията, посочени в член 3.

⁽⁵⁶⁾ Решение от 17 септември 2020 г., *WVILandkreis Harburg*, C-540/19, EU:C:2020:732.

Казус 1

Иск относно i) разтрогването на брака на родителите на ненавършило пълнолетие дете, ii) родителската отговорност по отношение на ненавършилото пълнолетие дете и iii) задълженията за издръжка в полза на ненавършилото пълнолетие дете се предявява пред съда по обичайното местопребиваване на съпруга/бащата (Румъния). Съпругата/майката и детето имат обичайно местопребиваване в Люксембург.

Румънският съд предварително установява, че i) той е компетентен по бракоразводното дело, тъй като това е държавата, в която е обичайното местопребиваване на ответника, ii) той не е компетентен по иска за родителска отговорност за ненавършилото пълнолетие дете, тъй като детето няма обичайно местопребиваване в държавата на сезирания съд, и iii) поради това съдът не е компетентен по иска за задължението за издръжка с оглед на компетентността по отношение на детето съгласно член 3, буква г) (компетентността по делото за издръжка е допълваща към компетентността по делото за родителска отговорност).

Независимо от това, съдът ще бъде компетентен да се произнесе по такъв иск, тъй като той е **също така** съдът по обичайното местопребиваване на ответника съгласно член 3, буква а).

(вж. дело *R/P*, Съд на ЕС) ⁽⁵⁷⁾.

Член 3, букви в) и г) не се прилагат, когато компетентността по въпроси, свързани с гражданското състояние или родителската отговорност, се основава единствено на гражданството на **една** от страните. Това изключение не се прилага, когато компетентността по брачни дела се основава на член 3, буква б) от [Регламент „Брюксел Iб“](#), тъй като тази разпоредба се основава на общото гражданство на двете страни. Компетентността обаче може да произтича от национални субсидиарни норми за компетентност, приложими по силата на членове 6 и 14 от Регламент „Брюксел IIб“.

2.1.3. В редица решения Съдът на ЕС е разгледал характера на допълване на връзката, съществуваща между делата за родителска отговорност и исковете за издръжка. Съдът на ЕС пояснява, че за да се приложи член 3, буква г), компетентността в областта на родителската отговорност трябва да бъде изцяло установена въз основа на Регламент „Брюксел IIб“. Следователно член 3, буква г) от Регламента за издръжката не се прилага, ако съдът не е компетентен да се произнесе относно родителската отговорност (напр. защото детето има обичайно местопребиваване в друга държава членка и не са изпълнени изискванията за прилагане на член 12 от Регламент „Брюксел IIа“ (понастоящем член 10 от Регламент „Брюксел IIб“) (дела *PM/AH* и *OF/PG*) ⁽⁵⁸⁾.

Същият принцип се прилага и в случай на неправомерно отвеждане на дете, когато съдът на държавата членка, където е отведено, обикновено не е компетентен по отношение на родителската

⁽⁵⁷⁾ Решение от 5 септември 2019 г., *R/P*, C-468/18, EU:C:2019:666.

⁽⁵⁸⁾ Определение от 16 януари 2018 г., *PM/AH*, C-604/17, EU:C:2018:10; и определение от 3 октомври 2019 г., *OF/PG*, C-759/18, EU:C:2019:816.

Съдът на коя държава членка е компетентен?

отговорност, докато не бъдат изпълнени условията, предвидени в член 9 от Регламент „Брюксел IIб“, за прехвърляне на компетентността. Следователно такъв съд не може да се произнесе по иск за издръжка, предявен от отвлеченото дете въз основа на член 3, буква з) от Регламента за издръжката (дело CV/ DU) ⁽⁵⁹⁾. Това обаче не изключва установяването на компетентност въз основа на член 3, буква б) (вж. раздел 2.1.2. от настоящото ръководство).

Освен това Съдът на ЕС пояснява (дело *W u V/Z*) ⁽⁶⁰⁾, че ако съд на държава членка е постановил решение, придобило сила на пресъдено нещо, относно родителската отговорност и задълженията за издръжка по отношение на ненавършило пълнолетие дете, този съд вече няма да е компетентен да разглежда искане за изменение на това решение, ако обичайното местопребиваване на детето вече не е в тази държава членка. В такъв случай компетентни са съдилищата на държавата членка, в която детето е преместено и в която е обичайното му местопребиваване.

2.1.4. Двете основания за допълващи иски (член 3, букви в) и г) са взаимно изключващи се. Исковете за издръжка на деца могат да бъдат допълващи само спрямо производства за родителска отговорност, но не и спрямо производства за гражданското състояние на дадено лице (напр. развод или раздяла на родителите). От това следва, че когато производството за развод/раздяла между сключили

брак родители на ненавършили пълнолетие деца и производството за родителска отговорност по отношение на тези деца са заведени пред съдилища на различни държави членки, искът за издръжка на децата може да бъде допълващ само спрямо последното производство. Съществуват два фактора за връзката на реципрочно изключване между член 3, буква в) и член 3, буква г). Първият е необходимостта да се защити висшият интерес на децата като възискатели на издръжка. Вторият е доброто правораздаване, тъй като молбата за издръжка на ненавършили пълнолетие деца по своя характер е неразривно свързана с производството по въпроси относно родителската отговорност, докато последната не е непременно свързана с раздялата или бракоразводното дело.

Казус 2

Съпружеска двойка, и двамата италиански граждани, живее в Ирландия заедно с децата си. Децата са родени и винаги са имали обичайно местопребиваване в Ирландия.

Съпругът завежда дело в Италия, като предявява i) иск за законна раздяла по вина и ii) съвместно упражняване на родителски права. Той предлага също така да изплаща месечна iii) издръжка за децата.

Съпругата подава насрещен иск в същото дело, с който иска да бъде обявена раздяла по вина на съпруга и оспорва компетентността на италианския съд по отношение на упражняването на родителските права и исковете за издръжка на децата. Тя твърди, че съдилищата

⁽⁵⁹⁾ Определение от 10 април 2018 г., CV/DU, C-85/18 PPU, EU:C:2018:220.

⁽⁶⁰⁾ Решение от 15 февруари 2017 г., *W u V/X*, C-499/15, EU:C:2017:118.

на Ирландия следва да са компетентни в това отношение. Съпругата също така завежда дело за родителска отговорност пред компетентния съд в Ирландия.

Съдът постановява, че италианският съд следва да се произнесе по i) иска за законна раздяла на съпрузите в съответствие с член 3, буква б) от Регламент „Брюксел IIб“.

Италия обаче не е компетентна по отношение на ii) родителската отговорност и iii) задължението за издръжка на децата.

Всъщност ii) компетентност по отношение на родителската отговорност (упражняване на родителските права) на децата имат съдилищата на Ирландия (тъй като това е държавата на обичайното им местопребиваване съгласно член 7 от Регламент „Брюксел IIб“).

Съответно съгласно член 3, буква г) от Регламента за издръжката компетентност по иска за издръжка на деца iii) също имат съдилищата на Ирландия, тъй като този иск е допълващ само спрямо производството за родителска отговорност, но не и спрямо производството за гражданското състояние на родителите на децата.

(вж. дело *A/B* ⁽⁶¹⁾, Съд на ЕС)

2.2. Сезиране на съда и проверка на компетентността/допустимостта — членове 9—11

2.2.1. Освен че предвижда конкретни основания за компетентност във връзка със задълженията за издръжка, Регламентът за издръжката съдържа и редица общи правила, които допълват системата за компетентност. В тези правила се посочва кога съдът на държава членка се счита за сезиран и се установява задължението на съда да извърши предварителна проверка на своята компетентност и допустимостта на производството.

2.2.2. В член 9 от Регламента за издръжката се посочва, че съдът се счита за сезиран в един от двата случая:

- e) в момента, когато документът за образуване на производството е внесен в съда; или
- f) в момента, когато документът за образуване на производството е получен от отговорната за връчването служба, ако преди внасянето му в съда за документа трябва да бъде връчено уведомление или копие.

Кое правило се прилага зависи от това дали националното процесуално право изисква документът за образуване на производството да бъде внесен първо в съда или първо за него да бъде връчено уведомление или копие на ответника. И в двата случая се изискват допълнителни действия от страна на ищеца, който трябва да предприеме необходимите стъпки за връчване на уведомление

⁽⁶¹⁾ Решение от 16 юли 2015 г., *A/B*, C-184/14, EU:C:2015:479.

Съдът на коя държава членка е компетентен?

или копие на документа на ответника (в случай а) или за внасяне на документа в съда (в случай б).

Както Съдът на ЕС пояснява по отношение на идентичната разпоредба в Регламент „Брюксел IIа“ (а също и Регламент „Брюксел IIб“), законодателят на ЕС е дал самостоятелно определение и е възприел единно понятие за момента на сезирането на съд що се отнася до целите на правилата за висящ процес (*lis pendens*). Този момент настъпва, когато е извършено едно от посочените действия, при условие че и второто е извършено впоследствие, и независимо от факта, че съгласно националното право този момент сам по себе си не води до незабавно започване на производство⁽⁶²⁾.

В Регламентата за издръжката не се предвиждат конкретни правила за връчване на документи. Документите между държавите — членки на ЕС, следва да се връчват в съответствие с правилата на Регламент (ЕС) 2020/1784 („Регламент за връчване на документи“), който отменя Регламент (ЕО) № 1393/2007 от 1 юли 2002 г.⁽⁶³⁾ (вж. раздел 2.2.4 от настоящото ръководство).

⁽⁶²⁾ Определение от 22 юни 2016 г., *M.H./M.H.*, C-173/16, EU:C:2016:542, т. 25—28.

⁽⁶³⁾ Член 11 от Регламентата за издръжката се отнася до Регламент (ЕО) № 1393/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 13 ноември 2007 г. относно връчване в държавите членки на съдебни и извънсъдебни документи по граждански или търговски дела (връчване на документи) и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1348/2000 на Съвета. От 1 юли 2022 г. позоваването трябва да бъде на Регламент (ЕС) 2020/1784 на Европейския парламент и на Съвета от 25 ноември 2020 г. относно връчване в държавите членки на съдебни и извънсъдебни документи по граждански или търговски дела (връчване на документи) (преработен текст). В член 36 от Регламент (ЕС) 2020/1784 се посочва, че този

2.2.3. Когато съд на държава членка бъде сезиран по дело за издръжка, което не попада в неговата компетентност съгласно Регламентата за издръжката, от него се изисква сам да обяви, че не е компетентен (член 10 от Регламентата за издръжката). Във всички случаи съдът следва да обърне необходимото внимание на член 5. Следователно, когато ответникът се яви, без да оспорва компетентността, съдът няма да приложи член 10. Както беше посочено по-горе, Регламентът за издръжката обхваща изчерпателно всички възможни основания за компетентност, като се изключва всякакво позоваване на националното право (вж. раздел 2.2 от настоящото ръководство).

2.2.4. В член 11 от Регламентата за издръжката се съдържа правило, целящо да гарантира правилното упражняване на правото на защита. По-специално в него се разглежда положението на ответник с обичайно местопребиваване в държава, различна от тази на сезирания съд, който не се е явил в производството. В такъв случай съдът е длъжен да спре производството, докато не бъде доказано, че ответникът е имал възможност да получи документа за образуване на производството (или равностоен документ) своевременно, за да може да се защити, или че са били предприети всички необходими мерки за тази цел. Това правило обаче се прилага само субсидиарно, когато не се прилага нито параграф 2, нито параграф 3 от член 11.

регламент отменя Регламент (ЕО) № 1393/2007 и че всяко позоваване на отменения регламент се тълкува като позоваване на Регламент (ЕС) № 2020/1784.

В член 11, параграф 2 се изисква използването на Регламент (ЕО) № 1393/2007 (заменен с [Регламента за връчване на документи от 1 юли 2022 г.](#)) по отношение на връчването на документи между държави членки. Когато този правен инструмент не е приложим, се прилага [Хагската конвенция от 15 ноември 1965 г. относно съобщаването и връчването в чужбина на съдебни и извънсъдебни документи по граждански или търговски дела](#) (съгласно изискванията на член 11, параграф 3). Член 11, параграф 1 се прилага само субсидиарно, когато не се прилагат нито Регламентът за връчване на документи, нито Хагската конвенция от 1965 г.

2.3. Пророгация на компетентност — членове 4 и 5 и съображение 19

2.3.1. В Регламента за издръжката се предвижда и възможността за избор на съд в съответствие с принципа на самостоятелност на страните. Изборът на съд обаче зависи от различни фактори, за да се сведе до минимум рискът от търсене на най-благоприятната правна система (forum shopping).

На първо място, страните не могат да сключват споразумение за избор на съд, когато задължението за издръжка се отнася до дете под 18 години (член 4, параграф 3 и съображение 19).

Второ, съгласно член 4, параграф 1 само определен брой съдилища могат да бъдат определени със споразумение между страните, а именно:

- съд (или съдилища) на държавата членка, в която е обичайното местопребиваване на една от страните,
- съд (или съдилища) на държавата членка, чийто гражданин е една от страните,
- когато задължението за издръжка се отнася между съпрузи и бивши съпрузи:
  - (i) съдът, компетентен да се произнася по техните спорове относно брачни отношения, или
  - (ii) съд (или съдилища) на държавата членка, в която е било последното общо обичайно местопребиваване на съпрузите в продължение на не по-малко от една година.

За да бъде изборът приет за валиден, посочените в тези разпоредби условия трябва да са изпълнени или в момента на сключване на споразумението, или в момента на образуване на производството. По принцип определеният съд има изключителна компетентност и следователно само той е компетентен да се произнесе по делото. Независимо от това страните имат право да се договорят друго.

2.3.2. Единственото формално изискване за споразумение относно избора на съд е писмената форма (член 4, параграф 2), като обикновено това е само договореност. Не е необходимо подписано от двете страни споразумение и посоченият избор на съд в съдебните документи на страните е достатъчен. Освен това в Регламента за издръжката се уточнява, че „[в]сяко съобщаване по електронен път, което осигурява траен запис на споразумението“, се счита за равностойно на „писмена форма“.

Съдът на коя държава членка е компетентен?

2.3.3. Член 4, параграф 4 от Регламента за издръжката съдържа разпоредба относно „споразумения за избор на съд“, с която се предоставя изключителна компетентност на съдилищата на договаряща държава по [Конвенцията от Лугано](#), която не е държава — членка на ЕС (т.е. към момента на публикуване на настоящото ръководство това са Исландия, Норвегия и Швейцария). В този случай Регламентът за издръжката съдържа дерогация от Конвенцията от Лугано, поради което се прилага конвенцията. Въпреки това целта за защита на ненавършилите пълнолетие деца, залегнала в член 4, параграф 3 от Регламента за издръжката, е приложима и в този случай. Това означава, че споразуменията за избор на съд относно задължения за издръжка на деца под 18 години са нищожни съгласно Регламента за издръжката, въпреки че са допустими съгласно Конвенцията от Лугано. Това гарантира, че споразумението за избор на съд няма да бъде обвързващо за съдилищата на която и да е държава — членка на ЕС.

2.3.4. В член 5 от Регламента за издръжката е предвидена друга форма на основана на съгласие компетентност, която се основава на явяването на ответника, освен ако явяването не е с цел оспорване на компетентността. На практика съд на държава членка, дори и да не е компетентен по споразумение между страните (член 4 от Регламента за издръжката) или съгласно общите основания за компетентност (член 3 от Регламента за издръжката), все пак може да придобие компетентност, когато ответникът се яви пред този съд, без да оспорва компетентността.

Това правило има за цел да предотврати забавянето на производството, но при определени обстоятелства то може да навреди в крайна сметка на взыскателя на издръжката (по-слабата страна в спора), който може да се яви пред съда, без да осъзнава последиците. Освен това, тъй като разпоредбата не прави разграничение между взыскатели и длъжници на издръжката, може да се стигне до отрицателни последици за взыскателя, ако производството е заведено от длъжника (напр. обявяване, че длъжникът не е задължен да плаща издръжка на дадено лице/взыскател). Взыскател, който не е наясно с действието на това правило, може да се яви пред съд, който е различен от този на държавата членка на обичайното му местопребиваване, и по този начин да приеме неговата компетентност. За да се намали рискът от подобни вредни последици, сезираният съд би могъл, преди да придобие компетентност съгласно член 5, да се увери, че ответникът е информиран за правото си да оспори компетентността и за последиците от явяването си, въпреки че това не е изрично предвидено в Регламента за издръжката⁽⁶⁴⁾. Подобна разпоредба се съдържа в [Регламент „Брюксел I“](#) по отношение на явяването на други „слаби страни“, като например притежателя на полица, застрахования, третото ползващо се лице по застрахователен договор, увредената страна, потребителят, работникът или служителят. Правните съветници също следва да обръщат специално внимание на това правило, когато преценяват подходящата стратегия за защита на своите клиенти.

⁽⁶⁴⁾ Вж. член 26, параграф 2 от Регламент „Брюксел Ia“ и член 10, параграф 1, буква б), подточка ii) от [Регламент „Брюксел IIb“](#).

2.4. Субсидиарна компетентност и *forum necessitatis* — членове 6 и 7 и съображения 15 и 16

2.4.1. В член 6 се предвижда субсидиарна компетентност — крайно основание за компетентност, което се прилага само когато не е налице друго основание, предвидено в Регламента за издръжката. Подобно субсидиарно основание за компетентност представлява общото гражданство на страните. Това обаче е самостоятелно основание за компетентност, а не позоваване на подобна норма в националното право.

По-конкретно правилото се прилага, когато:

- нито един съд на държава членка не е компетентен по смисъла на членове 3, 4 и 5 от регламента. Това означава, че нито ответникът, нито вискателят имат обичайно местопребиваване в държава — членка на ЕС, страните не са направили валиден избор на съд и ответникът не е приел компетентността на сезирания съд (всички тези условия трябва да бъдат изпълнени); и
- нито един съд на договаряща държава по [Конвенцията от Лугано](#), която не е държава — членка на ЕС (т.е. към момента на публикуване на настоящото ръководство Исландия, Норвегия и Швейцария), не е компетентен по силата разпоредбите на посочената конвенция; и
- сезираният съд е в държавата членка, чиито граждани са страните по делото.

Третото условие дава възможност за известна защита на ответника, тъй като компетентни да разглеждат делото са съдилищата на държавата членка, чийто гражданин е и ответникът. С член 10 се изисква от сезирания съд да провери сам своята компетентност и съответно да установи, че е компетентен (вж. раздел 2.2.3 от настоящото ръководство).

Казус 3

Двойка германски граждани, които имат обичайно местопребиваване заедно с двете си деца в трета държава — САЩ, са разведени от съдилищата на САЩ. След развода майката и децата се преместват в друга трета държава — Турция, където тя и децата понастоящем имат обичайно местопребиваване, докато бащата/съпругът остава в САЩ.

Жената предявява иск за издръжка за себе си и за децата срещу бившия съпруг и баща пред съда в Германия. Бащата не се явява в съда.

Германският съд ще придобие компетентност по силата на член 6, тъй като Германия е държавата с общо гражданство на страните, след като провери, че САЩ не е страна по Конвенцията от Лугано.

2.4.2. В член 7 от Регламента за издръжката се определят подобни условия за функционирането на *forum necessitatis*. Тази компетентност допълва системата на компетентност, предвидена в регламента, и нейната цел е да се избегнат ситуации, които могат да доведат до

Съдът на коя държава членка е компетентен?

отказ от правосъдие. За разлика от другите основания за компетентност, предвидени в регламента, съдът никога не е задължен да упражни тази компетентност. Правилото трябва да се тълкува ограничително и да се прилага само по изключение. В решението по дело *МРА* ⁽⁶⁵⁾, Съдът на ЕС определя четири условия, като всички трябва да бъдат изпълнени, за да може съд на държава членка да установи, че е компетентен поради „положение на крайна необходимост“ (*forum necessitatis*):

- този съд трябва да установи, че нито един съд на държава членка не е компетентен по силата на членове 3, 4, 5 и 6 от Регламента за издръжката;
- спорът, по който е сезиран този съд, трябва да е тясно свързан с трета държава;
- въпросното производство не може да бъде разумно заведено, проведено или би било невъзможно в тази трета държава;
- спорът трябва да има достатъчна връзка с държавата членка на сезирания съд.

След като направи предварителна преценка, че никой друг съд на държава членка не е компетентен по силата на регламента, сезираният съд е длъжен да извърши допълнителна преценка, за да придобие компетентност като *forum necessitatis*: първо, той трябва да докаже невъзможността производството да бъде образувано в трета държава, която е тясно свързана със спора; второ, той трябва да

провери дали спорът има достатъчна връзка с неговата държава членка.

Както е посочено в съображение 16, *forum necessitatis* има за цел да коригира ситуации на отказ от правосъдие, които могат да съществуват в изключителни случаи (напр. когато е невъзможно дадено производство да се проведе в трета държава поради гражданска война, или когато разумно не би могло да се очаква от ищеца да започне или проведе производство в тази държава). По делото *МРА* Съдът на ЕС допълнително пояснява, че това може да е така и когато, след подробен анализ на процесуалните условия в съответната трета държава, достъпът до основния правен ред в тази трета държава е de jure или de facto възпрепятстван, по-специално поради прилагането на процесуални условия, които са дискриминационни или противоречат на основните гаранции за справедлив съдебен процес. Не е необходимо страната, която се позовава на член 7, да доказва, че не е успяла да заведе или се е опитала да заведе въпросното производство пред съдилищата на съответната трета държава ⁽⁶⁶⁾.

Що се отнася до изискването за „достатъчна връзка“ със сезирания съд, за такава може да се приеме гражданството на една от страните.

⁽⁶⁵⁾ Решение от 1 август 2022 г., *MPAILCDNMT*, C-501/20, EU:C:2022:619.

⁽⁶⁶⁾ Решение от 1 август 2022 г., *MPAILCDNMT*, C-501/20, EU:C:2022:619, т. 110—113.

Казус 4

Мъж, който е гражданин на Хърватия, и жена, която е гражданка на Филипините, сключват брак и обичайното им местопребиваване е в Словения. По-късно словенските съдилища ги развеждат.

След развода мъжът, който запазва имущество в Словения, няма постоянно местопребиваване и живее в Европа и Азия. Жената се премества в държавата си по произход (Филипините — трета държава).

Две години след развода жената възнамерява да заведе дело за издръжка срещу бившия си съпруг. В държавата по произход местните традиции не позволяват на жената да съди съпруга си (в противен случай тя би била преследвана и евентуално лишена от свобода). Тя завежда дело в Словения, където бившият съпруг се явява пред сезирания съд и оспорва компетентността.

При тези обстоятелства словенският съд може да има право да упражни компетентност по силата на член 7 поради следните причини:

- не е възможно да се определи обичайното местопребиваване на ответника/длъжника (бившия съпруг);
- страните нямат общо гражданство на държава членка;
- страните не са направили избор на съд;
- ответникът (бившият съпруг) не е приел компетентността на сезирания съд;

- ищцата (бившата съпруга) не може разумно да предяви иск в третата държава по обичайното си местопребиваване;
- словенският съд има достатъчна връзка със спора, тъй като това е държавата членка, в която се намира имуществото на длъжника.

2.5. Достъп до съд за промяна на решение за издръжка — член 8 и съображение 17

2.5.1. В член 8 се установява специално правило, което ограничава достъпа на длъжника до съда, когато иска да измени съществуващо решение за издръжка или ново решение, заместващо предишно такова. Докато взискателят на издръжка продължава да има обичайно местопребиваване в държавата членка, в която е постановено предходното решение, длъжникът не може да иска промяна на задължението за издръжка в съд на друга държава. Това правило има за цел да защити взискателя на издръжката.

Тази разпоредба има широко приложно поле. Тя се прилага, когато предходното решение за издръжка е постановено в държава членка, както и когато е постановено в договаряща държава по Хагската конвенция от 2007 г., в която е обичайното местопребиваване на взискателя. Следователно ограничението за производствата съгласно Регламента за издръжката се прилага и докато взискателят продължава да има обичайно местопребиваване в договарящата държава по Хагската конвенция от 2007 г., в която е постановено решението.

Съдът на коя държава членка е компетентен?

2.5.2. Регламентът за издръжката съдържа четири изключения от това правило, които позволяват на длъжника да започне производство за промяна на решение за издръжка в държава, различна от държавата на обичайното местопребиваване на взыскателя.

Първото изключение (член 8, параграф 2, буква а) се отнася до случай, при който между страните съществува договореност за избор на съд по силата на член 4. В този случай се предполага, че договореният съд е подходящ за взыскателя. На длъжника се разрешава да заведе дело в договорената съдебна инстанция.

Второто изключение (член 8, параграф 2, буква б) се прилага, когато взыскателят на издръжката е приел компетентността на съдебна инстанция в другата държава членка по член 5 (мълчалива пророгация). Въпреки че обосновката за това правило се намира в наличието на споразумение между страните, поради факта, че взыскателят изразява съгласието си мълчаливо и чрез поведението си, член 5 следва да се разглежда внимателно и съдът следва да гарантира, че взыскателят разполага с достатъчно информация (вж. раздел 2.3.4 от настоящото ръководство).

Последните две изключения се прилагат само когато държавата по произход на решението е трета държава, която е договаряща държава по Хагската конвенция от 2007 г. В такъв случай правилото, установено в член 8, параграф 1, не се прилага, ако съдът по произход „не може или откаже да упражни компетентността си за промяна на решението или за постановяване на ново решение“ (**трето** изключение — член 8, параграф 2, буква в). В такъв случай длъжникът

също може да поиска промяна на задължението за издръжка в друга държава членка съгласно Регламента за издръжката.

Четвъртото изключение (член 8, параграф 2, буква г) обхваща случай, при който решението, постановено в договарящата държава по Хагската конвенция от 2007 г., „не може да бъде признато или допуснато до изпълнение в държавата членка, в която се предвижда образуване на производство за изменение на съществуващото или постановяване на ново решение“.

2.6. Координиране на производствата: висящо дело (*lis pendens*) и свързани иски — членове 12 и 13

2.6.1. Правилото за висящ процес (*lis pendens*), съдържащо се в Регламента за издръжката, следва принципа „първи по време“, който е общ и за други правни инструменти на ЕС в областта на международното частно право.

Член 12 се прилага в случаите, когато иски с един и същи предмет и между едни и същи страни са заведени пред съдилища на различни държави членки. В такъв случай първият сезиран съд има предимство и всеки друг съд трябва служебно да спре производството до установяване на компетентността на първия сезиран съд.

На този етап вторият сезиран съд не обявява, че не е компетентен и не може да преценява компетентността на първия сезиран съд, а само

спира производството за момента. Само когато е установена компетентността на първия сезиран съд, от втория съд се изисква да се откаже от компетентност в полза на компетентния съд.

2.6.2. За да прецени кога съдът действително е сезиран с даден въпрос, съдът ще следва един от двата алтернативни метода, предвидени в член 9. Съдът се смята за сезиран (в зависимост от процесуалното право на всяка правна система):

- i) в момента, когато документът за образуване на производството е внесен в съда, или
- ii) в момента, когато документът за образуване на производството е получен от отговорната за връчването служба,

при условие че ищецът впоследствие не е пропуснал да предприеме необходимите стъпки или за уведомяването на ответника, или за внасянето на документа в съда (вж. раздел 2.2.2 от настоящото ръководство).

Разпоредбата за висящо дело (*lis pendens*) се прилага само за дела в рамките на ЕС (т.е. дела, включващи различни производства, заведени пред съдилища на държави — членки на ЕС). Когато споровете засягат държава членка и трета държава, производствата се координират въз основа на националните норми или договорно основани правила на международното частно право. По отношение на трети държави, които са страни по Конвенцията от Лугано, се

прилагат членове 27 и 30 от посочената конвенция. Те са съставени като подобни разпоредби, съдържащи се в [Регламента „Брюксел I“](#) ⁽⁶⁷⁾.

2.6.2. Същият принцип „първи по време“ важи и за свързаните иски (член 13 от Регламента за издръжката). Това са производства, при които има „толкова тясна връзка помежду им, че е целесъобразно да бъдат разгледани и решени заедно, за да се избегне рискът от несъвместими решения, постановени в отделни производства“ (вж. член 13, параграф 3). За разлика от правилото *lis pendens*, когато исковите са само свързани, съдът има възможност, а не задължение, да спре делото. Следователно вторият сезиран съд, производството пред който се квалифицира като „свързан иск“, може да упражни правото си на преценка, когато решава дали да спре производството, докато първият сезиран съд провери и установи своята компетентност.

2.7. Временни мерки — член 14

2.7.1. Временните мерки винаги може да бъдат предприети от съд, който е компетентен по същество по силата на някое от разгледаните по-горе основания за компетентност.

⁽⁶⁷⁾ В този контекст и по отношение на помирителното производство, което по принцип е задължително съгласно швейцарското право, Съдът на ЕС пояснява, че за целите на *lis pendens*, „датата, на която е образувано задължително помирително производство пред помирителен орган, създаден в съответствие с швейцарското право, съставлява датата, на която „съдът“ се счита за сезиран“ (решение от 20 декември 2017 г., *Schlömpl Landratsamt Schwäbisch Hall*, C-467/16, EU:C:2017:993).

Съдът на коя държава членка е компетентен?

2.7.2. В допълнение към горепосоченото, в член 14 от Регламента за издръжката се предвижда, че дори и съд на държава членка да не е компетентен по съществото на делото за издръжка, той може да бъде сезиран с молба за временни мерки, ако такава мярка е налична съгласно правото на тази държава. Следователно националното право на държавата на сезирания съд урежда не само действителното съдържание на мярката, но и основаниято за компетентност.

Това правило и неговите условия отразяват определените в член 31 от [Регламент „Брюксел I“](#) и в член 20 от Регламент „Брюксел IIa“ ⁽⁶⁸⁾. За разлика от член 20 от Регламент „Брюксел IIa“ обаче, член 14 от Регламента за издръжката не поставя временната мярка в зависимост от изискването за неотложност, или не предвижда, че тези мерки престават да се прилагат, щом съдът на държавата членка, който е компетентен по съществото на делото, е взел мерките, които счита за подходящи.

⁽⁶⁸⁾ Да се има предвид, че с член 15 от [Регламент „Брюксел IIб“](#) са направени съществени изменения.

Кое е приложимото право?

3. Кое е приложимото право?

3.1. Позоваване на Хагския протокол от 2007 г. — член 15 и съображения 20 и 21

3.1.1. Общи бележки

Регламентът за издръжката не предвижда пряко единни правила за всички държави — членки на ЕС, по отношение на приложимото право към задълженията за издръжка. Той обаче постига това непряко, като се позовава на [Протокола](#) и предвижда, че приложимото право към задълженията за издръжка се определя в съответствие с този правен инструмент (вж. член 15 от Регламента за издръжката) ⁽⁶⁹⁾.

⁽⁶⁹⁾ Хагският протокол от 2007 г. и таблицата за актуалното състояние са достъпни на адрес <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=133>. Следва да се направи позоваване и на Bonomi, A., Explanatory Report on the Hague Protocol of 23 November 2007 on the Law Applicable to Maintenance Obligations (Бономи, А., „Обяснителен доклад относно Хагския протокол от 23 ноември 2007 г. относно приложимото право към задълженията за издръжка“), публикации на Хагската конференция по международно частно право (HCCH) (<https://www.hcch.net/en/publications-and-studies/details4/?pid=4898>).

През май 2022 г. в рамките на Хагската конференция по международно частно право беше свикано първото заседание на Специалната комисия за преглед на практическото действие на Хагската конвенция от 23 ноември 2007 г. за международното събиране на издръжка на деца и други членове на семейството и на Протокола от 23 ноември 2007 г. относно приложимото право към задълженията за издръжка. Специалната комисия („СК“) прие с консенсус „[Заклучения и препоръки](#)“ (включително „Приложение I — Заклучения и препоръки от заседанието на работната

Група по приложимото право“ — Насоки относно действието на Протокола), наричани по-нататък „Заклученията и препоръките на СК“.

Протоколът беше подписан и ратифициран от Европейския съюз след приемането на [Решение 2009/941/ЕО на Съвета](#) със задължителни последици за всички държави членки (с изключение на Дания) от 18 юни 2011 г. ⁽⁷⁰⁾ Съдът на ЕС е компетентен да тълкува Протокола, тъй като той вече е право на Съюза ⁽⁷¹⁾. Съдът на ЕС на свой ред призна за полезно позоваването на [Обяснителния доклад относно Протокола](#) (известен като „Доклада Бономи“ по името на неговия автор, проф. Андреа Бономи) ⁽⁷²⁾.

Регламентът за издръжката и Протоколът са тясно свързани, тъй като органът, който е компетентен да се произнесе по иск за издръжка съгласно правилата на Регламента за издръжката, ще трябва да приложи правилата, съдържащи се в Протокола, за да определи приложимото право в съответствие с член 15 от Регламента за издръжката. Освен това тази връзка е от значение и на етапа на признаване на решения, тъй като в Протокола са предвидени специални правила за признаване и изпълнение на решения, постановени от държава, обвързана от Протокола (вж. глава 4 от настоящото ръководство).

группа по приложимото право“ — Насоки относно действието на Протокола), наричани по-нататък „Заклученията и препоръките на СК“.

⁽⁷⁰⁾ Обединеното кралство никога не е било обвързано от Протокола, дори когато е било държава — членка на ЕС.

⁽⁷¹⁾ Решение от 7 юни 2018 г., *KPILO*, C-83/17, EU:C:2018:408; решение от 20 септември 2018 г., *Mölk/Mölk*, C-214/17, EU:C:2018:744, т. 23; и решение от 12 май 2022 г., *WJLJLJ u JJ*, C-644/20, EU:C:2022:371, т. 58.

⁽⁷²⁾ Решение от 7 юни 2018 г., *KPILO*, C-83/17, EU:C:2018:408, т. 54.

3.1.2. Универсално приложно поле

Протоколът има универсално приложно поле и се прилага *erga omnes*, независимо от местоживеенето или гражданството на страните. Това означава, че той изисква прилагането на правото, посочено в неговите правила, когато това е правото на държава, която не е нито договаряща държава, нито държава — членка на ЕС (член 2 от Протокола).

3.1.3. Действие на нормите относно приложимото право

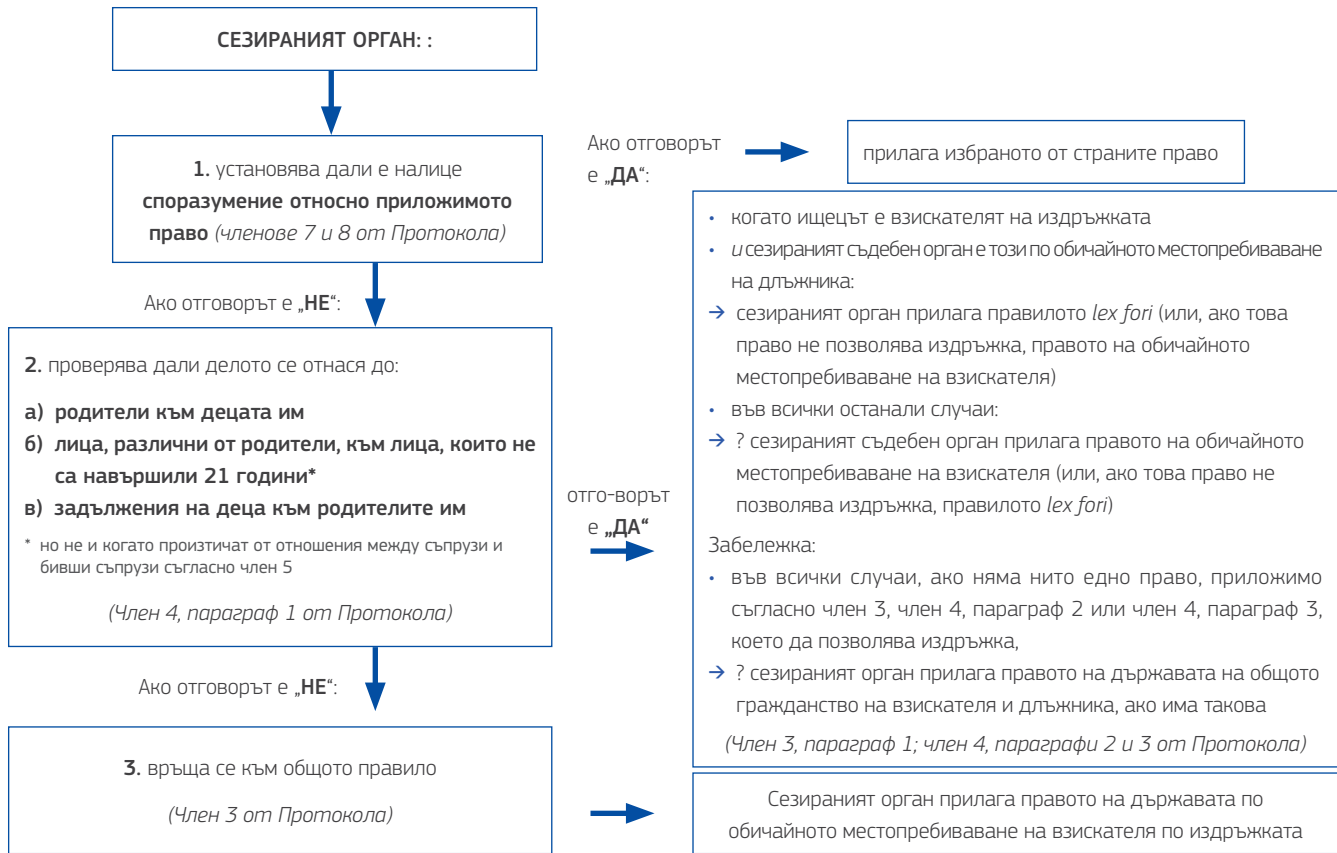
Протоколът предвижда като обща норма, че задълженията за издръжка се уреждат от правото на обичайното местопребиваване на вискателя (член 3 от Протокола; вж. раздел 3.3.1 от настоящото ръководство). Този критерий обаче се прилага по-рядко, отколкото може да се предположи. За някои категории вискатели на издръжка са предвидени специални норми, целта на които е да осигурят по-голяма защита на вискателя и да възпрат двете страни да променят обичайното си местопребиваване с единствената цел да получат неправомерно предимство (което води до несправедливо прилагане на правилата). Освен това в членове 7 и 8 от Протокола се предвижда възможност за избор на приложимо право от страните.

Следователно органът, сезиран с иск за издръжка, трябва да предприеме стъпки в следния ред при разглеждането на случая:

- първо, той трябва да провери дали е налице конкретно споразумение относно приложимото право (ако това е разрешено съгласно членове 7 и 8 от Протокола (вж. раздел 3.4 от настоящото ръководство);
- второ, той трябва да провери дали делото засяга онези конкретни категории вискатели, за които са приложими специални критерии на привързване в съответствие с член 4, параграфи 1, 2 и 3 и член 5 от Протокола, и да приложи правото, определено въз основа на тези норми. Ако нито един от тях не позволява издръжка, съдът трябва да приложи правото на държавата по общото гражданство на вискателя и длъжника на издръжката (ако има такова) съгласно член 4, параграф 4 от Протокола (вж. раздел 3.3 от настоящото ръководство);
- накрая, и само когато тези критерии не са приложими, трябва да се върне към общия критерий на привързване на правото на държавата по обичайното местопребиваване на вискателя на издръжката (член 3 от Протокола); раздел 3.2 от настоящото ръководство).

Кое е приложимото право?

Диаграма 2: Определяне на приложимото право

Казус 5

(този случай илюстрира сложността на някои дела за издръжка: преценка на компетентността по отношение на развода съгласно Регламент „Брюксел IIб“ и по отношение на издръжката съгласно Регламента за издръжката; илюстриране на реда за определяне на приложимото право съгласно Протокола; и прилагане на правото на трета държава)

Семейство с деца има обичайно местопребиваване в Латвия. Когато двойката се разделя, бащата остава в Латвия, а съпругата и ненавършилите пълнолетие деца се преместват в трета държава — Швейцария.

Скоро след това съпругът/бащата подава молба за развод със съпругата си пред латвийския съд. Той иска също така да бъде постановено решение относно упражняването на родителските права и задължението за издръжка на децата му, които живеят с майката в Швейцария.

Съпругата се явява пред съда в Латвия и в съответствие с член 10, параграф 1 от Регламент „Брюксел IIб“ приема пророгацията на компетентност по иска за упражняване на родителските права върху децата, въпреки че те живеят в Швейцария. Тя не оспорва компетентността по отношение на молбата за издръжка.

Латвийският съд трябва да установи собствената си **компетентност**:

- по отношение на молбата за развод (съгласно член 3, буква а), подточка ii) от Регламент „Брюксел IIб“);
- по отношение на молбата за упражняване на родителските права върху децата (съгласно член 10, параграф 1 от Регламент „Брюксел IIб“), при условие че това е в техен висш интерес;
- по отношение на молбата за издръжка на децата (съгласно член 5 от Регламента за издръжката (предвид признаването на компетентност от страна на майката) или член 3, буква г) (предвид факта, че това производство е допълващо спрямо производството за родителска отговорност).

След като компетентният орган установи компетентността, той определя **приложимото право** към задължението за издръжка на бащата по отношение на деца с обичайно местопребиваване в Швейцария съгласно член 15 от Регламента за издръжката (който се позовава на Протокола).

Съдът процедира по следния начин:

- основната норма е, че приложимото право е правото на възискателя (т.е. на децата — член 3, параграф 1 от Протокола);
- тъй като става въпрос за задължение за издръжка между родители и деца, съдът ще провери също дали е приложимо специална норма съгласно член 4 от Протокола. Следователно съдът ще провери дали е приложим член 4, параграф 3 от Протокола, който определя правото на държавата на съда. Той обаче не е приложим в това дело, тъй като искът е предявен от бащата/длъжника в държавата на неговото обичайно

Кое е приложимото право?

- местопребиваване (т.е. искът **не** е предявен от взыскателя — както се изисква от нормата);
- тогава съдът се връща към член 3 и прилага правото на Швейцария, което е правото на държавата по обичайно местопребиваване на децата;
- ако съдът установи, че швейцарското право не предвижда издръжка, той ще приложи правилото *lex fori* (съгласно член 4, параграф 2 от Протокола) и в резултат на това правото на държавата на общото гражданство на бащата и децата (съгласно член 4, параграф 4).

В обратния случай обаче (т.е. когато майката/взыскателят предявява иска в Латвия) ще се приложи обичайното местопребиваване на бащата/длъжника (член 4, параграф 3 от Протокола) и тогава съдът ще приложи правилото *lex fori*.

Същият извод би бил направен, ако взыскателите на издръжка (т.е. децата) пребивават в държава — членка на ЕС, която не е обвързана от Протокола (напр. Дания).

3.2. Обща норма за приложимото право — член 3 от Протокола

3.2.1. Общ критерий на привързване: обичайно местопребиваване на взыскателя

В член 3 от Протокола се определя общият критерий за определяне на приложимото право към задължения за издръжка, а именно, че задълженията за издръжка трябва да се уреждат от правото на държавата (включително на недоговаряща държава в съответствие с член 2 от Протокола) по обичайното местопребиваване на взыскателя.

Този критерий има за цел да осигури възможно най-голяма защита на взыскателя на издръжката, тъй като е най-тясно свързан със ситуацията на взыскателя на издръжката и „съответно се оказва най-подходящо за уреждане на конкретните проблеми, с които кредиторът по издръжка може да се сблъска“⁽⁷³⁾. Прилагането на правото на държавата на обичайно местопребиваване на взыскателя дава възможност да се осигури най-тясна връзка с взыскателя на издръжката и да се установят действителните му нужди.

В Протокола не е дадено определение на понятието „обичайно местопребиваване“. По принцип може да се направи позоваване на критериите, предоставени от Съда на ЕС във връзка с регламенти [„Брюксел IIa“](#) и [„Брюксел IIб“](#) (вж. раздел 2.1.2 от настоящото

⁽⁷³⁾ Решение от 7 юни 2018 г., *KPILO*, C-83/17, EU:C:2018:408, т. 42.

ръководство). В решението по дело *W.J.J. L.J. и J.J. (74) Съдът на ЕС, като се основава на Доклада Бономи* и след като отново изтъква необходимостта от самостоятелно тълкуване, което да се даде с оглед на обхвата и структурата на всеки правен инструмент, подчертава как обичайното местопребиваване изисква известна стабилност, която изключва всяко временно или случайно присъствие. Необходимостта от предвидимост на приложимото право, съчетана с необходимостта да се определи кое право е най-тясно свързано с разглежданата ситуация, означава, че обичайното местопребиваване е на мястото, където на практика е центърът на живота на възискателя, като се имат предвид неговата семейна и социална среда (75).

Освен това, що се отнася до положението на дете, което е отвлечено в държава членка, в която то завежда иск за издръжка, наличието на решение, с което се разпореджда връщането на детето в държавата членка на предишното му обичайно местопребиваване, не е пречка то да придобие обичайно местопребиваване в новата държава

(74) Решение от 12 май 2022 г., *W.J.J. L.J. и J.J.*, C-644/20, EU:C:2022:371, т. 62—74.

(75) По подобен начин в *Заключенията и препоръките на СК* (раздел IV, точки 14—16) се припомня, че „обичайното местопребиваване“ трябва да се определя при спазване на принципа на еднакво тълкуване, основано на целта на Протокола, а не на националното право, и следва да се намира в държавата, която е център на живота на лицето. Освен това обичайното местопребиваване е фактическо понятие, което се определя от комбинация от фактори, които предполагат известна стабилност и достатъчна връзка с въпросната държава. Накрая (и подобно на това, което е постановил Съдът на ЕС по делото *IB/FA* (решение от 25 ноември 2021 г., *IB/FA*, C-289/20, EU:C:2021:955) във връзка с член 3, параграф 1, буква а) от Регламент „Брюксел IIa“) вероятно едно лице може да има само едно обичайно местопребиваване съгласно Протокола.

членка. Това не се влияе от принципа на запазена компетентност, залегнал в член 10 от Регламент „Брюксел IIa“ (понастоящем член 9 от Регламент „Брюксел IIb“), който представлява специална норма, подлежаща на стриктно тълкуване, и не се прилага към правилото за определяне на приложимото право към задължението за издръжка. Вместо това, за да се определи дали такова преместване показва достатъчна стабилност и представлява промяна на обичайното местопребиваване, се вземат предвид всички обстоятелства по конкретния случай, включително наличието на разпореджане за връщане в държавата на предишното обичайно местопребиваване. В крайна сметка Съдът на ЕС пояснява, че такава оценка трябва да се извърши по отношение на момента, в който сезираният съд е приканен да се произнесе по задължението за издръжка.

Въпреки че обичайното местопребиваване на възискателя е основният критерий на привързване за определяне на приложимото право, член 3 от Протокола има ограничено приложно поле, тъй като се прилага само ако в Протокола не е предвидено друго. Всъщност съществуването на специални разпоредби за деца, съпрузи и други категории възискатели на издръжка (вж. раздел 3.3 от настоящото ръководство) предполага, че общата норма, предвидена в член 3 от Протокола, ще се прилага като основно правило само за ограничени категории възискатели на издръжка (напр. баби и дядовци, роднини по сребрена линия (лели и чичовци), роднини по сватовство и други пълнолетни лица, свързани с родствени връзки и попадащи в обхвата на Протокола, посочен в член 1, параграф 1).

Кое е приложимото право?

Раздел 3.1.3 от настоящото ръководство обхваща реда, който трябва да се спазва при определяне на приложимото право. Въпреки това общият критерий на привързване, установен в член 3 от Протокола, остава нормата, към която следва да се препраща, когато специалните критерии не се прилагат.

Казус 6

Мъж и жена сключват регистрирано партньорство в Нидерландия. Няколко години след регистрацията връзката се разпада и мъжът се премества в България — държава, в която не е възможно да се сключват регистрирани партньорства.

Жената завежда дело в България, където мъжът е установил обичайното си местопребиваване, за да поиска определяне на задължение за издръжка, признато от нидерландското право. Нидерландското право присъжда издръжка на партньор, който няма средства за прехрана. Жената доказва, че е безработна и няма доходи. Тя също така доказва, че бившият ѝ партньор има много високи доходи. Мъжът не прави възражения по член 6 от Протокола.

Компетентният орган на България установява своята компетентност и прилага правото на Нидерландия (т.е. правото на държавата по обичайното местопребиваване на възискателя на издръжката), за да определи задължението за издръжка.

Решението обаче не води до признаване в България на регистрираното партньорство, валидно сключено в Нидерландия (член 1, параграф 2 от Протокола).

3.2.2. Промяна в обичайното местопребиваване на възискателя — член 3, параграф 2 от Протокола

В случай на промяна на обичайното местопребиваване на възискателя правото на държавата на новото обичайно местопребиваване се прилага от момента на промяната (член 3, параграф 2 от Протокола). Тази разпоредба, както и целият Протокол, има за цел да осигури най-високо ниво на защита на възискателя на издръжката, като гарантира прилагането на правото, което е най-тясно свързано със страната, включително в случай на преместване на страната. Действителното прилагане на това правило обаче може да има някои практически недостатъци, особено когато промяната на обичайното местопребиваване настъпва по време на висящо производство. Компетентният орган, пред който е образувано производството и който остава отговорен в съответствие с принципа на *perpetuatio jurisdictionis (perpetuatio fori)*, ще трябва да прилага различни материалноправни норми: първо, правото на държавата по първоначалното обичайно местопребиваване на възискателя от момента на образуване на производството до момента на промяна на местопребиваването; второ, правото на мястото на новото обичайно местопребиваване на възискателя от момента на промяна на обичайното местопребиваване до момента на постановяване на решението по делото. На практика обаче може да се окаже трудно

да се определи точната дата, на която свършва обичайното местопребиваване в една държава и започва обичайното местопребиваване в друга държава.

Казус 7 (относно промяната на обичайното местопребиваване на взискателя на издръжка)

Детето и родителите ѝ са шведски граждани и пребивават в Швеция (може да бъде както държава — членка на ЕС, така и трета държава). Отношенията между родителите се влошават, когато детето навършва 10 години и майката и детето се преместват в Австрия. Две години след преместването детето, представлявано от майка си, завежда дело пред компетентния орган на Австрия с иск за бъдеща издръжка и за предходните четири години (включително двете години, когато детето все още е пребивавало в Швеция).

Бащата оспорва молбата.

Компетентният съд уважава молбата и в съответствие с член 3, параграф 2 от Протокола прилага правото на Австрия за периода, през който детето е пребивавало в тази държава, но за предходния период прилага правото на Швеция като място на обичайно местопребиваване на детето през този период.

(вж. дело *KP/LO* ⁽⁷⁶⁾, Съд на ЕС)

⁽⁷⁶⁾ Решение от 7 юни 2018 г., *KP/LO*, C-83/17, EU:C:2018:408.

3.3. Специални норми за отношенията между родители и деца и за взискатели под 21 години — членове 4, 5 и 6 от Протокола

3.3.1. Общи бележки

В член 4 от Протокола се определят специални норми в полза на определени категории взискатели, за които се счита, че заслужават особено висока степен на защита. Тези отношения се характеризират с тясна родствена връзка между взискателя и длъжника на издръжката (напр. отношенията между родители и деца) или с необходимостта да се осигури висока степен на защита на взискателите, които са на възраст под 21 години, дори когато длъжникът на издръжката е лице, различно от родителя (напр. баби и дядовци или роднини, задължени да издържат взискател под 21 години).

Член 4 от Протокола е приложим към следните видове задължения за издръжка:

- а) родители спрямо техните деца;
- б) лица, различни от родителите, спрямо лица под 21 години (освен за задължения, произтичащи от посочените в член 5 от Протокола отношения, т.е. специалните норми, отнасящи се до съпрузи и бивши съпрузи);
- в) деца спрямо техните родители.

Кое е приложимото право?

Нормите, съдържащи се в член 4, в определени случаи представляват дерогация от общия принцип, че задължението за издръжка се урежда от правото на държавата по обичайното местопребиваване на вискателя на издръжката (член 3 от Протокола), с цел да се създаде по-благоприятен режим.

3.3.2. Основната връзка с правилото *lex fori*

Член 4, параграф 3 от Протокола съдържа най-същественото изключение от общия критерий на привързване. В него се предвижда, че правилото *lex fori* се прилага, когато вискателят на издръжката (и само той) подаде молба за издръжка пред органа на държавата по обичайното местопребиваване на длъжника.

Следователно, за да се приложи тази разпоредба, трябва да бъдат изпълнени три условия:

- 1) задължението за издръжка трябва да се отнася до лица, принадлежащи към категориите, посочени в член 4, параграф 1 от Протокола (раздел 3.3.1 от настоящото ръководство);
- 2) производството трябва да бъде заведено от вискателя на издръжката (и **само** от него ⁽⁷⁷⁾;

⁽⁷⁷⁾ Този въпрос е преформулиран от Съда на ЕС (решение от 20 септември 2018 г., *Mölk/Mölk*, C-214/17, EU:C:2018:744, т. 49), който уточнява, че искът трябва да е предявен от вискателя. Това означава, че член 4, параграф 3 не се прилага за молба за промяна на задължение за издръжка, която е внесена от длъжника. До същото заключение се стига и в [Заклеченията и препоръките на СК](#) (раздел VIII, точка 27).

- 3) сезираният орган трябва да е на държавата по обичайното местопребиваване на длъжника.

Тази разпоредба се основава на принципа *favor creditoris*, тъй като позволява на вискателя на издръжката да получи решението по иска за издръжка по-бързо и с по-малко разноси — резултат, който обикновено се осигурява чрез прилагането на правилото *lex fori*.

Съгласно член 3 от Регламента за издръжката искът за издръжка може да бъде предявен в няколко съдилища, като изборът, когато има такъв, е на ищеца. Когато ищецът е вискател на издръжката, той може да избере един от следните варианти:

- а) съдът по обичайно местопребиваване на ответника;
- б) съдът по обичайно местопребиваване на вискателя;
- в) съдът, който е компетентен да разглежда дела, касаещи гражданското състояние на дадено лице (ако искът за издръжка е допълващ спрямо въпросното дело); или
- г) съдът, който е компетентен да разглежда дела, касаещи родителската отговорност (ако искът за издръжка е допълващ спрямо въпросното дело).

Ако вискателят избере първия или втория вариант, приложимото право ще съвпадне с компетентността (и следователно сезираният съд ще приложи правилото *lex fori*) поради комбинираните разпоредби на Регламента за издръжката и Протокола. Когато искът е предявен в държавата по обичайното местопребиваване на ответника—длъжник, се прилага член 4, параграф 3 от Протокола. Когато искът е предявен в

държавата по обичайното местопребиваване на ищеца—взискател, се прилага общата норма, установена в член 3 от Протокола.

Във всички останали случаи приложимото право се определя съгласно същите норми, но съдът и приложимото право може да не са едни и същи. По същия начин този резултат не е гарантиран, когато ищецът е длъжникът на издръжката.

Казус 8 (относно съвпадението на *forum* и *ius*)

Несемейна двойка с ненавършило пълнолетие дете и обичайно местопребиваване е в Ирландия, решава да прекрати съжителството си на семейни начала и да сезира компетентния орган на Ирландия за постановяване на решение относно упражняването на родителските права върху детето (те се споразумяват, че основното местопребиваване на детето ще бъде при майката, а бащата ще има лични отношения с него три дни в седмицата), както и относно задължението за издръжка, което ще бъде поето от бащата.

След две години бащата се премества в Испания, където получава много по-високи доходи, отколкото при предишната си работа. По взаимно съгласие родителите се споразумяват детето да остане с майката в Ирландия, а бащата да вижда детето един уикенд в месеца. Като се вземат предвид по-високите разходи, понасяни от майката в резултат на ограничените лични отношения на бащата с детето, и по-високите доходи на бащата, майката подава молба от името на детето до компетентния съд за увеличаване на сумата, плащана като издръжка.

В съответствие с член 3 от Регламента за издръжката майката може да избере да сезира:

- съда на Ирландия (т.е. обичайното местопребиваване на детето, което е взискателят на издръжката, съгласно член 3, буква б); или
- съда на Испания (т.е. обичайното местопребиваване на бащата, който е ответник), в съответствие с член 3, буква а).

Майката избира да сезира съда в Испания (обичайно местопребиваване на ответника), тъй като смята, че там може да е по-лесно да се установи действителният размер на доходите на бащата.

След като е сезиран, испанският съд прилага собственото си национално право в съответствие с член 4, параграф 3 от Протокола.

Следва да се отбележи, че в обратния случай, когато бащата е този, който предявява иск (напр. той предявява иск за намаляване на наложеното му задължение за издръжка), разпоредбата за ограничение на производството, предвидена в член 8 от Регламента за издръжката, се прилага по отношение на компетентността.

При всички случаи сезираният орган трябва да приложи правото на държавата по обичайно местопребиваване на детето (в случая Ирландия) съгласно член 3, параграф 1 от Протокола, тъй като нормата, предвидена в член 4, параграф 3 от Протокола, не може да бъде приложена.

Кое е приложимото право?

3.3.3. Допълнителни субсидиарни критерии

За да се гарантира, че задължението за издръжка винаги е изпълнено в отношенията между родители и деца или с лица, ненавършили 21 години, в член 4 от Протокола се предвиждат и други критерии на привързване. Те се вземат предвид по реда на предимството и само когато правото, определено като приложимо съгласно член 3, параграф 1 от Протокола, не позволява на вискателя да получи издръжка от длъжника. Тези правила са изложени в член 4, параграф 2, член 4, параграф 3, второ изречение и член 4, параграф 4 от Протокола (вж. диаграма 2).

В член 4, параграф 2 от Протокола се посочва, че когато правото, посочено в член 3 (т.е. правото на обичайното местопребиваване на вискателя), не позволява на вискателя да получи издръжка от длъжника, се прилага правото на сезирания съд (*lex fori*).

Член 4, параграф 3, второ изречение от Протокола се прилага в конкретния случай, когато вискателят на издръжката е сезирал съдебния орган на държавата по обичайно местопребиваване на длъжника и се прилага *lex fori* (съгласно член 4, параграф 3, първо изречение от Протокола). В разпоредбата се посочва, че ако вискателят не може да получи издръжка по силата на *lex fori*, се прилага правото на държавата по обичайното местопребиваване на вискателя.

Накрая, член 4, параграф 4 от Протокола се прилага за всички случаи и гласи, че ако вискателят не може да получи издръжка по силата

на правото, определено в предходните разпоредби (т.е. *lex fori* или правото на обичайното местопребиваване на вискателя), се прилага правото на държавата по общото гражданство (ако има такова) на вискателя и длъжника.

Във всички горепосочени случаи изразът „вискателят не може да получи издръжка“ предполага, че предпоставка за прилагането на който и да е от изброените субсидиарни критерии е приложимото право да не предоставя на вискателя на издръжка **каквото и да е** право на издръжка. Следователно вискателят ще може да се възползва от прилагането на субсидиарния критерий на привързване само ако приложимото в главното производство право изобщо не предвижда право на издръжка (напр. защото не предвижда задължения за издръжка, произтичащи от конкретната семейна връзка, или ако в конкретния случай не са изпълнени условията за предявяване на такова задължение за издръжка)⁽⁷⁸⁾, но няма да може да го направи, ако правото, посочено в главното правило, предвижда такова право (макар и с по-неблагоприятно третиране от гарантираното от субсидиарното правило).

⁽⁷⁸⁾ Вж. по този въпрос решение от 7 юни 2018 г., *KP/LO*, C-83/17, EU:C:2018:408, т. 58, в което Съдът на ЕС постановява, че изразът „не може да получи издръжка“ обхваща и случаи, в които невъзможността [вискателят] да получи издръжка се дължи на неотправянето от негова страна на официална покана за плащане до длъжника и съответно неизпълнението на законоустановено условие. В [Доклада на Бономи](#) (точка 61) и в [Заклучения и препоръки на СК](#) (раздел VI) допълнително се пояснява, че правилото обхваща не само случая, в който приложимото право не предвижда никакво задължение за издръжка, „но и ако, макар да признава такова задължение по принцип, то е обвързано с условие, което не е изпълнено в конкретния случай“ (Доклад на Бономи, точка 61).

Горепосочените субсидиарни критерии се прилагат не само за задължения за издръжка в полза на деца, но и за всички категории искове за издръжка, изброени в член 4, параграф 1 от Протокола.

Казус 9 (относно член 4, параграф 3, второ изречение от Протокола: връщане към правото на обичайното местопребиваване на възискателя, когато възискателят няма право на издръжка съгласно *lex fori*)

Съпружеска двойка малтийски граждани живее в Португалия заедно с 24-годишния си син, студент в университет. Родителите преустановяват съвместното си съжителство. Майката и детето продължават да живеят заедно в Португалия, а бащата се премества в Малта, която е държавата с общо гражданство на съпрузите.

Съпругата подава молба за развод в Малта в съответствие с член 3, буква б) от Регламент „Брюксел IIб“ и едновременно с това иска бащата да ѝ изплаща месечна помощ за издръжка на сина им. Синът се присъединява към молбата.

Сезирианият съдебен орган ще основе компетентността си на член 3, буква а), член 3, буква в) или член 5 (тъй като бащата не е оспорил компетентността) от Регламента за издръжката.

Освен това, тъй като съпругата и синът са предявили иск за издръжка пред съда по обичайното местопребиваване на бащата (Малта), съдът следва да приложи *lex fori* в съответствие с член 4, параграф 3, първо изречение от Протокола.

Това право обаче предвижда задължение за издръжка от страна на родителите изключително в полза на деца, ненавършили 23 години. Тъй като възискателят на издръжката не може да получи издръжка от своя баща по силата на *lex fori* съгласно член 4, параграф 3, второ изречение от Протокола сезирианият съд трябва да приложи правото на Португалия (държавата на обичайно местопребиваване на детето), което включва задължение за издръжка от страна на родителите в полза на деца, ненавършили 25 години.

От друга страна, субсидиарният критерий няма да е ефективен, ако *lex fori* позволява молбата да бъде уважена, като същевременно определя количествени ограничения за размера на издръжката. Такъв ще бъде и случаят, когато правото на държавата по обичайното местопребиваване на възискателя на издръжката не предвижда такива ограничения и би позволило на възискателя на издръжката да получи по-висока сума.

3.3.4. Специални норми по отношение на съпрузи и бивши съпрузи

В член 5 от Протокола се предвиждат специални норми относно задълженията за издръжка между съпрузи, бивши съпрузи и лица, чийто брак е бил унищожен. Тези специални норми установяват, че общият критерий за правото на обичайното местопребиваване на възискателя не се прилага, ако една от страните възрази и правото на друга държава има по-тясна връзка с брака.

Кое е приложимото право?

В тази норма изрично се споменава правото на държавата на последното общо местопребиваване на съпрузите като пример за най-тясна връзка. Въпреки това могат да се вземат предвид и други случаи, като например друго (а не последното) място на общо обичайно местопребиваване, където е или е бил основно центърът на живот на семейството ⁽⁷⁹⁾.

Целта на тази разпоредба е да се предотврати търсенето на **най-благоприятната правна система (forum shopping)**, което може да се случи, когато съпругът/съпругата с право на задължения за издръжка премести обичайното си местопребиваване на място, различно от мястото, където двамата съпрузи са пребивавали по време на брака. В такъв случай би било неуместно да се прилага правото на държава, която няма никаква връзка с другия съпруг или бивш съпруг и следователно е неочаквана за него ⁽⁸⁰⁾. Също така с това правило се осигурява повече предвидимост по отношение на приложимото право към задълженията за издръжка между съпрузи или бивши съпрузи.

Основна предпоставка за прилагането на тази разпоредба е другият съпруг или бившият съпруг да е възразил срещу прилагането на общия критерий. Следователно компетентният орган няма право да прилага правилото служебно. Възражението трябва да бъде

⁽⁷⁹⁾ По подобен начин [Заклучения и препоръки на СК](#), раздел VII, точка 24.

⁽⁸⁰⁾ В [Заклучения и препоръки на СК](#) по подобен начин се потвърждава необходимостта при прилагането на член 5 от Протокола да се има предвид целта на нормата, която се състои в защита на законните очаквания на длъжника в случай на обичайно местопребиваване на взыскателя (раздел VII, точка 23). Вж. също [Доклада на Бономи](#), точка 78.

предявено в съответствие с процесуалните правила, предвидени в lex fori, и може да бъде предявено както от взыскателя на издръжката, така и от длъжника ⁽⁸¹⁾.

Казус 10 (относно член 5 от Протокола и възражението на единия съпруг срещу правото на държавата по обичайно местопребиваване на другия съпруг)

Съпругеска двойка, пребиваваща от 10 години в Гърция, решава да се разведе. Непосредствено след края на съжителството им на семейни начала съпругата се завръща да живее в Литва (няма значение дали се завръща в държава членка или в трета държава), в която е родена и на която е гражданин.

Шест месеца след прекратяването на съжителството на семейни начала съпругът подава молба за развод до компетентния орган на Гърция съгласно член 3, буква а), подточка ii) от Регламент „Брюксел IIб“.

По време на бракоразводното производство съпругата подава молба за присъждане на издръжка от съпруга си (съгласно член 3, букви а) и в) от Регламента за издръжката) и иска прилагането на правото на Литва като държава на обичайното ѝ местопребиваване (съгласно член 3, параграф 2 от Протокола).

⁽⁸¹⁾ В [Заклучения и препоръки на СК](#) също така се посочва, че съпругът, който повдига възражение, следва да представи на съда достатъчно фактически елементи, подкрепящи прилагането на защитната клауза (раздел VII, точка 22).

Съпругът възразява съгласно член 5 от Протокола и иска прилагането на правото на Гърция като право на държавата, в която е последното обичайно местопребиваване на съпрузите заедно. Той твърди, че гръцкото право има по-тясна връзка с брака, тъй като съпрузите са пребивавали там през по-голямата част от брачния си живот.

Сезираният съдебен орган трябва да приеме искането на съпруга и с оглед определянето на издръжката да приложи не правото на държавата на обичайно местопребиваване на съпругата (Литва), а правото на държавата на последното общо местопребиваване на съпрузите (Гърция), при условие че е убеден, че това право има по-тясна връзка с брака.

3.3.5. Специална норма относно защитата

Член 6 от Протокола е специална норма „относно защитата“, тъй като, за разлика от разгледаните преди това, тя възстановява баланса в отношенията между страните, като въвежда разпоредба за защита на длъжника на издръжката. Тя се прилага само за отношения, различни от тези, които i) произтичат от родство или (предишен) брак, или ii) произтичат от отношения между лица, чийто брак е бил унищожен. Приема се, че в тези случаи не е необходимо да се защитава вискателят на издръжката.

Следователно член 6 от Протокола позволява на длъжника да оспори вземането на вискателя на издръжка на основание, че такова

задължение не съществува нито съгласно правото на държавата по обичайното местопребиваване на длъжника, нито съгласно правото на общото гражданство на страните (ако има такова).

Тази норма се прилага и когато длъжникът оспорва вземания, предявени от пълнолетно лице, което е вискател въз основа на семейна връзка, различна от брак, и когато задължението за издръжка не е предвидено нито в правото на държавата по обичайното местопребиваване на длъжника, нито в правото на държавата на общото гражданство на страните. Такъв може да бъде случаят по отношение на задължението за издръжка на баба или дядо към внуци и обратното ⁽⁸²⁾.

Казус 11 (относно член 6 от Протокола и оспорване на иск за издръжка на основание, че такова задължение не съществува съгласно правото на обичайното местопребиваване на длъжниците и правото на държавата с общо гражданство)

Двамата партньори, X и Z, са граждани на Полша (няма значение дали става въпрос за държава — членка на ЕС, или за трета държава). Полското законодателство не предвижда регистрирани партньорства. Те преместват обичайното си местопребиваване в Белгия и решават да сключат регистрирано партньорство в Белгия. Когато отношенията между страните се разпаднат след няколко години, Z запазва обичайното си местопребиваване в Белгия, а X се връща в Полша.

⁽⁸²⁾ Вж. също [Доклада на Бономи](#), точка 99.

Кое е приложимото право?

Z завежда дело пред компетентния орган на Белгия, който е компетентен по силата на член 3, буква б) от Регламента за издръжката, с иск за присъждане на издръжка на бившия партньор на Z в съответствие с правото на Белгия (държавата на обичайно местопребиваване на възискателя на издръжката) съгласно член 3 от Протокола.

В съответствие с член 6 от Протокола X възразява срещу иска на Z, като твърди, че не съществува задължение за издръжка на бивш партньор съгласно правото на държавата на обичайното местопребиваване на длъжника (Полша) или на държавата с общо гражданство на двете страни (Полша), тъй като Полша не предвижда регистрирани партньорства и следователно не предвижда задължения за издръжка на бивши партньори.

3.4. Самостоятелност на страните/определяне на приложимото право — членове 7 и 8 от Протокола

3.4.1. Общи бележки

Отличителна характеристика на Протокола е самостоятелността на страните, която позволява споразумение за избор на приложимото право към задълженията за издръжка. Протоколът предоставя две възможности:

- а) сключване на споразумение за прилагане на *lex fori* към задълженията за издръжка **единствено** за целите на конкретно производство (член 7 от Протокола);
- б) сключване на общо споразумение за определяне на приложимото право към **всички** задължения за издръжка между страните чрез избор на приложимо право измежду четирите възможности, посочени в член 8 от Протокола.

3.4.2. Определяне за целите на конкретно производство

В член 7 от Протокола се предвижда, че възискателят на издръжката и длъжникът могат да се споразумеят да приложат *lex fori*, за да установят задължение за издръжка по отношение на дадено конкретно производство. *Lex fori* може да служи на интересите и на двете страни, тъй като адвокатите им и сезираният съдебен орган са по-добре запознати с него, отколкото с правото на друга държава (което иначе би било приложимо). Чуждестранното право може да се окаже по-трудно за установяване и прилагане, а това от своя страна може да доведе до несигурност, по-високи разходи и забавяне на приключването на съдебното производство. Вместо това страните могат да преценят действителните последици от избора на *lex fori* и да проверят условията за признаване на задължението за издръжка, както и критериите, които ще се прилагат за определяне на неговия размер по отношение на конкретни производства.

Изборът може да бъде направен преди или по време на конкретното производство, в съответствие с процесуалните правила на *lex fori*. Ако

изборът е направен преди започване на производството, в Протокола е предвидено, че двете страни трябва да подпишат споразумението в писмена форма или да го запишат на такъв носител, че съдържанието му да е достъпно с оглед последващо позоваване. В Протокола не се предвиждат конкретни норми за случаите, в които се постига споразумение в хода на производството. В този случай ще се прилагат формалните изисквания, определени от *lex fori* за влизане в сила на споразумение между страните в хода на вече образувано конкретно производство ⁽⁸³⁾.

За разлика от споразумението по член 8 от Протокола, споразумението за избор на право по член 7 от Протокола се прилага само за конкретното производство, за което е сключено. Като се има предвид, че в контекста на член 7 не съществуват защитни разпоредби, нормата е приложима и по отношение на задължения за издръжка, предявени от лица, ненавършили 18 години. Разпоредбите обаче се прилагат за една съвкупност от производства (т.е. производствата, заведени от вискателя при изрично предвидените в споразумението условия, освен последващите производства), дори ако те се отнасят до едно и също задължение (напр. за промяна на паричната сума) ⁽⁸⁴⁾. Споразумение с общи условия, в което се обявява, че *lex fori* е приложимо без позоваване на конкретни производства, не би било валидно. Всъщност такова споразумение би могло да наруши конкретната защита, предоставена на вискателя на издръжката от член 8.

⁽⁸³⁾ Относно това заключение вж. [Доклада на Бономи](#), точка 122.

⁽⁸⁴⁾ Решение от 20 септември 2018 г., *Malk/Malk*, C-214/17, EU:C:2018:744, т. 39.

3.4.3. Определяне чрез общо споразумение

Член 8 от Протокола позволява на вискателя на издръжката и на длъжника да сключат споразумение, в което се посочва едно право от следните:

- а) правото на държавата, чийто гражданин е едната или другата страна към момента на определянето;
- б) правото на държавата по обичайното място на пребиваване на едната от страните към момента на определянето;
- в) правото, определено от страните като приложимо към режима на тяхната собственост или действително прилаганото право;
- г) правото, определено от страните като приложимо към техния развод или юридическо разделяне или действително прилаганото право.

Споразумението трябва да бъде в писмена форма или записано на достъпен носител и да бъде подписано и от двете страни.

3.4.4. Ограничения на избора на право

Възможността за определяне на приложимото право към задължението за издръжка не се допуска за всяка категория задължения. Задълженията за издръжка в полза на лица, ненавършили 18 години, или уязвими пълнолетни лица, са изключени с член 8, параграф 3 от Протокола, за да се защитят тези лица от обвързване със споразумения, които могат да бъдат неизгодни.

Кое е приложимото право?

Член 8, параграф 4 от Протокола съдържа разпоредба за защита на вискателя на издръжката. В него се посочва, че независимо от правото, определено от страните, правото на мястото на обичайното местопребиваване на вискателя на издръжката към момента на определянето му определя дали той може да се откаже от правото си на издръжка или не. Това означава, че ако вискателят се откаже от правото си на издръжка, този отказ няма да има действие, ако не е разрешен от правилата на държавата, в която вискателят има обичайно местопребиваване.

Освен това съгласно член 8, параграф 5 от Протокола определеното от страните право не се прилага, ако прилагането му би довело до явно несправедливи или неразумни последици за една от страните, освен ако страните са знаели за последиците от този избор към момента на определянето. Тази норма е израз на правомощието, което по принцип е предоставено на замоления орган да изменя споразуменията за издръжка, когато те водят до несправедливи или неразумни последици. Това правомощие може да бъде упражнено служебно и от компетентния орган, тъй като изключението на страната не е изискване, за да се приложи тази норма.

Казус 12 *(относно последиците от информирания избор на право)*

Веднага след сключването на брака си двамата съпрузи сключват, в съответствие с член 8, параграф 1, буква а) от Протокола, споразумение, с което определят правото на Турция като приложимо към задълженията за издръжка, а в случай на развод — правото

на Турция, чийто гражданин е съпругът към момента на определянето, и трета държава, която не е страна по Хагската конвенция от 2007 г.

Скоро след това двойката се премества във Франция.

След 15 години съпругата подава молба за развод до компетентния орган на Франция, държавата на съвместно пребиваване на двойката, съгласно член 3, буква а), подточка i) от Регламент „Брюксел IIб“.

Съпругата иска също така съпругът да ѝ изплаща обезщетение при развод. Тя доказва, че след като се е преместила във Франция, се е отказала от работата, която е вършила, когато са сключили брак, за да се грижи за най-малкото дете на страните, което е с увреждания. Освен това тя твърди, че получава много нисък доход от наем на имот, който не е достатъчен, за да се издържа в държавата, в която живее, докато съпругът ѝ, който е заможен професионалист, има много високи доходи и притежава имоти.

По силата на споразумението, сключено в съответствие с член 8 от Протокола, съпругът иска прилагането на определеното право на Турция, в което не се предвижда предоставянето на обезщетение при развод на съпруга с минимални доходи.

Съдът заключава, че избраното от страните право води до несправедливи последици за съпругата, която се е отказала от работата си, за да се грижи за детето им, и която има много ниски

доходи в сравнение с високите доходи на съпруга. Поради това той уведомява страните, че възнамерява да приложи правото на обичайното местопребиваване на вискателя на издръжката, което в този случай съвпада с *lex fori*.

Съпругът предоставя пълния текст на споразумението, в което е цитирано правото на Турция *ad verbatim*. В споразумението е възпроизведена правната разпоредба, според която съпруг(а) няма право на издръжка, ако може да получава каквато и да е форма на доход. Съпругът доказва, че съпругата му е била напълно запозната със съдържанието на избраното право и настоява приложимо да бъде то.

Замоленият орган преглежда съдържанието на споразумението и установява, че съпругата е била напълно запозната със съдържанието на определеното право и неговите последици. Поради това замоленият орган приема доводите на бившия съпруг, прилага правото на Турция и като отхвърля искането на бившата съпруга, отказва предоставянето на обезщетение при развод.

3.5. Обхват на приложимото право — член 11 от Протокола

3.5.1. Обхват на приложимото право — съгласно член 11 от Протокола

Обхватът на приложимото право е определен от член 11 от Протокола, в който се посочва кои аспекти се уреждат от приложимото право съгласно Протокола.

Приложимото право към задълженията за издръжка урежда:

- а) съществуването на задължението за издръжка и определянето на длъжника;
- б) степента, в която вискателят може да предяви иск за издръжка с обратна сила;
- в) основата за изчисляване на размера на издръжката, както и индексация;
- г) лицето, което има право да предяви иск за издръжка, като се изключат въпросите относно процесуалната правоспособност и процесуалното представителство;
- д) давност или преклузивни срокове;
- е) размера на задължението на длъжника по вземане, произтичащо от задължение за издръжка в случаите, в които публична институция иска възстановяване на помощи, предоставени на вискателя вместо издръжка.

Кое е приложимото право?

Що се отнася до последната ситуация (т.е. когато искът за възстановяване е предявен от публична институция), приложимото право към задължението за издръжка урежда само съществуването и размера на това задължение. Правото да се иска възстановяване обаче се урежда от правото, което се прилага спрямо тази институция съгласно член 10 от Протокола и член 64, параграф 2 от Регламента за издръжката.

Посоченият в този член списък е само примерен и не е изчерпателен, както може да се заключи от наличието на израза „*inter alia*“ в първото изречение на разпоредбата.

3.5.2. Изключение: приложимо право за ограничаване на изпълнението

Съгласно член 11, буква д) от Протокола приложимото право урежда също давността и преклузивните срокове. Това обаче не се прилага за давността при изпълнението на вземания. Този аспект е разгледан в член 21, параграф 2 от Регламента за издръжката, в който се посочва, че по молба на длъжника компетентният орган трябва да откаже изпълнението на решението, ако правото да се получи изпълнение е погасено по давност по смисъла на правото на държавата членка по произход или съгласно правото на държавата членка по изпълнение. За да се защити вискателят, изборът на едното право от двете зависи от това в кое от тях се предвижда по-дълъг преклузивен срок.

3.6. Материалноправна норма за определяне на размера на задължението за издръжка — член 14 от Протокола

Целта на разпоредбата, съдържаща се в член 14 от Протокола, е да се осигури справедливо прилагане на нормите за определяне на задълженията за издръжка, като се търси баланс между конфликтни интереси. В тази разпоредба се посочва, че независимо от разпоредбите на приложимото право, при определянето на размера на издръжката компетентният орган трябва да вземе предвид нуждите на вискателя и финансовите възможности на длъжника, както и всички компенсации, предоставени на вискателя вместо редовните плащания по вземанията за издръжка. Следователно става въпрос за единна материалноправна норма, която се припокрива с националната норма, която иначе би била приложима. Не е от значение дали приложимото право е установено чрез позоваване на разпоредбите на Протокола или чрез споразумение между страните. То се прилага и когато има позоваване на *lex fori*.

Разпоредбата, която може да се разглежда по-скоро като материалноправна норма, отколкото като разпоредба за избор на право, изисква от органите, приканени да прилагат Протокола, да вземат предвид действителните нужди на вискателя на издръжката и съществените финансови възможности на длъжника, когато определят задължението за издръжка. Според [Доклада на Бономи](#) ⁽⁸⁵⁾ позоваването в член 14 от Протокола на „всички

⁽⁸⁵⁾ Точка 184.

компенсации, предоставени на кредитора вместо редовните плащания на издръжката“, се отнася за случаите, когато при развода единият съпруг е получил плащане на еднократна сума или разпределение на част от имуществото (недвижимо или лично), принадлежащо на другия съпруг (каквото е случаят например в някои юрисдикции с обичайно право), за да погаси всички свои вземания, включително издръжката. В такъв случай резултатът може да бъде несправедлив, ако посоченото в Протокола право се основава на текущите нужди на вискателя, без да се вземат предвид получените преди това компенсации. В тези случаи може да се използва материалноправната норма на член 14 от Протокола.

3.7. Обществен ред, препращане и нееднородни правни системи

3.7.1. Препращане — член 12 от Протокола

Протоколът изключва *препращането*, тъй като в член 12 се посочва, че правото, на което се позовават критериите на привързване, е материалното право, което е действащо в тази държава, с изключение на неговите стълкновителни норми.

3.7.2. Обществен ред — член 13 от Протокола

Протоколът съдържа клауза за обществен ред в член 13. Тази норма позволява на съда да откаже да приложи правото, определено съгласно Протокола, ако това право би имало последици, които са

явно несъвместими с обществения ред на държавата на сезирания съд. Изключението, свързано с обществения ред, следва да се прилага ограничително (т.е. последиците от чуждестранното право следва да са явно несъвместими с правото на държавата на сезирания съд). Освен това общественият ред трябва да се определя въз основа на **конкретните** последици, които прилагането на чуждестранното правило би имало в държавата на сезирания съд (а не въз основа на **теоретичен** преглед на възможните последици от него). По-специално, клаузата за обществен ред не може да бъде задействана само защото искът за издръжка се основава на семейни отношения, които не са признати в държавата на сезирания съд и които се считат за неподходящи в тази държава ⁽⁸⁶⁾. Конкретна форма на семейни отношения може да е в нарушение на правилата на обществения ред на държавата на сезирания съд, но все пак е възможно да се признаят някои специфични права, като например задължението за издръжка, които произтичат от семейните отношения ⁽⁸⁷⁾.

⁽⁸⁶⁾ По подобен начин в раздел III, точка 12 от [Заклучения и препоръки на СК](#) се пояснява, че изключението от обществения ред съгласно член 13 следва да се използва предпазливо и ограничено, когато става въпрос за задължения за издръжка, произтичащи от определени отношения.

⁽⁸⁷⁾ В точка 178 от [Доклада на Бономи](#) се дава пример за признаване на някои последици от полигамията и се обяснява, че „въпреки че този институт не може да бъде признат като такъв от тези държави поради това, че е несъвместим с основните принципи на *lex fori*, предоставянето на издръжка от съпруга на различните съпруги там не се счита за неправилно. Подобни съображения биха могли да се приложат, *mutatis mutandis*, и към други спорни институти, като например еднополовото партньорство или брак“.

Кое е приложимото право?

Казус 13 (изключение от обществения ред)

Двама съпрузи, и двамата граждани на една и съща трета държава, сключват споразумение по член 8 от Протокола и определят правото на държавата, на която имат общо гражданство към момента на определянето, като приложимо право към задължението за издръжка в случай на развод. Това право предвижда, че съпругата няма право на никаква издръжка, ако поиска развод, но че съпругът не подлежи на такова ограничение, ако **той** поиска развод.

Съпрузите се преместват в Чехия и съпругата подава молба за развод в чешкия съд, като иска издръжка от съпруга. Съпругът, по силата на валидно сключеното споразумение по член 8 от Протокола, иска молбата да бъде отхвърлена.

Компетентният орган няма да приложи правото, посочено в тяхното споразумение, тъй като прилагането му би довело до последици, които са явно несъвместими с обществения ред на юрисдикцията, което би довело до дискриминация по полов признак спрямо съпругата му в нарушение на член 21 от Хартата на основните права на Европейския съюз.

3.7.3. Държави с повече от една правна система — членове 15—17 от Протокола

Членове 15, 16 и 17 представляват норми, които са обичайни в повечето Хагски конвенции. Целта на тези норми е да се дадат насоки

в ситуации, в които приложимото право е правото на държава с повече от една правна система, т.е. правото на държава, в която се прилагат различни набори от норми в различни териториални единици на тази държава (член 16 от Протокола) или за различни категории лица (член 17 от Протокола). Следва да се отбележи, че тези норми ще представляват интерес не само за тези държави, но и в по-общ план всеки път, когато стълкновителната норма се отнася до държава с повече от една правна система. Въпреки това в член 15 от Протокола ясно се посочва, че Протоколът се прилага само за международни дела, а не за строго вътрешноправни ситуации ⁽⁸⁸⁾. Общото правило е, че когато държавата с повече от една правна система има свой собствен набор от норми, определящи кое право е приложимо (стълкновителни норми при конфликти между региони или лица), се прилагат тези вътрешноправни норми (член 16, параграф 2, буква а) и член 17 от Протокола). Следователно определянето на приложимото право предполага процес в две стъпки: i) правилата на Протокола се прилагат, за да се определи правото на коя държава се прилага към случая; и след това ii) в държава с повече от една правна система се прилагат стълкновителните норми при конфликти между региони или лица, за да се определи правото, което в крайна сметка е приложимо.

В Протокола се предвиждат норми за пряко определяне на приложимото право само в случаите, когато липсват такива

⁽⁸⁸⁾ Следва да се отбележи, че съгласно член 15, параграф 2 и член 16, параграф 3 от Протокола тези разпоредби не са приложими за регионални организации като Съюза. Това означава, че те са от значение само по отношение на държавите.

вътрешноправни норми. Следователно тези норми се вземат предвид само субсидиарно.

Член 16, параграф 1 от Протокола дава насоки за различни ситуации:

- всяко позоваване на **правото** на дадена държава се тълкува като позоваване на правото, което е в сила в съответната териториална единица (член 16, параграф 1, буква а);
- всяко позоваване на **компетентен орган** (независимо дали е съд или публична институция) трябва да се тълкува като позоваване на органа, упълномощен да действа в съответната териториална единица (член 16, параграф 1, буква б) от Протокола);
- всяко позоваване на правото на държавата по **обичайно местопребиваване** трябва да се тълкува като позоваване на правото, което е в сила в съответната териториална единица (член 16, параграф 1, буква а) от Протокола);

Други деликатни въпроси, които възникват, са когато Протоколът се отнася до **гражданството** на едната или на двете страни. В този случай не е възможно да се определи съответната териториална единица с помощта на предпочитания от Протокола критерий на привързване. В член 16, параграф 1, буква г) от Протокола се предвижда, че при липса на съответни вътрешни норми всяко позоваване на **общото гражданство на страните** (както е в член 4, параграф 4 и член 6 от Протокола) се тълкува субсидиарно като позоваване на териториалната единица, с която задължението за издръжка е най-тясно свързано. За разлика от това позоваването в член 8, параграф 1, буква а) от Протокола на държавата, **чийто**

гражданин е дадено лице, трябва да се тълкува като позоваване на териториалната единица, с която лицето има най-тясна връзка.

Що се отнася до държавите с повече от една правна система и в които съществуват различни набори от стълкновителни норми при конфликти между лица, приложими към различни категории лица (напр. въз основа на религия или етнически произход), в член 17 от Протокола се повтаря общият принцип, установен в член 16, параграф 2 от Протокола. В него също така се предвижда, че трябва да се направи позоваване на стълкновителните норми при конфликти между лица в тази държава. Протоколът не предвижда решение за случаите, в които няма такава вътрешноправна норма.

3.8. Координираност с други правни инструменти

3.8.1. Координираност с конвенциите на Хагската конференция по международно частно право (НССН) относно задълженията за издръжка — член 18 от Протокола

В член 18 от Протокола се установява норма за координираност с предходни правни инструменти, изготвени в рамките на Хагската конференция по международно частно право (НССН) (т.е. [Хагската конвенция от 2 октомври 1973 г. за приложимото право към задължения за издръжка](#) и [Хагската конвенция от 24 октомври 1956 г. за приложимото право към задължения за издръжка на](#)

Кое е приложимото право?

[деца](#)), като се уточнява, че Протоколът ги заменя „[в] отношенията между договарящите страни“. От друга страна, може да се заключи, че предходните правни инструменти остават приложими между държави, които са страни по тези конвенции, когато една от тях не се е присъединила към Протокола ⁽⁸⁹⁾. Нормата обаче не предвижда никакви критерии за определяне на това кога въпросният иск за издръжка действително е „[в] отношенията между договарящите страни“. Това означава, че практическото разрешаване на стълкновение между правни инструменти може да бъде спорно и да доведе до различен резултат ⁽⁹⁰⁾.

Възниква допълнително усложнение, тъй като Хагската конвенция от 1956 г. се прилага при условие на реципрочност (т.е. само когато води

до прилагане на правото на договаряща държава), но Хагската конвенция от 1973 г. има универсално приложно поле и се прилага независимо от това дали определеното право е правото на договаряща държава. Освен това стълкновението между тези международни правни инструменти е още по-значимо за държава — членка на ЕС, когато се вземе предвид фактът, че задължението да се прилага (или да не се прилага, в зависимост от случая) Протоколът при определяне на приложимото право произтича пряко от вторичното право на ЕС (т.е. от Регламента за издръжката).

3.8.2. Координираност с други международни правни инструменти и еднородни закони — член 19 от Протокола

По отношение на координираността с други международни правни инструменти, по които договарящите държави по Протокола са (или стават) страни и които съдържат разпоредби относно приложимото право към задълженията за издръжка, тяхното прилагане остава незасегнато от Протокола съгласно член 19, параграф 1 от Протокола. За да може Протоколът да има предимство пред тези правни инструменти, в член 19, параграф 1 се изисква декларация за този цел, направена от държавите, обвързани от тях.

Същото правило се прилага и по отношение на координираността с други еднородни закони, основани на наличието на специални връзки (напр. от регионално естество) между съответните държави, които също не се засягат от Протокола (член 19, параграф 2).

⁽⁸⁹⁾ Например това би било в случай на държава, която е страна по всички тези правни инструменти (напр. Италия, Германия или Франция) и която прилага [Хагската конвенция от 1956 г.](#) в отношенията си с договаряща държава по тази конвенция, която не е обвързана от Протокола (напр. Китай само по отношение на Специалния административен район Макао), или прилага [Хагската конвенция от 1973 г.](#) в отношенията си с договаряща държава по тази конвенция, която не е обвързана от Протокола (напр. Австралия, Албания, Япония, Швейцария и Турция). Същото важи и за държава, която е страна само по [Хагската конвенция от 1973 г.](#) и по Протокола (напр. Естония или Полша) и която прилага Хагската конвенция от 1973 г. по отношение на договарящите държави по Конвенцията, но не е обвързана от Протокола. Таблиците за актуалното състояние на тези три правни инструмента са достъпни на адрес: www.hcch.net.

⁽⁹⁰⁾ СК не е предоставила никакви разяснения по отношение на значението на израза „[в] отношенията между договарящите страни“. Следователно в [Заключения и препоръки на СК](#) е посочено само че докато всички договарящи се страни по Хагските конвенции от 1956 г. и 1973 г. не се присъединят към Протокола, компетентните органи са тези, които трябва да тълкуват член 18 (вж. раздел XI, точки 33 и 34).

Как се признават и изпълняват решенията?

4. Как се признават и изпълняват решенията?

4.1. Въведение — членове 16, 39—43 и 75 и съображения 24, 26 и 27

4.1.1 Правилата относно признаването, изпълняемостта и изпълнението на решенията, установени в глава IV, са от основно значение за цялостната структура на Регламента за издръжката. Възможността за бързо изпълнение на искове за издръжка в държава членка, различна от тази, в която е постановено решението, е от съществено значение за ефективното упражняване на свободата на движение, гарантирана от правото на Съюза. Тази възможност означава, че събирането на вземането по същество не е засегнато, ако вискателят и/или длъжникът се премести в друга държава членка.

4.1.2 Тази цел се преследва с помощта на правила, структурирани в две отделни правни схеми. Раздел 1 (членове 17—22 от Регламента за издръжката) е приложим само за решения, постановени в държава членка, обвързана от Протокола (т.е. всички държави — членки на ЕС, с изключение на Дания), докато раздел 2 (членове 23—38 от Регламента за издръжката) е приложим за решения, постановени в държави членки, които не са обвързани от Протокола (т.е. Дания), и за решения, попадащи в обхвата на преходните разпоредби

(вж. раздел 4.4 от настоящото ръководство). Третият раздел съдържа правила, които са общи за всички решения.

Основанието за това разделение е, че сигурността и предвидимостта на приложимото право към задълженията за издръжка, съдържащи се в Протокола, укрепват взаимното доверие и оправдават ограничаването на основанията за непризнаване въз основа на обществения ред и премахването на екзекватурата, т.е. автоматичната декларация за изпълняемост (член 17 от Регламента за издръжката). Това позволява опростено изпълнение на решения, постановени в държава членка, обвързана от Протокола. На практика раздел 2 (членове 23—38 от Регламента за издръжката) ще се прилага главно чрез преходните разпоредби в член 75, параграф 2 от Регламента за издръжката. По принцип дали дадено решение трябва да бъде обявено за изпълняемо или не, зависи от датата на образуване на производството за издръжка. Раздел 2 е приложим, ако то е образувано преди влизането в сила на Регламента за издръжката на 18 юни 2011 г. (вж. раздел 4.4 от настоящото ръководство).

И в двата случая разпоредбите на Регламента за издръжката са предназначени да бъдат допълнени от националните разпоредби на държавата членка по изпълнение. Националните правила обаче не могат нито да нарушават целите, преследвани от законодателя на ЕС, нито да ги утежняват⁽⁹¹⁾. Те трябва също така да гарантират,

⁽⁹¹⁾ Вж. общите принципи по отношение на гражданските и търговските дела, установени от Съда на ЕС по делото *Capelloni* (решение от 3 октомври 1985 г., *Capelloni v Aquilini/Pelkmans*, C-119/84, EU:C:1985: 388, т. 20—22),

че решение, постановено в държавата членка по произход, се изпълнява при същите условия като решение, постановено в замолената държава членка. Въпреки това, вероятно чрез дерогация от горепосочения принцип и с цел да се ограничат разходите за изпълнение на искове за издръжка, в член 41, параграф 2 от Регламента за издръжката се изключва изискването страната, която иска изпълнение на решение, постановено в друга държава членка, да има пощенски адрес или упълномощен представител в държавата членка по изпълнение. Това изключване се прилага дори ако подобно задължение съществува съгласно правилата на държавата членка, към която е отправено искане за изпълнение на национално решение.

4.1.3 Свободно движение е възможно само за решения, които попадат в материалното приложно поле на Регламента за издръжката. Когато решението съдържа повече от един проблем и само един от тях е свързан с издръжката, режимът на регламента за признаване и изпълнение се прилага само за този проблем, който попада в обхвата на регламента, в допълнение към частите на решението, с които се определят разходите или разностите (по смисъла на член 2,

---

в което Съдът на ЕС постановява, че „прилагането на изискванията на националното процесуално право на съда, който разглежда производството, не трябва при никакви обстоятелства да води до възпрепятстване на принципите, установени в това отношение, изрично или косвено, от самата Конвенция и по-специално от член 39 от нея“. По отношение на задълженията за издръжка вж. и дело *MS/IPS*. (решение от 9 февруари 2017 г., *MS/IPS*, C-283/16, EU:C:2017:104, т. 51), по което Съдът на ЕС постановява, че „държавите членки са длъжни да осигурят пълната ефективност на правото, предвидено в член 41, параграф 1 от Регламент № 4/2009, като евентуално изменят процесуалните си норми“.

параграф 1, точка 1 от Регламента за издръжката). Следователно разпоредбите, предвидени в глава IV, са приложими само за режимите на издръжка (напр. те не се прилагат за никоя част от решението, свързана със семейното положение, която може да представлява основание за задължението за издръжка (вж. член 22 от Регламента за издръжката). Вместо това решението за тази част ще се разпространява въз основа на правилата на ЕС, националните или международните норми, които могат да бъдат приложими в тази конкретна област.

4.1.4 Държавата членка по изпълнение е държавата членка, в която се иска изпълнение на решението, съдебната спогодба или автентичния документ (член 2, параграф 1, точка 5 от Регламента за издръжката).

По принцип вискателят на издръжката е този, който иска признаване или изпълнение на решението в държавата, в която пребивава длъжникът, или в държавата членка, в която длъжникът има имущество. Длъжникът обаче също може да поиска признаване, когато например с решението се спира или се ограничава изпълнението на предходно решение в замолената държава членка (член 56, параграф 2 от Регламента за издръжката).

Молба за признаване или изпълнение на решение за издръжка може да бъде подадена от вискателя или пряко до съда или компетентните органи в замолената държава, или непряко чрез централния орган на държавата членка, в която пребивава молителят (член 55 от Регламента за издръжката). Следователно

Как се признават и изпълняват решенията?

Регламентът за издръжката предвижда два алтернативни начина за подаване на молба за събиране на задължение за издръжка: единият пряко — в съответствие с разпоредбите на глава IV; а другият — непряко чрез централния орган (ако взискателят на издръжката потърси съдействие от централния орган на държавата членка, в която пребивава, съгласно разпоредбите на глава VII от Регламента за издръжката). Всъщност Съдът на ЕС постановява, че с оглед на целите за опростеност и бързина, залегнали в глава IV от Регламента за издръжката, искането за съдействие от централния орган е право, а не задължение⁽⁹²⁾. Следователно такова искане не е задължително и се прилага само ако взискателят на издръжката желае да го използва (напр. за да преодолее някои конкретни затруднения, като свързаните с установяването на местонахождението на длъжника по задължението за издръжка). Следователно когато взискател на издръжка иска да бъде изпълнено в държава членка постановено в друга държава членка решение, с което са уважени исканията му, той може да подаде молба пряко до компетентния орган на втората държава (напр. специализиран съд), и не е длъжен да подаде молба до този съд чрез централния орган на държавата членка по изпълнение⁽⁹³⁾. В член 46 от Регламента за издръжката се изисква от държавите членки да предоставят безплатна правна помощ при всички молби по задължения за издръжка на лице, ненавършило 21 години, произтичащи от отношението родител—дете, когато те се

обработват от централния орган. Във всички останали случаи в член 47, параграф 1 от Регламента за издръжката се пояснява, че правна помощ може да бъде предоставена в съответствие с националното законодателство; освен това по отношение на производствата за признаване, изпълняемост или изпълнение в член 47, параграф 2 от Регламента за издръжката се уточнява, че страна, която е ползвала изцяло или частично правна помощ, има право да се възползва от най-благоприятната правна помощ, предвидена в законодателството на държавата членка по изпълнение.

4.1.5. В съответствие с член 41, параграф 1 от Регламента за издръжката процедурата по изпълнението на решения, постановени в друга държава членка, при спазване на разпоредбите на Регламента за издръжката, се урежда от законодателството на държавата членка, в която се извършва изпълнението. Решение, постановено в държава членка, което е изпълняемо в държавата членка по изпълнение, трябва да се приведе в изпълнение при същите условия, като решение, постановено в тази държава членка, в която се извършва изпълнението (вж. раздел 4.5 от настоящото ръководство).

4.2. Общи разпоредби — членове 22, 39—43 и съображения 21, 25 и 27

4.2.1. Раздел 3 от глава IV на Регламента за издръжката (членове 39—43) съдържа правила, приложими към решенията за

⁽⁹²⁾ Решение от 9 февруари 2017 г., *M.S./P.S.*, C-283/16, EU:C:2017:104, т. 36—41.

⁽⁹³⁾ Решение от 9 февруари 2017 г., *M.S./P.S.*, C-283/16, EU:C:2017:104, т. 40—41.

издръжка, постановени от всички държави членки (независимо дали са обвързани от него или не), които могат да бъдат изпълнени в друга държава членка. Тези правила имат за цел да гарантират бързото изпълнение на решението.

Тези правила предвиждат например, че съдът по произход може да обяви решението за временно изпълняемо, независимо от евентуално право на обжалване, дори ако националното законодателство не предвижда изпълняемост по право (член 39 от Регламента за издръжката).

Освен това, когато страна по дело желае да се позове в друга държава членка на съдебно решение, признато по смисъла на член 17 или член 23, тя трябва да представи само препис от това решение, който отговаря на условията, необходими за установяване на неговата истинност (член 40, параграф 1 от Регламента за издръжката). При необходимост, съдът, пред който се прави позоваването на признатото решение, може да поиска от страната, позоваваща се на признатото решение, да представи извлечение, издадено от съда по произход, като използва според случая формуляра от приложение I или II от Регламента за издръжката⁽⁹⁴⁾ (в зависимост от това кое е подходящо). При необходимост

страната, позоваваща се на признатото решение, следва да представи транслитерация или превод (извършен от лице, упълномощено да извършва преводи в една от държавите членки) на съдържанието на посочения в приложение I или II формуляр на официалния език на съответната държава членка (или, ако в тази държава членка съществуват няколко официални езика, на официалния или на един от официалните езици на съдебното производство на мястото, където става позоваването на признатото решение), в съответствие със законодателството на тази държава членка, или на друг език, който държавата членка по изпълнение е посочила, че може да приеме. Всяка държава членка може да посочи официалния език или езици на институциите на Европейския съюз, различни от нейния или нейните, на който или които тя приема да е попълнен формулярът (член 20, параграф 1 и член 28, параграф 1 от Регламента за издръжката). Езиците, приети от всяка държава членка за превод на документи, могат да бъдат намерени на [европейския портал за електронно правосъдие](#)⁽⁹⁵⁾.

⁽⁹⁴⁾ Всички приложения към Регламента за издръжката може да се попълват в динамичен формат, който позволява незабавен превод на езика на замолената държава членка на адрес: https://e-justice.europa.eu/155/BG/online_forms. Вж. също ръководството за ползване на приложенията към Регламента за издръжката на адрес: <https://op.europa.eu/bg/publication-detail/-/publication/8aa572b8-6eb3-11e8-9483-01aa75ed71a1/language-bq/format-PDF/source-71665318>

⁽⁹⁵⁾ Пълният превод на приложенията обикновено не е необходим, тъй като те са налични като динамични формуляри на всички официални езици на ЕС (https://e-justice.europa.eu/155/BG/online_forms). Динамичните формуляри имат преводаческа функция: съответният формуляр може да бъде попълнен онлайн на езика на молещата държава членка. След това може да се избере езика на замолената държава членка преди приключването. Като се щракне върху бутона Create the PDF form („Създаване на PDF формуляр“), се генерира формуляр на езика на замолената държава членка. Повече насоки за използването на приложенията към Регламента за издръжката може да се намерят на адрес: <https://op.europa.eu/bg/publication-detail/-/publication/8aa572b8-6eb3-11e8-9483-01aa75ed71a1>

Как се признават и изпълняват решенията?

4.2.2. В член 42 се установява общият принцип на съдебно сътрудничество по гражданскоправни въпроси, който забранява на съдебния орган на замолената държава да преразглежда по същество решение, постановено в държавата членка на произход. Това отразява основополагащия принцип на взаимно доверие, че Регламентът за издръжката ще се прилага правилно във всички държави членки.

4.2.3. В член 22 изрично се предвижда, че признаването и изпълнението на решение по въпрос, свързан със задължение за издръжка, не означава признаване на семейна, родствена, брачна връзка или връзка по сватовство, породила задължението за издръжка, което е довело до постановяване на решението.

4.3. Решения, постановени по производства, образувани на или след 18 юни 2011 г. („държава членка, обвързана от Протокола“) — членове 17—22 и 75 и съображения 21, 24—26, 30 и 44

4.3.1. Автоматично признаване и отмяна на декларацията за изпълняемост (*екзекватура*)

4.3.1.1. С оглед на защитата на вискателя разпоредбите на раздел 1 улесняват лесното и бързо изпълнение на задълженията за издръжка.

4.3.1.2 Както е видно от член 17, параграф 1 от Регламента за издръжката, решение, постановено в държава членка, обвързана от Протокола, се признава автоматично в друга държава членка (т.е. без да се изисква специална процедура за изпълнение).

Решение, постановено в държава членка, обвързана от Протокола, което подлежи на изпълнение в тази държава, е автоматично изпълняемо в друга държава членка, без там да е необходима декларация за изпълняемост (член 17, параграф 2 от Регламента за издръжката). И в този случай не се изисква процедура, чрез която решение, което вече е изпълняемо в държавата членка по произход, да бъде приведено в изпълнение в замолената държава. С други думи, Регламентът за издръжката разширява за всички държави членки изпълнителната сила, която решението е придобило в държавата членка на произход. Това се отнася за решения от всички държави членки (с изключение на Дания, която не е обвързана от Протокола), които са постановени по производства, образувани на или след 18 юни 2011 г. (член 75, параграфи 1 и 2 от Регламента за издръжката).

4.3.1.3 Вискател с изпълняемо решение има право на автоматично оправомощаване да се предприемат охранителни мерки, предвидени в правото на държавата членка по изпълнение (член 18 от Регламента за издръжката).

4.3.1.4 След като изпълняемото решение бъде издадено в държавата членка по произход, вискателят на издръжката може да поиска изпълнението му в друга държава членка, като подаде молба пряко

до компетентните органи в замолената държава или, ако вискателят избере, в сътрудничество между централните органи (вж. раздел 4.1.4 и глава 5 от настоящото ръководство). Независимо от избрания начин на изпълнение, за целите на изпълнението ищецът трябва да представи на органите на замолената държава членка документите, изброени в член 20 от Регламента за издръжката. Това са по-специално:

- препис от съдебното решение, което отговаря на необходимите условия за установяване на автентичността му (член 20, параграф 1 от Регламента за издръжката); и
- извлечение от решението, издадено след проверка на изпълняемостта от съда по произход с помощта на стандартния формуляр по образеца в приложение II ⁽⁹⁶⁾ (член 20, параграф 1, буква б) от Регламента за издръжката).

Освен това, като се има предвид, че плащането на издръжка е периодично и може да бъде преразглеждано, в член 20, параграф 1, буква в) от Регламента за издръжката се предвижда, че „по целесъобразност“ молителят трябва да представи и документ, който прави опис на просрочените плащания и посочва датата, на която е извършено изчислението. Европейската съдебна мрежа по

граждански и търговски дела (ЕСМ — ГТД) ⁽⁹⁷⁾ е разработила незадължителен стандартен формуляр за декларация за просрочени плащания за издръжка ⁽⁹⁸⁾, за да улесни събирането на такива задължения.

Накрая, „по целесъобразност“ молителят трябва да представи транслитерация или превод на полетата за свободен текст в приложение I на официалния език на държавата членка по изпълнение или на един от официалните езици на съдебното производство на мястото, където е поискано изпълнението, в съответствие със законодателството на държавата членка по изпълнение, или на друг език, който държавата членка по изпълнение е посочила пред институциите на Съюза, че може да приеме.

За да се ограничат разноските на вискателя, органите на замолената държава членка може да не изискват превод или транслитерация на решението. Изключение от този принцип обаче се прави, когато се оспорва изпълнението на решението (вж. член 20, параграф 2 от Регламента за издръжката).

4.3.1.5 Въпреки разпоредбите относно решенията, постановени от държава членка, която не е обвързана от Протокола, не може да се оспорва изпълняемостта на решения, постановени и обявени за

⁽⁹⁶⁾ Всички приложения към Регламента за издръжката може да се попълват в динамичен формат, който позволява незабавен превод на езика на замолената държава членка на адрес: https://e-justice.europa.eu/155/BG/online_forms. Вж. също ръководството за ползване на приложенията към Регламента за издръжката на адрес: <https://op.europa.eu/bg/publication-detail/-/publication/8aa572b8-6eb3-11e8-9483-01aa75ed71a1/language-bg/format-PDF/source-71665318>

⁽⁹⁷⁾ Вж. https://e-justice.europa.eu/431/BG/about_the_network за повече информация относно Европейската съдебна мрежа по граждански и търговски дела (ЕСМ — ГТД).

⁽⁹⁸⁾ Този формуляр е достъпен на всички езици на ЕС и в различни формати на адрес: https://e-justice.europa.eu/47/BG/family_maintenance?clang=bg.

Как се признават и изпълняват решенията?

изпълняеми от държави членки, които са страни по Протокола. Това означава, че никога не е възможно да се направи позоваване на член 34 от Регламента за издръжката, в който са посочени основанията за отказ или отмяна на декларацията за изпълняемост на постановените решения чрез позоваване на член 24 от Регламента за издръжката, в който на свой ред са посочени основанията за отказ за признаване на решение. По-специално, не е възможно да се разчита нито на изключението, свързано с обществения ред, нито на изключението, според което решението е несъвместимо с друго решение, издадено или признато в държавата членка по изпълнение. Това обаче не засяга решение, което има за последица промяната на предходно решение относно задължения за издръжка, което не се смята за несъвместимо (вж. раздел 4.3.3.2 от настоящото ръководство).

Това е в съответствие с разпоредбите на други регламенти на ЕС, които имат за цел да премахнат екзекватурата, и също така е в съответствие с целта на Регламента за издръжката да се гарантира бързото и срочно събиране на вземанията за издръжка. Системата е обоснована и от предвидимостта на приложимото право към задължението за издръжка, както е установено в Протокола.

Защитата на длъжника се гарантира не само от всички процесуални средства за защита, които са на разположение в държавата членка по произход, но и от възможността за подаване на молба за преразглеждане на решението в държавата членка на произход (вж. раздел 4.3.2 от настоящото ръководство) и за оспорване на

изпълнението на решението въз основа на основанията, посочени в националното право на държавата членка по изпълнение (вж. раздел 4.3.3 от настоящото ръководство).

4.3.2. Право да се иска преразглеждане на решението в държавата членка по произход

4.3.2.1 Член 19 позволява в определени случаи да се поиска преразглеждане на решението по същество пред съда на държавата членка по произход. Преразглеждането е извънредно правно средство за обжалване (вж. съображение 29) на решения, които са придобили сила на пресъдено нещо. Това правно средство за обжалване се основава пряко на Регламента за издръжката, но трябва да бъде поискано от длъжника в съответствие с процесуалното право на държавата членка по произход⁽⁹⁹⁾. Следователно то не засяга упражняването на други правни средства за обжалване, предвидени в законодателството на държавата членка по произход, доколкото тези средства за обжалване не са несъвместими с правото на преразглеждане.

4.3.2.3 Условието за подаване на молба за преразглеждане са много строги и се ограничават до случаите, когато ответникът не се е явил в производството в държавата членка по произход. Преразглеждане обаче не е възможно, ако ответникът е имал възможност да оспори

⁽⁹⁹⁾ Допълнителна информация относно компетентните съдилища и националните процесуални правила за преразглеждане на решения може да бъде намерена на европейския портал за електронно правосъдие на адрес: https://e-justice.europa.eu/355/BG/maintenance_obligations

решението, но не го е направил. Молба за преразглеждане може да бъде подадена само ако на ответника не е бил връчен документът за образуване на производството или равностоен документ своевременно и по начин, че да има възможност да се защити (член 19, параграф 1, буква а) от Регламента за издръжката) или ако ответникът е бил възпрепятстван да оспори вземането за издръжка поради непреодолима сила или поради извънредни обстоятелства, без да има вина от негова страна (член 19, параграф 1, буква б) от Регламента за издръжката).

4.3.2.4 Молбата за преразглеждане трябва да бъде внесена в срок от 45 дни (който не може да бъде удължаван поради причина на отдалеченост) от датата, на която ответникът действително се е запознал със съдържанието на решението и е бил в състояние да предприеме действия (най-късно това е датата на първата изпълнителна мярка, налагаща му ограничение да се разпореджа цялостно или частично с имуществото си).

4.3.2.5 Отхвърлянето на молбата за преразглеждане води до окончателно потвърждаване на решението, постановено в държавата членка по произход, и означава, че всяко изпълнение, спряно от съда на замолената държава членка съгласно член 21, параграф 3, може да бъде възобновено.

Решението по иска за издръжка ще бъде обявено за нищожно, ако молбата за преразглеждане бъде уважена. Поради това привеждането в изпълнение в държавата членка по произход окончателно се

прекратява. В този случай обаче вискателят не губи ползите от прекъсването на преклузивните срокове или давността и не е възпрепятстван да претендира за издръжка със задна дата за периода, който вече е обхванат от решението, отменено след преразглеждането (член 21, параграф 3 от Регламента за издръжката).

4.3.3. Отказ или спиране на изпълнението

4.3.3.1 Член 21 предвижда два начина за защита на длъжника за издръжка: отказ или спиране на изпълнението. Молбата за преразглеждане, предвидена в член 19 от Регламента за издръжката, се внася в съда на държавата членка по произход, но молбата за отказ или спиране на изпълнението (член 21 от Регламента за издръжката) трябва да се внесе в съда на замолената държава членка по изпълнение.

В член 21, параграф 1 се предвижда, че основанията за такава молба са тези, които са предвидени в правото на държавата членка по изпълнение. Позоваването на *lex fori* обаче не е абсолютно, тъй като прилагането на националните правила зависи от това дали те не са несъвместими с основанията, посочени в член 21, параграфи 2 и 3. В съображение 30 се пояснява, че освобождаването на длъжника от дълг в момента на изпълнение или това, че определен вид имущество не подлежи на изземване, са основания за оспорване на решение, което е съвместимо с Регламента за издръжката.

Как се признават и изпълняват решенията?

4.3.3.2 В член 21, параграф 2 се посочват възможните основания за отказ, като се прави разграничение между i) случаите, в които отказът (изцяло или частично) на изпълнението е задължителен, и ii) случаите, в които той подлежи на преценка от страна на съда (при условие че длъжникът е поискал това). Във всички случаи, обхванати от член 21, параграф 2, изпълнението може да бъде отказано или спряно само по молба на длъжника (а не служебно).

Отказът е задължителен, ако съдът, отговарящ за изпълнението, прецени, че правото на изпълнение на решението е погасено по давност. Въпреки това член 21 защитава вискателя, като предвижда, че изпълнението може да бъде отказано само след изтичането на най-дългия от преклузивните срокове, предвидени в правото на държавата членка по произход и в правото на държавата членка по изпълнение.

Отказът е дискреционен, ако изпълнението на решението, постановено в държавата членка по произход, е „несъвместимо“⁽¹⁰⁰⁾ с решение,

⁽¹⁰⁰⁾ Съдът на ЕС не е тълкувал понятието за „несъвместимо“ решение в контекста на Регламента за издръжката, но е дал някои полезни насоки в контекста на [Брюкселската конвенция за компетентността и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела от 1968 г.](#) по отношение на несъвместимостта на бракоразводно решение с друго решение относно задължението за издръжка в контекста на раздяла. В решението по делото *Hoffman/Krieg* (решение от 4 февруари 1988 г., C-145/86, EU:C:1988:61) Съдът на ЕС постановява, че решенията са несъвместими, когато пораждат взаимно изключващи се правни последици. В този конкретен случай (във връзка с член 27, параграф 3 от Брюкселската конвенция от 1968 г.) Съдът на ЕС постановява, че правните последици на чуждестранно съдебно решение, с което съпругът

постановено в държавата членка по изпълнение, в друга държава членка или в трета държава, което отговаря на условията, необходими за признаването му в държавата членка по изпълнение. Това правило се прилага в допълнение към правилата за *lis pendens* и целта му е да се избегнат решения, които са постановени между едни и същи страни и се отнасят до едно и също основание за иск, но могат да имат стълкновително съдържание и да се разпространяват свободно. Следователно разпоредбата има за цел да гарантира свободното движение на решения в контекста на изпълнението и правната последователност в общото съдебно пространство. Въпреки това в член 21, параграф 2 се предвижда, че решение, с което се изменя предходно решение относно задължения за издръжка въз основа на променени обстоятелства, не се счита за несъвместимо за целите на отказа за изпълнение.

4.3.3.3 Член 21, параграф 3 от Регламента за издръжката урежда спирането (изцяло или частично) на изпълнението, което трябва да бъде постановено в съответствие с вътрешните процесуални правила на замолената държава членка. Спирането на изпълнението (изцяло или частично) се разпореджда по избор (винаги по искане на длъжника), когато органът на компетентната държава членка по произход е сезиран с молба за преразглеждане съгласно член 19 от Регламента за издръжката.

се осъжда да изпълни задължение за издръжка, произтичащо от брак, сключен в държава, различна от държавата по изпълнение, са несъвместими с национално съдебно решение, с което се постановява развод на съпрузите и следователно се прекратява бракът.

Спирането има за цел да направи възможно координирането на производството по изпълнение, образувано в дадена държава членка, с правните средства за обжалване, поискани от длъжника в държавата членка по произход, които теоретично са подходящи за отмяна на изпълнителното основание (като по този начин се прекратява изпълнението).

Пълното спиране обаче е задължително, когато изпълняемостта на решението, издадено от съда на държавата членка по произход, е спряна в тази държава. Това е необходима последица от член 17, параграф 2 от Регламента за издръжката.

Казус 14

През август 2011 г. Х завежда дело за развод в Кипър срещу съпруга си Y. Това води до решение с изпълнителна сила няколко месеца по-късно по нейния иск за издръжка. Тя възнамерява да приведе в изпълнение това решение в Унгария, където Y има недвижим имот. Следователно през 2021 г. Х подава документите, изброени в член 20 (извлечението от решението, издадено от съда на Кипър, като използва формуляра, посочен в приложение I), до унгарския орган по изпълнение в Унгария и в съответствие с процедурата, предвидена в правото на Унгария, започва изпълнително производство по отношение на недвижимия имот на Y в Унгария.

Y, който никога не се е явявал на делото, проведено в Кипър, решава да оспори иска на Х. Той твърди, че никога не са му били връчвани документите за образуване на производството в Кипър.

Решението на съда е изпълнимо в Унгария, без да е необходима декларация за изпълняемост, тъй като Кипър е обвързан от Протокола и бракоразводното производство е започнало след влизането в сила на Регламента за издръжката (18 юни 2011 г.). Следователно Y ще трябва да подаде жалбата си до компетентния орган на Кипър, като подаде молба за преразглеждане (член 19). В допълнение към молбата за преразглеждане Y може също така да поиска от унгарския орган по изпълнение да спре изпълнението (член 21, параграф 3 — в този случай спирането не е задължително).

Казус 15

През 2015 г. Х получава временно решение с изпълнителна сила във Финландия, което ѝ дава право, след раздяла на съпрузите, да предави иск за издръжка срещу бившия си съпруг Y. Тя възнамерява да приведе в изпълнение това решение в Естония, където се намира недвижимият имот на Y. Х подава документите, изброени в член 20, до естонския орган по изпълнение през 2021 г. и в съответствие с процедурата, предвидена в правото на Естония, образува изпълнително производство по отношение на недвижимия имот на Y. Правото на изпълнение на решение се погасява по давност след

Как се признават и изпълняват решенията?

5 години съгласно правото на Финландия (държавата членка по произход) и след 10 години съгласно правото на Естония (държавата членка по изпълнение).

Y решава да оспори иска на X, като твърди, че:

- (i) решението, постановено във Финландия, е несъвместимо с бракоразводното решение, постановено в Естония; и
- (ii) във всеки случай правото на изпълнение на решението е погасено по давност съгласно финландското законодателство.

Y ще трябва да се обърне към органа на Естония, който е компетентен да откаже изпълнението съгласно член 21, параграф 2 от Регламента за издръжката.

Що се отнася до основанието i) на Y, отказът за изпълнение е дискреционен.

Що се отнася до основанието ii) на Y, отказът за изпълнение е задължителен. Естонският орган обаче трябва да отхвърли основанието ii), тъй като въпреки че правото на изпълнение на решението е погасено по давност съгласно финландското право (поне за някои месечни плащания, дължими за 2015 г.), по-дългит давностен срок, предвиден в естонското право, не е изтекъл.

4.4. Решения на държавите членки, постановени по производства, образувани преди 18 юни 2011 г., и на Дания („държава членка, която не е обвързана от Хагския протокол от 2007 г.“) — членове 23—38 и 75 и съображения 24, 26, 44 и 48

4.4.1. Автоматично признаване

4.4.1.1 Правилата, изложени в глава IV, раздел 2 от Регламента за издръжката, се отнасят до решения, постановени в държави членки, които не са обвързани от Хагския протокол от 2007 г. Разделът е добавен, за да се отчете специалният статут на Обединеното кралство и Дания, които са държави — членки на ЕС, но не са страни по Протокола. Тъй като Обединеното кралство напусна ЕС на 31 януари 2020 г., а преходният период приключи на 31 декември 2020 г., раздел 2 от глава IV от Регламента за издръжката се прилага само за Дания и като преходна мярка. Дания не е страна по Протокола, но съгласно специалното [споразумение за прилагане на Регламент „Брюксел I“](#) ⁽¹⁰¹⁾ и независимо от съображение 48, е уведомила Комисията за решението си да прилага Регламента за издръжка, доколкото той изменя Регламент „Брюксел I“ ⁽¹⁰²⁾. Следователно

⁽¹⁰¹⁾ [Споразумение от 19 октомври 2005 г. между Европейската общност и Кралство Дания относно компетентността, признаването и изпълнението на решения по граждански и търговски дела](#) (ОВ L 299, 16.11.2005 г., стр. 62), сключено с [Решение 2006/325/ЕО на Съвета](#). Вж. също раздел 1.2.2 от настоящото ръководство.

⁽¹⁰²⁾ Вж. [уведомление](#) (ОВ L 149, 12.6.2009 г., стр. 80).

правилата за признаване и изпълнение, установени в Регламента за издръжката, се прилагат за Дания. Дания обаче не прилага някои разпоредби (по-специално разпоредбите, посветени на приложимото право и на сътрудничеството между централните органи — глава VII) ⁽¹⁰³⁾.

Следователно и в съответствие с член 75, параграф 2 от Регламента за издръжката раздел 2 от глава IV се прилага за:

- решения, постановени в Дания, по всяко време;
- решения, постановени в държавите членки преди 18 юни 2011 г., за които се иска признаване и декларация за изпълняемост след тази дата;
- решения, постановени в държавите членки на или след 18 юни 2011 г. в резултат на производства, образувани преди тази дата;
- решения, постановени по съдебни производства, образувани в Обединеното кралство преди или на 31 декември 2020 г., за съдебни спогодби, одобрени или сключени в Обединеното кралство; и за автентични документи, съставени там преди или на 31 декември 2020 г. (член 67, параграф 2, буква в) и член 126 от [Споразумението за оттегляне](#) ⁽¹⁰⁴⁾.

⁽¹⁰³⁾ [Конвенцията на Организацията на обединените нации за събиране на издръжка в чужбина](#) от 20 юни 1956 г. се прилага за сътрудничеството между централните органи.

⁽¹⁰⁴⁾ [Споразумение за оттеглянето на Обединеното кралство Великобритания и Северна Ирландия от Европейския съюз и Европейската общност за атомна енергия](#). Вж. раздел 1.2.2 от настоящото ръководство.

Тази приложимост подлежи на условието, че във всички случаи тези решения попадат в приложното поле на [Регламент „Брюксел I“](#) за целите на признаването и изпълнението (вж. член 75, параграф 2 и член 76 от Регламента за издръжката) ⁽¹⁰⁵⁾.

⁽¹⁰⁵⁾ Съдът на ЕС допълнително пояснява, че за да бъде приложен [Регламент „Брюксел I“](#) за целите на признаването и изпълнението на съдебно решение, е необходимо към датата на постановяване на това решение регламентът да е бил в сила както в държавата членка по произход, така и в държавата членка, в която се иска признаване и изпълнение. Това означава, че решенията относно задължения за издръжка, постановени от съд на държава, която към датата на приемане на тези решения все още не е била държава — членка на ЕС, и в която следователно Регламентът „Брюксел I“ все още не е влязъл в сила, не попадат в приложното поле на Регламента за издръжката (решение от 15 април 2021 г., *TKF/Department of Justice for Northern Ireland*, C-729/19, EU:C:2021:275). Вж. също глава 1 от настоящото ръководство.

Как се признават и изпълняват решенията?

Диаграма 3: Прилагането на глава IV, раздели 1 и 2

⁽¹⁰⁶⁾ Това се отнася за решения, постановени в Австрия, Белгия, Германия, Гърция, Ирландия, Финландия, Франция, Италия, Люксембург, Нидерландия, Португалия, Испания, Швеция и Обединеното кралство след 1 март 2002 г.; решения, постановени в Чехия, Естония, Кипър, Латвия, Литва, Унгария, Малта, Полша, Словакия и Словения на или след 1 май 2004 г., както и решения, постановени в Румъния и България на или след 1 януари 2007 г. (вж. глава 1 от настоящото ръководство, бележка под линия 8).

⁽¹⁰⁷⁾ Този случай се отнася до решения, постановени в държавите членки, посочени в предишната бележка под линия, преди посочената дата (вж. глава 1 от настоящото ръководство, бележка под линия 9).

⁽¹⁰⁸⁾ Регламентът за издръжката не се прилага, ако производството е образувано след 1 януари 2021 г. По отношение на признаването и декларацията за изпълняемост се прилага [Харгската конвенция от 2007 г.](#)

4.4.1.2 Режимът на признаване се основава на процедурата, установена в [Регламент „Брюксел I“](#) (съображение 26 от Регламента за издръжка). Както е в посочения регламент, общото правило е автоматичното признаване на решенията, без да се изисква специална процедура (член 23 от Регламента за издръжката). Въпреки това всяка заинтересована страна може да започне производство за установяване на необходимите условия за признаване.

Признаването на решение за издръжка може да бъде поискано и като инцидентен иск, когато решението може да е необходимо за решаването на основния въпрос. В този случай съдът, компетентен по основния въпрос, може също така да се произнесе дали са изпълнени условията за признаване на решението за издръжка (член 23, параграф 3 от Регламента за издръжката).

Като се има предвид, че признаването е автоматично, вискателят може да пристъпи към декларация за изпълняемост, без да чака решението да бъде признато (член 26 от Регламента за издръжката).

4.4.1.3 Решението не се признава само на основанията, изрично посочени в член 24 от Регламента за издръжката. С други думи:

a) ако такова признаване явно противоречи на обществения ред в замолената държава членка (а правилата, свързани с компетентността, не могат да бъдат включени в обществения ред)⁽¹⁰⁹⁾;

⁽¹⁰⁹⁾ Съдът на ЕС постановява (решение от 25 май 2016 г., *Rudolfs Meroni/Recoletos Limited*, C-559/14, EU:C:2016:349), че понятието „обществен

- b) когато актът за образуване на производството или равностоен документ не е връчен или съобщен на ответника своевременно, което би му позволило да се защити, освен ако ответникът не е упражнил правото си да оспори съдебното решение, въпреки че е имал възможност да направи това⁽¹¹⁰⁾;
- c) несъвместимост на решение с друго решение, постановено между същите страни в държавата членка, в която се иска признаване⁽¹¹¹⁾;
- d) несъвместимост с решение, постановено по-рано в друга държава членка или в трета държава по същия предмет и между същите страни, при условие че по-ранното съдебно решение отговаря на

ред“ (в делото е направено позоваване на член 34, параграф 1 от [Регламент „Брюксел I“](#), който е сходен с член 24 от Регламента за издръжката) трябва да се тълкува стриктно, доколкото е вероятно да съставлява пречка за изпълнението на свободно движение на решения. Според същото решение използването на клаузата за обществен ред е в съответствие с духа на Регламент „Брюксел I“ само ако признаването или изпълнението на съдебното решение, постановено в друга държава членка, би засегнало „по недопустим начин“ правния ред на замолената държава членка, тъй като би накърнило основен принцип. Съдът на ЕС често е постановявал, че клаузата за обществен ред е приложима срещу нарушаване на правото на справедлив съдебен процес (вж. наред с другото, решение от 2 април 2009 г., *Marco Gambazzi/DaimlerChrysler Canada Inc. v CIBC Mellon Trust Company*, C-394/07, EU:C:2009:219; решение от 25 януари 2007 г., *Salzgitter Mannesmann GmbH/Комисията на Европейските общности*, C-411/04, EU:C:2007:54; и решение от 28 март 2000 г., *Dieter Krombach/André Bamberski*, C-7/98, EU:C:2000:164).

⁽¹¹⁰⁾ Във връзка с член 34, параграф 2 от Регламент „Брюксел I“ Съдът на ЕС е постановил, че е „възможно“ ответникът да предяви иск за оспорване на постановено срещу него непристъпено решение, само ако действително се е запознал със съдържанието му, тъй като то му е било връчено своевременно, за да може да се защити пред съдилищата на държавата, в която е постановено решението (решение от 14 декември 2006 г., *ASML Netherlands BV/Semiconductor Industry Services GmbH (SEMIS)*, C-283/05, EU:C:2006:787).

⁽¹¹¹⁾ Вж. бележка под линия 100 относно понятието „несъвместимост“.

Как се признават и изпълняват решенията?

условията, необходими за признаването му в държавата членка, в която се иска признаване.

В член 24 от Регламента за издръжката се предвижда, че решение, което изменя предходно решение относно задължения за издръжка поради промяна на обстоятелствата, не трябва да се смята за несъвместимо решение по смисъла на буква в) или г).

4.4.1.4 Съгласно член 25 от Регламента за издръжката производството по признаване трябва да бъде спряно, ако изпълняемостта на решението е спряна в държавата членка по произход.

4.4.2. Процедура за подаване на молба за декларация за изпълняемост (екзекватура)

4.4.2.1 За разлика от решенията, постановени в държава членка, обвързана от Протокола, решенията, постановени в държава членка, която не е обвързана от Протокола, се признават автоматично, но не подлежат на автоматично изпълнение в замолената държава членка. Поради това те изискват специално производство, за да може всяка заинтересована страна да подаде молба за декларация за изпълняемост (екзекватура). За да бъде образувано производство по екзекватура в замолената държава членка, решението трябва да е изпълняемо в държавата членка по произход.

4.4.2.2 В член 26 от Регламента за издръжката се определя процедура, която е автономна и цялостна по отношение на това, което националните разпоредби на замолената държава могат да

предвидят по отношение на изпълняемостта на нейните собствени решения. Освен това разпоредбите на раздел 2 от глава IV от Регламента за издръжката имат предимство пред всяка несъвместима национална разпоредба, която е в сила в държавата членка по изпълнение.

4.4.2.3 Процедурата, установена в Регламента за издръжката, е особено бърза. Първият етап има за цел да се получи бързо декларация за изпълняемост без предварително изслушване на длъжника, а (евентуалният) втори етап включва пълно изслушване на двете страни. Вторият етап позволява на страната, срещу която се иска изпълнение, да бъде връчено решението, постановено по молбата за декларация за изпълняемост.

4.4.2.4 Молбата за декларация за изпълняемост трябва да бъде подадена в съответствие с националните процесуални правила до компетентния съд или компетентния орган на замолената държава членка (член 27 от Регламента за издръжката). Съдът или органът е този, за който тази държава членка е уведомила Комисията в съответствие с член 71 от Регламента за издръжката ⁽¹¹²⁾. Териториалното местонахождение обаче се определя еднозначно от Регламента за издръжката и се основава на обичайното местопребиваване на длъжника или на мястото, където се намират

⁽¹¹²⁾ Компетентният орган за всяка държава членка по смисъла на член 27 може да бъде намерен на адрес: https://e-justice.europa.eu/355/BG/maintenance_obligations?init=true, като се щракне върху знамето на всяка държава членка и се отиде на „Член 71, параграф 1, буква е)“.

имуществата, които са предмет на изпълнението (член 27, параграф 2 от Регламента за издръжката).

Молбата за декларация за изпълняемост трябва да бъде придружена от документите, изброени в член 28 от Регламента за издръжката, а именно:

- е) препис на решението, който отговаря на условията за доказване на неговата достоверност;
- ф) извлечение от решението, издадено от съда по произход с помощта на стандартния формуляр по образца в приложение II към Регламента за издръжката ⁽¹¹³⁾. Ако извлечението не бъде представено, компетентният съд или орган може, съгласно член 29 от Регламента за издръжката, да определи срок за представянето му; да приеме равносетен документ; или, ако прецени, че разполага с достатъчно информация, да отмени изискването за представянето му. Органът може да поиска документите да бъдат преведени от лице, което притежава правоспособност за извършване на преводи в една от държавите членки.

Преводът на решението, чието изпълнение се иска, не е задължителен и съдът не може да изисква от молителя да представи такъв в

първоинстанционното производство. Въпреки това всяка държава членка може да посочи официалния език или езици на ЕС, различни от нейния или нейните, на който или които тя приема да е попълнен формулярът. В този случай съгласно член 28, параграф 1, буква в) от Регламента за издръжката тази държава членка може да поиска транслитерация или превод на полетата със свободен текст от приложение II на езика на съответната държава членка или на всеки друг език, който тя е заявила, че може да приеме ⁽¹¹⁴⁾.

В член 38 от Регламента за издръжката се посочва, че държавите членки по изпълнение не могат да налагат никакви такси, мита или налози по време на производството по екзекватура или по време на всяко последващо производство по обжалване съгласно член 32 от Регламента за издръжката.

4.4.2.5 Този етап от производството се провежда, без страната, срещу която е поискано изпълнението, да има право да прави каквито и да било забележки по искането (член 30 от Регламента за издръжката, последно изречение). Съдът се произнася по основанията за отказ на признаване по член 24 от Регламента за издръжката в кратък срок и „без преглед“. Решението трябва да бъде обявено за изпълняемо „в срок не по-дълъг от 30 дни“ или дори по-рано след приключване на формалностите, посочени в член 28 от Регламента за издръжката,

⁽¹¹³⁾ Всички приложения към Регламента за издръжката може да се попълват в динамичен формат, който позволява незабавен превод на езика на замолената държава членка на адрес: https://e-justice.europa.eu/155/BG/online_forms. Вж. също ръководството за ползване на приложенията към Регламента за издръжката на адрес: <https://op.europa.eu/bg/publication-detail/-/publication/8aa572b8-6eb3-11e8-9483-01aa75ed71a1/language-bg/format-PDF/source-71665318>

⁽¹¹⁴⁾ Езиците, приети за превод на документи във всяка държава членка, може да се намерят на адрес: https://e-justice.europa.eu/355/BG/maintenance_obligations?init=true, като се щракне върху знамето на съответната държава и се отиде на „Член 71, параграф 1, буква ж)“.

Как се признават и изпълняват решенията?

освен при невъзможност поради изключителни обстоятелства. При неспазване на този срок обаче санкции не се налагат.

4.4.2.6 Ищецът трябва да бъде незабавно информиран за решението по молбата за декларация за изпълняемост по реда и условията, определени в правото на замолената държава членка. Решението трябва да бъде незабавно връчено на страната, срещу която е поискано издаване на изпълнително основание.

Компетентният съд може да издаде декларация за изпълняемост само за една или няколко части от решението, ако декларацията не може да бъде издадена за всички (член 37, параграф 1 от Регламента за издръжката). Молителят може да поиска частична декларация за изпълняемост, ограничена до някои определени части от съдебното решение (член 37, параграф 2 от Регламента за издръжката).

4.4.3. Жалба срещу декларацията за изпълняемост на решението

4.4.3.1 Декларацията за изпълняемост може да се обжалва пред съда, за който всяка държава членка е уведомила Комисията ⁽¹¹⁵⁾. Обжалването може да бъде както от страната, срещу която се иска изпълнение, така и от страната, чиято молба за декларация за изпълняемост е била отхвърлена.

Декларацията за изпълняемост може да се обжалва (без плащане на данъци, налози или такси — член 38 от Регламента за издръжката ⁽¹¹⁶⁾) в срок от 30 дни от връчването ѝ или съобщаването ѝ (член 32, параграф 5 от Регламента за издръжката). Този срок автоматично се увеличава на 45 дни, ако обичайното местопребиваване на страната, срещу която е поискано изпълнението, е в държава членка, различна от държавата, в която е издадена декларацията за изпълняемост. Регламентът за издръжката определя еднакви срокове и съдът не може да предостави допълнително удължаване поради отдалеченост.

4.4.3.2 Компетентността на съда, пред който се обжалва, е ограничена до проверка на условията за декларация за изпълняемост и основанията за отказ за признаване на решение, постановено в друга държава членка (член 34, параграф 1 от Регламента за издръжката, който на свой ред се позовава на член 24). Тези основания трябва да се тълкуват стриктно, тъй като възпрепятстват свободното движение на решения.

Съдът, в който е подадена жалба срещу решение по молба за декларация за изпълняемост, трябва да се произнесе с решение в срок от 90 дни от нейното подаване, освен при невъзможност поради изключителни обстоятелства (член 34, параграф 2 от Регламента за издръжката). При неспазване на този срок санкции не се налагат.

⁽¹¹⁵⁾ https://e-justice.europa.eu/355/BG/maintenance_obligations?init=true

⁽¹¹⁶⁾ Вж. раздел 4.6 от настоящото ръководство (разпоредби относно правната помощ) за допълнителна информация относно разходите и правната помощ.

Казус 16

През 2018 г. Х получава решение за изпълнение в Обединеното кралство, съгласно което, предвид бракоразводното решение, тя има право на издръжка, дължима от 1 януари 2020 г. от бившия ѝ съпруг Y. Тя решава да приведе в изпълнение това решение в Румъния, където Y пребивава и притежава недвижим имот.

Тъй като решението е постановено и производството е образувано, когато Обединеното кралство все още е било държава членка, и тъй като Обединеното кралство не е страна по Протокола, Х трябва да получи декларация за изпълняемост съгласно раздел 2 от глава IV от Регламента за издръжката. Поради това Х подава молба за декларация за изпълняемост до компетентния орган в Румъния, като прилага заверено копие, вярно с оригинала, на решението и извлечението от решението, издадено от съда по произход в Обединеното кралство, като използва формуляра, посочен в приложение II към Регламента за издръжката.

Молбата е уважена и Y е уведомен за решението за изпълняемост.

Y подава жалба срещу това решение в срок от 30 дни от уведомяването с искане за отмяната му. Той твърди, че решението, постановено от съда в Обединеното кралство, е несъвместимо с бракоразводното решение, постановено преди това в Румъния през януари 2019 г., в което е определен по-малък размер на издръжката.

Като се има предвид, че решението относно семейното положение е признато въз основа на правилата, предвидени в Регламент „Брюксел IIa“, румънският съд трябва да отмени декларацията за изпълняемост съгласно член 24, буква в) от Регламента за издръжката с оглед на несъвместимостта на двете решения.

Всъщност разглежданите съдебни решения имат правни последици, които са взаимно изключващи се. Решението, постановено в Обединеното кралство, което задължително предполага съществуването на брачна връзка, трябва да бъде изпълнено, въпреки че тази връзка е била прекратена с решение, постановено по спор между същите страни в Румъния.

В очакване на решението по жалбата Х все пак може да поиска от компетентните органи в Румъния да предприемат мерки за защита по отношение на имуществото на Y.

(вж. дело *Hoffman/Krieg* ⁽¹¹⁷⁾, Съд на ЕС)

4.4.3.3 По молба на страната, срещу която е поискано изпълнението, производството по обжалване се спира, ако в държавата членка по произход изпълнението на решението е спряно вследствие на подаването на жалба (член 35 от Регламента за издръжката).

⁽¹¹⁷⁾ Решение от 4 февруари 1988 г., *Hoffman/Krieg*, C-145/86, EU:C:1988:61.

Как се признават и изпълняват решенията?

4.4.3.4 Определението, постановено по обжалването на решението по молбата за декларация за изпълняемост, може да бъде оспорено само чрез процедурата, относно която съответната държава членка е нотифицирала Комисията в съответствие с член 71 (член 33 от Регламента за издръжката) ⁽¹¹⁸⁾. И в този случай Регламентът за издръжката има за цел да гарантира бързото приключване на производството, като изисква решението да бъде постановено „незабавно“ (член 34, параграф 3 от Регламента за издръжката).

4.4.4. Временни или охранителни мерки

4.4.4.1 С Регламента за издръжката се цели също така да се гарантира, че времето (макар и кратко), необходимо за получаване на окончателно решение относно декларацията за изпълняемост, няма да се отрази отрицателно на вискателя, докато длъжникът междувременно се опитва да се разпоредва със своето имущество. Следователно в член 36 от Регламента за издръжката се предвижда (само по отношение на изпълнението на решения, постановени в държава членка, която не е обвързана от Протокола) възможността вискателят да подаде молба за временни или охранителни мерки, които се уреждат от правото на замолената държава членка, дори преди вискателят да е получил декларация за изпълняемост на решението.

4.4.4.2 Декларацията за изпълняемост предполага по закон правомощие за предприемане на всякакви охранителни мерки

(член 36, параграф 2 от Регламента за издръжката). Дори по време на срока за обжалване на решението по декларацията за изпълняемост или на производството по обжалване, вискателят може да предприеме охранителни мерки по отношение на имуществото на страната, срещу която е поискано изпълнението.

4.5. Трансгранично изпълнение на решения за издръжка — член 41 и съображение 27

При спазване на разпоредбите на Регламента за издръжката процедурата по изпълнението на решения, постановени в друга държава членка, се урежда от законодателството на държавата членка, в която се извършва изпълнението.

Решение, постановено в държава членка, което е изпълняемо в държавата членка по изпълнение, се привежда в изпълнение при същите условия, като решение, постановено в тази държава членка, в която се извършва изпълнението (член 41, параграф 1 от Регламента за издръжката).

Полезна информация за националните производства по изпълнение и изпълнителните мерки по граждански дела, правилата за защита на длъжника и възможностите за обжалване на изпълнителните мерки може да бъдат намерени в информационната брошура на европейския портал за електронно правосъдие „[Процедури за](#)

⁽¹¹⁸⁾ https://e-justice.europa.eu/355/BG/maintenance_obligations?init=true

[изпълнение на съдебно решение](#)“, като се щракне върху знамето на съответната държава членка.

Член 41 от Регламента за издръжката също така предполага, че молбата на длъжника срещу изпълнението на решение, постановено от съд на държавата членка по произход, попада в обхвата на международната компетентност на съдилищата на държавата членка по изпълнение. Съдът на ЕС постановява по делото *FX/GZ* ⁽¹¹⁹⁾, че *въпреки че такава молба да има за цел да намали размера на вземането, определено от съда на държавата членка по произход и по отношение на което вече е издадено изпълнително основание, тя не е несъвместима със забраната за преразглеждане на решението по същество съгласно член 42. Следователно молбата е от компетентността на съда на държавата членка по изпълнение. Оспорването на изпълнението на решение на основание освобождаването на длъжника от дълга попада в приложното поле на Регламента за издръжката (а не на Регламент „Брюксел Ia“)* поради тясната връзка с молбата за изпълнение на решението за установяване на вземането за издръжка, която е подадена в държавата членка по произход. Поради това съдът на замолената държава членка по изпълнение трябва да се произнесе по допустимостта и основателността на доказателствата относно твърдяното освобождаване от дълга на длъжника.

⁽¹¹⁹⁾ Решение от 4 юни 2020 г., *FX/GZ*, C-41/19, EU:C:2020:425.

Казус 17

Бившата съпруга Х има обичайно местопребиваване в Латвия, като през 2015 г. осъжда бившия си съпруг Y да ѝ плаща издръжка. Х решава да приведе в изпълнение решението в Германия, където Y притежава движимо и недвижимо имущество.

Y решава да оспори изпълнението на основание, че вземането за издръжка вече е било частично удовлетворено чрез публичен фонд, който е създаден в Латвия за изплащане на помощи за издръжка и който извършва необходимите плащания на Х от 2018 г. насам. В рамките на своите финансови възможности Y е възстановил на фонда сумите, изплатени на Х.

Y ще трябва да оспори изпълнението пред германския съд, който е компетентен съгласно член 41, параграф 1 от Регламента за издръжката. Именно пред този съд Y ще може да оспори, че вземането на Х е частично погасено.

(Вж. дело *FX/GZ* ⁽¹²⁰⁾)

⁽¹²⁰⁾ Решение от 4 юни 2020 г., *FX/GZ*, C-41/19, EU:C:2020:425.

Как се признават и изпълняват решенията?

4.6. Разпоредби относно правната помощ — членове 44—47 и съображение 37

4.6.1. В (често срещания) случай, когато взискателят на издръжка има финансови затруднения, необходимостта от предварително заплащане на разходите за изпълнение на плащането на издръжка може да възпрепятства трансграничното събиране на вземането за издръжка и да попречи на постигането на целите на Регламента за издръжката. Целта на регламента е това да се избегне, като се установяват специални правила за улесняване на достъпа до правна помощ (членове 44—47 от Регламента за издръжката). Тези правила интегрират правилата, установени в [Директивата за правната помощ](#), за да се подобри достъпът до правосъдие при трансгранични спорове (съображение 36).

Правото на достъп до правосъдие, което е част от основното право на справедлив съдебен процес (вж. също член 47 от [Хартата на основните права на Европейския съюз](#) и член 6 от [Европейската конвенция за правата на човека](#)), е абсолютна ценност. Следователно правилата на Регламента за издръжката се прилагат както в полза на взискателя, така и в полза на длъжника.

4.6.2. Страните могат да се позовават на правилата на Регламента за издръжката относно достъпа до правосъдие при искиове за установяване на задължения, при искиове за изпълнение на решение и в случаите, когато се търси събиране на вземания чрез сътрудничество с централните органи, посочени в глава VII (вж. глава 5 от настоящото ръководство).

4.6.3. В член 44, параграф 4 се определя общото правило за получаване на финансирана от държавата правна помощ. Условието за получаване на достъп до правна помощ не може да са по-ограничаващи от определените за съответните вътрешни дела. Съгласно принципа на съответствие, установен с тази разпоредба, вътрешните правила, приложими към сходни производства, които не са трансгранични, представляват долна граница, от която не може да се приложи дерогация. Поради това е невъзможно получаването на достъп до правна помощ да бъде обвързано с условия (напр. по отношение на финансовите ресурси или основателността на молбата), които са по-строги от предвидените в приложимото национално право (член 47, параграф 1 от Регламента за издръжката). На практика обаче това означава, че признаването и трансграничното изпълнение на решение невинаги е напълно безплатно, особено ако молителят загуби съдебно дело в държавата членка по изпълнение (вж. член 45, буква г) от Регламента за издръжката и раздел 4.6.4 от настоящото ръководство). Това не засяга възможността за осигуряване на достъп до правосъдие при трансгранични спорове за издръжка при условия, които са по-благоприятни от приложимите към вътрешните дела.

Като общо правило не е възможно да се изисква внасянето на гаранции или депозити, за да се гарантира плащането на разходите и разносните по производството за издръжка.

4.6.3.1 Има някои изключения от това общо правило. Правната помощ винаги трябва да се предоставя безплатно за молби за издръжка, подадени чрез централните органи (вж. глава 5 от настоящото

ръководство) в полза на лице, ненавършило 21 години (член 46 от Регламента за издръжката), освен ако молбата не изглежда „явно неоснователн[а]“. По този начин Регламентът за издръжката има за цел да подобри положението на възискателите, които са особено уязвими поради възрастта си. Акцентът тук не е върху възрастта на молителя към момента на подаване на молбата. Формулировката на член 46, параграф 1 от Регламента за издръжката („задължения за издръжка на лице, ненавършило 21 години, произтичащи от отношението родител—дете“) изисква да се предостави правна помощ, ако вземанията за издръжка, които подлежат на изпълнение, са възникнали през периода, в който възискателят не е бил навършил 21 години ⁽¹²¹⁾.

4.6.3.2 По отношение на производствата за признаване, декларация за изпълняемост или изпълнение член 47, параграф 2 от Регламента за издръжката гласи, че страна, която е получила изцяло или частично правна помощ или е била освободена от разходи и разноски в държавата членка по произход (евентуално също така във връзка с производство пред един от административните органи, действащи като съдилища, изброени в [приложение X](#) към Регламента за издръжката), има право на най-благоприятната правна помощ или на

най-широкото освобождаване от разходи или разноски, предвидени в законодателството на държавата членка по изпълнение.

4.6.4. Регламентът за издръжката предвижда правна помощ по единен и автономен начин, за да се гарантира равно третиране на страните, независимо от държавата членка, до която е адресирана молбата за правна помощ.

Формулировката на разпоредбата е много широка. По-специално член 45, параграф 1 от Регламента за издръжката се отнася най-общо до съдействието, което е необходимо, за да могат страните да се запознаят с правата си и да ги упражнят, както и за да се гарантира, че всяка молба (независимо дали е подадена пряко или чрез централните органи) ще бъде разгледана обстойно и ефикасно.

След това обхватът на разпоредбата се уточнява с по-подробен списък на дейностите (в съда и извън него) и на разноските, които се покриват от правната помощ. Те включват:

- досъдебни правни съвети с оглед постигане на уреждане на спора преди започване на съдебно производство (член 45, буква а) от Регламента за издръжката);
- правна помощ с оглед сезиране на компетентен орган или съд и представителство пред съда (член 45, буква б) от Регламент за издръжката);
- разноските по делото и възнагажданията на лицата, упълномощени да извършват действия по време на производството (член 45, буква в) от Регламента за издръжката);

⁽¹²¹⁾ Подобно тълкуване е дадено и от Специалната комисия за преглед на практическото действие на Хагската конвенция от 23 ноември 2007 г. за международното събиране на издръжка на деца и други членове на семейството и на Протокола от 23 ноември 2007 г. относно приложимото право към задълженията за издръжка, по отношение на Хагската конвенция от 2007 г. (вж. „[Заклучения и препоръки на СК](#)“, раздел II.7., точки 16—17).

Как се признават и изпълняват решенията?

- в държавите членки, в които загубилата делото страна е осъдена да заплати разноските на насрещната страна, ако получателят на правната помощ загуби делото, разноските на насрещната страна, които тя би заплатила, ако получателят на правната помощ е имал обичайно местопребиваване в държавата членка, в която се намира сезираният съд (член 45, буква г) от Регламента за издръжката);
- устен превод (член 45, буква д) от Регламента за издръжката);
- превод на документите, изискани от съда или от компетентния орган и представени от получателя на правна помощ, които са необходими за решаването на делото (член 45, буква е) от Регламента за издръжката);
- пътни разноски, които се поемат от получателя на правната помощ, когато правото или съдът на съответната държава членка изисква физическото присъствие на съдебното заседание на лицата, засегнати от предявяването на иска, и когато съдът реши, че тези лица не могат да бъдат изслушани по друг приемлив за съда начин (член 45, буква ж) от Регламента за издръжката).

4.7. Съдебни спогодби и автентични документи — членове 2 и 48 и съображение 13

4.7.1 Правилата, съдържащи се в глава IV от Регламента за издръжката (членове 16—43), се прилагат и за съдебните спогодби и автентичните документи, които са изпълняеми в държавата членка по произход (член 48 от Регламента за издръжката). Следователно

тези правни инструменти също попадат в обхвата на правилата, които са диференцирани за решенията в зависимост от това дали са постановени в държава членка, обвързана от Протокола (вж. раздел 4.7 от настоящото ръководство).

Съгласно Регламента за издръжката единствените спогодби и автентични документи, които могат да циркулират свободно, са тези по смисъла на член 2, параграфи 1, 2 и 3 от Регламента за издръжката. По-специално понятието „съдебна спогодба“ в член 2, параграфи 1 и 2 означава спогодба в областта на задълженията за издръжка, одобрена от съд или сключена пред съда в хода на съдебно производство. Следователно спогодба, която не подлежи на нито една от тези форми на съдебен надзор, няма да попадне в обхвата на регламента.

4.7.2. В Регламента за издръжката понятието „автентичен документ“ е описано подробно и означава документ в областта на задълженията за издръжка, който е съставен или регистриран като автентичен документ в съответствие със законодателството на държавата членка по произход. Автентичността на този правен инструмент трябва да се отнася както до подписа, така и до неговото съдържание, които трябва да бъдат установени от публичен орган или друг орган, овластен за това в държавата членка по произход (член 2, параграф 1 и параграф 3, буква а) от Регламента за издръжката).

Споразумение в областта на задълженията за издръжка, сключено с административни органи на държавата членка по произход или

удостоверено от тях, също представлява автентичен документ (член 2, параграф 1 и параграф 3, буква б) от Регламента за издръжката).

4.7.3. Свободното движение на съдебни спогодби и автентични документи, подлежащи на изпълнение в държавата членка по произход, се основава единствено на издаването от компетентния орган на държавата членка по произход на извлечение от решението за изпълнение в съответствие с формулярите, посочени в приложения I и II или в приложения III и IV ⁽¹²²⁾ към Регламента за издръжката съответно за съдебната спогодба или за автентичните документи, в съответствие с член 48, параграф 3.

⁽¹²²⁾ Всички приложения към Регламента за издръжката може да се попълват в динамичен формат, който позволява незабавен превод на езика на замолената държава членка на адрес: https://e-justice.europa.eu/155/BG/online_forms. Вж. също ръководството за ползване на приложенията към Регламента за издръжката на адрес: <https://op.europa.eu/bg/publication-detail/-/publication/8aa572b8-6eb3-11e8-9483-01aa75ed71a1/language-bq/format-PDF/source-71665318>

Сътрудничество между централните органи

5. Сътрудничество между централните органи

5.1. Функции на централните органи

5.1.1. Определяне и функции на централните органи — членове 49—51 и съображение 31

5.1.1.1 Централните органи играят ключова роля в трансграничното събиране на издръжка, като подпомагат вискателите и длъжниците на издръжка да предявят правата си в държава членка, различна от тази, в която пребивават.

Всяка държава членка трябва да определи поне един централен орган, който да изпълнява задълженията, произтичащи от Регламента за издръжката. Централен орган може да бъде административен орган, който е определен и организиран в съответствие с вътрешното право на държавата членка. Държавите членки трябва да уведомят Комисията за определянето.

Информацията за централните органи, определени от всяка държава членка, е достъпна на [европейския портал за електронно правосъдие](#) ⁽¹²³⁾.

⁽¹²³⁾ Вж. <https://e-justice.europa.eu/355/BG/maintenanceobligations?init=true>. Като се щракне върху знамето на тази страница за съответната държава членка, се избира „Член 71, параграф 1, буква г)“.

Федералните държави членки, държавите членки с повече от една правна система и държавите членки с автономни териториални единици са свободни да определят повече от един централен орган, след което трябва да определят един от тези централни органи за целите на комуникацията. Този централен орган ще служи за комуникация с компетентния централен орган.

5.1.1.2. Глава VII от Регламента за издръжката урежда сътрудничеството между централните органи и определя техните задачи и действия, които се разделят на три различни категории: общи функции (член 50), специфични функции (член 51) и специфични мерки (член 53).

Що се отнася до упражняването на специфичните функции, Регламентът за издръжката предоставя на държавите членки известна свобода на преценка, позволяваща извършването на такива дейности, в съответствие с правото на съответната държава, не само от специално назначените централни органи, но и от публични или други структури, които се контролират от страна на компетентните органи на тази държава членка (член 51, параграф 3) ⁽¹²⁴⁾. Подобна

⁽¹²⁴⁾ На адреса <https://e-justice.europa.eu/355/BG/maintenanceobligations?init=true> може да се получи информация за публични и други структури, които съгласно вътрешното право на съответната държава членка са определени да изпълняват дейностите, които попадат в обхвата на специфичните функции, посочени в член 51. В следните държави членки всички или част от тези специфични функции се изпълняват от органи, различни от съответните централни органи: i) Чехия е определила Министерството на правосъдието като компетентно да предоставя безплатна правна помощ; ii) администрацията на Фонда за издръжка на деца в Литва (към Министерството на социалната сигурност и труда) действа като

разпоредба не съществува за общите функции в член 50 и специфичните мерки в член 53, които трябва да се изпълняват изключително от централните органи.

Освен това от централния орган не се изисква да упражнява онези правомощия, които могат да се упражняват единствено от съдебните власти съгласно правото на замолената държава членка (член 51, параграф 4).

5.1.2. Общи функции — член 50

Общите функции на централните органи са посочени в член 50. По принцип тяхната цел е да се улесни прилагането на Регламента за издръжката, да се постигнат неговите цели и, доколкото е възможно, да се разрешават потенциалните трудности. За тази цел централните органи:

- сътрудничат помежду си, включително чрез обмен на информация;
- развиват сътрудничеството между компетентните органи на собствената си държава.

централен орган за искове за издръжка, произтичащи от отношения между родители и деца, когато детето не е навършило 21 години;

iii) финландската социалноосигурителна институция (KELA) изпълнява някои от специфичните функции, посочени в член 51, за които са компетентни централните органи, когато предоставя издръжка на възискател; и iv) окръжните съдилища на Полша изпълняват функциите на централния орган за целите на предаване на молбите и предприемане на всички необходими мерки по отношение на тези молби.

С цел засилване на сътрудничеството и улесняване на прилагането на Регламента за издръжката централните органи използват [Европейската съдебна мрежа по граждански и търговски дела](#) (ЕСМ — ГТД), създадена с [Решение 2001/470/ЕО на Съвета](#), и провеждат периодични срещи ⁽¹²⁵⁾.

5.1.3. Специфични функции — член 51

5.1.3.1. Специфичните функции, изброени в член 51, са насочени към оказване на съдействие на възискатели на издръжка или длъжници, които планират да упражнят правата си в държава членка, различна от тази, в която пребивават, като подадат една от различните молби, изброени в член 56. Те могат да бъдат молби за признаване, декларация за изпълняемост или изпълнение на решение за издръжка, както и молби за промяна на решение и дори за издаване на ново решение. В съответствие с целта на Регламента за издръжката специфичните функции улесняват и ускоряват подаването на молби и образуването на производства за трансгранично събиране на вземания за издръжка или въпроси, свързани с вземания за издръжка.

Следователно тези дейности включват (член 51, параграф 1):

- а) предаване и приемане на видовете молби по член 56;
- б) образуване или съдействие за образуването на производства по такива молби.

⁽¹²⁵⁾ Информация за Европейската съдебна мрежа по граждански и търговски дела е достъпна на адрес https://e-justice.europa.eu/431/BG/about_the_network

Сътрудничество между централните органи

Освен това в член 51, параграф 2 централните органи се приканват да вземат всички необходими мерки за улесняване на подаването и обработването на такива молби. Следва неизчерпателен списък с примери за специфичните функции, които централните органи могат да изпълняват, включително:

- г) предоставяне или съдействие за предоставянето на правна помощ, когато обстоятелствата го налагат;
- h) съдействие за намиране на длъжника или взискателя;
- и) подпомагане за получаване на подходяща информация относно доходите, а при нужда и информация относно имущественото състояние на длъжника или взискателя, включително откриване на местонахождението на имуществата;
- j) насърчаване на взаимните споразумения с оглед постигане на доброволно изплащане на издръжката, ако е уместно, включително чрез посредничество, помирение и други подобни средства;
- к) съдействие за текущото изпълнение на решенията за издръжка, в това число просрочени задължения;
- л) съдействие за събиране и срочно прехвърляне на плащанията за издръжка;
- м) улесняване на получаването на документни или други доказателства, без да се засягат разпоредбите на [Регламент \(ЕС\) № 2020/1783](#) относно сътрудничеството между съдилища на държавите членки при събирането на доказателства по граждански или търговски дела (събиране на доказателства) (преработен текст) ⁽¹²⁶⁾;

⁽¹²⁶⁾ Член 51, параграф 2, буква ж) се отнася до [Регламент \(ЕО\) № 1206/2001](#), който е заменен с [Регламент \(ЕС\) № 2020/1783](#). Преработеният текст

- н) предоставяне на помощ за установяване на родство, когато това е необходимо за събиране на вземания за издръжка;
- о) образуване или съдействие за образуване на производства за получаване на всички необходими и временни мерки с териториален характер, имащи за цел уреждането на висящи молби за издръжка;
- р) улесняване на съобщаването и връчването на документи, без да се засягат разпоредбите на Регламент (ЕС) 2020/1784 относно връчване в държавите членки на съдебни и извънсъдебни документи по граждански или търговски дела („връчване на документи“) (преработен текст) ⁽¹²⁷⁾.

5.2. ЕСМ — ГТД — членове 50, 70 и 71 и съображение 39

Централните органи са членове на [Европейската съдебна мрежа по граждански и търговски дела \(ЕСМ — ГТД\)](#) ⁽¹²⁸⁾.

ЕСМ — ГТД се състои от национални звена за контакт и, освен вече посочените централни органи, от национални съдебни органи и

става приложим на 1 юли 2022 г.

⁽¹²⁷⁾ Член 51, параграф 2, буква й) се отнася до [Регламент \(ЕО\) № 1393/2007](#), който е заменен с [Регламент \(ЕС\) № 2020/1784](#). Преработеният текст става приложим на 1 юли 2022 г.

⁽¹²⁸⁾ Вж. член 2, параграф 1, буква а) от [Решение на Съвета от 28 май 2001 г. за създаване на Европейска съдебна мрежа по граждански и търговски дела](#) (2001/470/ЕО). Информацията относно ЕСМ — ГТД е достъпна на [Европейския портал за електронно правосъдие](#)

професионални сдружения. Тя отговаря за подпомагането на националните съдилища и компетентните органи при прилагането на различни правни инструменти на Съюза в областта на съдебното сътрудничество по граждански и търговски дела, включително Регламента за издръжката.

Звената за контакт могат да получават искания от звената за контакт в други държави членки или от местните компетентни органи в собствената им държава членка (напр. съдилища и централни органи). Те търсят решения на проблеми, които са възникнали в резултат на искане за съдебно сътрудничество (напр. връчване на документи или събиране на доказателства). Също така те обработват искания относно чуждестранното право и относно определянето на компетентния орган при трансгранична процедура. Звената за контакт спомагат за преодоляване на практическите трудности при трансгранични ситуации. И накрая, те публикуват информация относно националното право чрез [информационните брошури на европейския портал за електронно правосъдие](#).

Някои държави членки имат магистрати за връзка ⁽¹²⁹⁾, а някои държави членки са назначили съдии по семейно право като „други съдебни органи“, които, наред с другото, подпомагат другите в прилагането на Регламента за издръжката. Тази добра практика може да доведе до по-добра и по-ефективна връзка между съдиите и централните органи, както и между самите съдии, и по този начин да

⁽¹²⁹⁾ Вж. член 2, параграф 1, буква в) от [Решение на Съвета от 28 май 2001 г. за установяване на Европейска съдебна мрежа по граждански и търговски дела](#) (2001/470/ЕО), бележка под линия 128 по-горе.

допринесе за по-бързото решаване на делата във връзка с Регламента за издръжката.

ЕСМ — ГТД оказва подкрепа на централните органи и ги превръща в основен участник в сътрудничеството по въпроси, свързани с родителската отговорност.

ЕСМ — ГТД изготвя и актуализира безплатно информационни брошури относно правото на ЕС и националното право и процедури на всички езици на ЕС. Те се актуализират редовно от националните органи ⁽¹³⁰⁾. Регламентът за издръжката изисква от централните органи да провеждат периодични срещи, за да се улесни неговото прилагане. Секретариатът на ЕСМ (Европейската комисия) организира срещите на централните органи в рамките на ЕСМ — ГТД (вж. член 50, параграф 2 от Регламента за издръжката).

5.3. Видове молби — член 56 и съображение 31

5.3.1 Искане за помощ

Специфичните функции, изброени в член 51 от Регламента за издръжката, се упражняват от централните органи само за молбите, посочени в член 56. В повечето случаи молбата за помощ се подава

⁽¹³⁰⁾ Тези информационни брошури са достъпни на европейския портал за електронно правосъдие, [Информация за националното право](#) (информационни документи).

Сътрудничество между централните органи

от взискател на издръжка, който иска признаване, декларация за изпълняемост, изпълнение, промяна или получаване на решение за издръжка в държава членка, различна от тази, в която пребивава (вж. член 56, параграф 1, букви а)—е) от Регламента за издръжката). Длъжникът обаче също може да потърси съдействие за подаване на молба за спиране или промяна на вече постановено решение (вж. член 56, параграф 2, букви а)—в) от Регламента за издръжката). Във всички случаи молбата се подава до централния орган на държавата членка, в която пребивава молителят (вж. член 55 от Регламента за издръжката), за да може централният орган да я предаде на централния орган на държавата членка, в която решението трябва да бъде признато, обявено за изпълняемо, изпълнено, спряно, променено или получено.

Подаването на молбата чрез централен орган е възможност, с която разполага съответният взискател или длъжник, но не и задължение. Молителят може да реши да подаде молбата до компетентния централен орган в държавата членка, в която иска да упражни правото си, без да се възползва от помощта, предоставяна от централния орган ⁽¹³¹⁾. Правна помощ за издръжка между родители и деца обаче се предоставя само когато молбата е подадена чрез централните органи (вж. член 46 от Регламента за издръжката и раздел 4.1.4 от настоящото ръководство).

⁽¹³¹⁾ Вж. решение от 9 февруари 2017 г., *M.S./P.S.*, C-283/16, EU:C:2017:104. По дело, по което взискател на издръжка е подал молба директно до компетентния орган на държавата членка, в която иска изпълнение на решението, Съдът на ЕС установява, че разпоредбите на глава IV трябва да се тълкуват в смисъл, че взискателят не е длъжен да подава молбата чрез централния орган на държавата членка по изпълнение.

Всички молби до централния орган трябва да се подават, като се използва съответното приложение към Регламента за издръжката ⁽¹³²⁾.

5.3.2. Видове молби за взискател на издръжка — член 56, параграф 1

Взискател, който претендира за събиране на вземания за издръжка в държава членка, различна от държавата на пребиваване, може да се обърне към централния орган в държавата членка на пребиваване за съдействие при подаването на следните видове молби:

- i) признаване, декларация за изпълняемост или изпълнение на вече постановено решение (член 56, параграф 1, букви а) и б) от Регламента за издръжката);
- ii) получаване на ново решение (член 56, параграф 1, букви в) и г) от Регламента за издръжката);
- с) промяна на вече постановено решение (член 56, параграф 1, букви д) и е) от Регламента за издръжката).

Ето защо такива молби се използват за следните шест цели:

⁽¹³²⁾ Всички приложения към Регламента за издръжката може да се попълват в динамичен формат, който позволява незабавен превод на езика на замолената държава членка на адрес: https://e-justice.europa.eu/155/BG/online_forms. Вж. също ръководството за ползване на приложенията към Регламента за издръжката на адрес: <https://op.europa.eu/bg/publication-detail/-/publication/8aa572b8-6eb3-11e8-9483-01aa75ed71a1/language-bg/format-PDF/source-71665318>

а) Признаване или признаване и декларация за изпълняемост на решение ⁽¹³³⁾; в такива случаи вискателят вече е получил решение и иска i) само признаване или ii) признаване и декларация за изпълняемост, ако това решение не подлежи на автоматично изпълнение във всички държави членки (напр. защото е издадено в държава, която не е обвързана от Протокола (като Дания), или в производство, образувано преди 18 юни 2011 г., датата, на която Регламентът за издръжката става приложим ⁽¹³⁴⁾ (вж. глава 4 от настоящото ръководство).

Казус 18 (член 56, параграф 1, буква а) от Регламента за издръжката)

X и Y са съпругеска двойка с дете. Те са имали обичайно местопребиваване в Нидерландия. След като отношенията им се разпаднат, през 2010 г. те получават бракоразводно решение в Нидерландия, което задължава X да плаща издръжка за детето.

След развода Y и детето продължават да живеят в Нидерландия, но X се премества във Франция. След преместването X не успява да

плати необходимата сума в продължение на няколко месеца. Когато си намира постоянна работа, X възобновява плащанията си и обещава на Y, че ще ѝ изплати просрочените задължения възможно най-скоро.

Y се съгласява да изчака, но също така решава да се подготви за възможността X отново да спре да плаща. Поради това тя решава да поиска във Франция признаване и декларация за изпълняемост на решението, с което е постановено задължението за издръжка, но без да пристъпва към неговото изпълнение. Декларацията за изпълняемост е необходима, тъй като решението е издадено преди датата, на която Регламентът за издръжката е влязъл в сила (член 75, параграф 2 от Регламента за издръжката).

Поради това Y се свързва с централния орган на Нидерландия (където пребивава Y), който предава на централния орган на Франция молба за признаване и декларация за изпълняемост на решението, издадено в Нидерландия, от името на Y.

Ако X спре да плаща просрочените задължения, Y ще може да се обърне към централния орган на Нидерландия, който ще предаде молбата за изпълнение на решението, издадено в Нидерландия, на централния орган на Франция, който вече е признал решението и го е обявил за изпълняемо по силата на предишната молба.

⁽¹³³⁾ Молбата трябва да се подаде, като се използва формулярът от приложение VI към Регламента за издръжката. Всички приложения към него може да се попълват в динамичен формат, който позволява незабавен превод на езика на замолената държава членка на адрес https://e-justice.europa.eu/155/BG/online_forms. Вж. също ръководството за ползване на приложенията към Регламента за издръжката на адрес: <https://op.europa.eu/bg/publication-detail/-/publication/8aa572b8-6eb3-11e8-9483-01aa75ed71a1/language-bg/format-PDF/source-71665318>

⁽¹³⁴⁾ Вж. раздел 1.2.1 от настоящото ръководство.

Сътрудничество между централните органи

б) Изпълнение на решение, постановено или признато в замолената държава членка ⁽¹³⁵⁾: взыскателят често търси изпълнение в държава членка, в която не пребивава, на решение, което е издадено там или, въпреки че е издадено в друга държава (включително държавата, в която пребивава взыскателят), е признато в тази държава членка (вж. глава 4 от настоящото ръководство).

Казус 19 (член 56, параграф 1, буква б) от Регламента за издръжката)

Х и Y са несемейна двойка с две деца, чието обичайно местопребиваване е в Италия. През 2018 г., след като двойката се разделя, родителите получават решение за упражняване на родителските права върху децата в Италия, с което децата се предоставят на Y и от X се изисква да плаща издръжка.

По-късно Y и двете деца се преместват в Словакия със съгласието на X, но X остава в Италия. След това преместване X спира да плаща издръжката на децата. Поради това Y решава да подаде молба за изпълнение на решението за издръжка, издадено в Италия.

Съответно Y подава молба до централния орган на Словакия, където пребивава Y, и този централен орган предава молбата на централния орган на Италия, като иска изпълнение на решението, издадено от съда в Италия.

в) Получаване на решение в замолената държава членка, когато такова решение не съществува, включително при нужда — установяване на родство ⁽¹³⁶⁾: в този случай взыскателят все още не е получил решение, с което се определя правото му на издръжка. Въпреки че член 3, буква б) от Регламента за издръжката предоставя правото да се подаде молба директно до компетентния орган в държавата членка по обичайно местопребиваване, конкретни обстоятелства може да доведат до решение да се подаде молба директно или чрез централния орган в държавата членка на пребиваване до компетентния орган в друга държава членка. Това може да е най-добрият начин на действие, когато е необходимо да се получи преюдициално заключение относно родството, от което ще произтече искът за издръжка.

⁽¹³⁵⁾ Молбата трябва да се подаде, като се използва формулярът от приложение VI към Регламента за издръжката. Всички приложения към него може да се ползват в динамичен формат, който позволява незабавен превод на езика на замолената държава членка на адрес https://e-justice.europa.eu/155/BG/online_forms. Вж. също ръководството за ползване на приложенията към Регламента за издръжката на адрес: <https://op.europa.eu/bg/publication-detail/-/publication/8aa572b8-6eb3-11e8-9483-01aa75ed71a1/language-bg/format-PDF/source-71665318>

⁽¹³⁶⁾ В този случай молбата трябва да се подаде, като се използва формулярът от приложение VII към Регламента за издръжката. Всички приложения към него може да се ползват в динамичен формат, който позволява незабавен превод на езика на замолената държава членка на адрес https://e-justice.europa.eu/155/BG/online_forms. Вж. също ръководството за ползване на приложенията към Регламента за издръжката на адрес: <https://op.europa.eu/bg/publication-detail/-/publication/8aa572b8-6eb3-11e8-9483-01aa75ed71a1/language-bg/format-PDF/source-71665318>

Казус 20 (член 56, параграф 1, буква в) от Регламента за издръжката)

Жена, пребиваваща в Ирландия, имала кратка връзка с мъж, пребиваващ в Люксембург. Тя ражда дете, но мъжът отказва да го признае за свое.

Майката е решила да заведе дело срещу него, за да получи решение за установяване на родство и след това за налагане на задължение за издръжка.

Поради това тя се свързва с централния орган на Ирландия, където пребивава, за да може той да предяви съответния иск за установяване на бащинство пред съдебните органи в Люксембург със съдействието на централния орган на Люксембург и да поиска издръжката, за която се твърди, че се дължи от мъжа.

г) Получаване на решение в замолената държава членка, когато признаването и декларацията за изпълняемост на решение, постановено в държава, различна от замолената държава членка, не е възможно ⁽¹³⁷⁾: в този случай вискателят на издръжката вече е получил благоприятно решение, но може да възникне проблем

⁽¹³⁷⁾ Молбата трябва да се подаде, като се използва формулярът от приложение VII към Регламента за издръжката. Всички приложения към него може да се ползват в динамичен формат, който позволява незабавен превод на езика на замолената държава членка на адрес https://e-justice.europa.eu/155/BG/online_forms. Вж. също ръководството за използване на приложенията към Регламента за издръжката на адрес: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/8aa572b8-6eb3-11e8-9483-01aa75ed71a1/language-bg/format-PDF/source-71665318>

с признаването и/или с декларацията за изпълняемост в замолената държава членка. Вискателят може да прецени, че е най-добре да предприеме действия в замолената държава членка, за да получи ново решение и след това то да бъде изпълнено в тази държава. Този случай, който е подобен на изложения в Хагската конвенция от 2007 г., има много ограничено приложение съгласно Регламента за издръжката, тъй като оспорването на признаване или декларация за изпълняемост е разрешено само за решения, уредени в глава IV, раздел 2 от Регламента за издръжката, и само на основанията, посочени в член 24 (вж. глава 4 от настоящото ръководство).

Казус 21 (член 56, параграф 1, буква г) от Регламента за издръжката)

Х и Y се развеждат през 2010 г. във Финландия, където е обичайното местопребиваване на двойката. Решението изисква от X да плаща месечна издръжка, но X никога не я е плащал.

След развода X се премества в Унгария. Със съдействието на централния орган на Финландия Y подава молба за признаване, декларация за изпълняемост и изпълнение в Унгария на решението, с което на X е наложено задължение за издръжка.

Въпреки това X оспорва решението, с което се предоставя изпълняемост съгласно член 32, като твърди, че документът за образуване на бракоразводното производство не е бил връчен, и поради това изтъква основанията, посочени в член 24, параграф 1, буква б).

Сътрудничество между централните органи

Съдебният орган на Унгария приема възражението на Х и отхвърля окончателно искането за признаване и декларация за изпълняемост.

У признава невъзможността да получи признаване и декларация за изпълняемост в Унгария на решението, издадено във Финландия. След това тя се обръща към централния орган на Финландия, който чрез централния орган в Унгария подава молба за получаване на ново решение за издръжка в Унгария.

д) Промяна на решение, постановено в замолената държава членка ⁽¹³⁸⁾: решенията относно задълженията за издръжка, особено когато са постановени в полза на ненавършили пълнолетие деца, по своята същност са за неопределен период или за много години. Поради това те трябва да бъдат изменени на определен етап. Такава промяна може да се отнася до всеки аспект на задължението, напр. размера (който може да бъде променен във връзка с променените нужди на взискателя или при промяна в доходите на длъжника) или продължителността, честотата или начина на плащане. В такива случаи взискателят (или длъжникът, вж. раздел 5.3.3 от настоящото ръководство) може да поиска ново решение, с което да се измени предишното. Тази процедура се прилага и в случаите,

⁽¹³⁸⁾ Молбата трябва да се подаде, като се използва формулярът от приложение VII към Регламента за издръжката. Всички приложения към него може да се ползват в динамичен формат, който позволява незабавен превод на езика на замолената държава членка на адрес https://e-justice.europa.eu/155/BG/online_forms. Вж. също ръководството за ползване на приложенията към Регламента за издръжката на адрес: <https://op.europa.eu/bg/publication-detail/-/publication/8aa572b8-6eb3-11e8-9483-01aa75ed71a1/language-bg/format-PDF/source-71665318>

когато замолената държава не допуска промяна на предходно решение, а само приемане на ново решение. Молбата за промяна, подадена чрез централния орган в държавата членка, в която пребивава взискателят, се предава на държавата членка, която е издала предишното решение. Въпреки това взискателят може да подаде молбата директно до съдилищата (раздел 5.3.1 от настоящото ръководство) на държавата членка по обичайното си местопребиване или до друга компетентна държава членка.

Казус 22 (член 56, параграф 1, буква д) от Регламента за издръжката)

Х и У са несемейна двойка с дете, чието обичайно местопребиване е в Хърватия. След раздялата си през 2018 г. двамата решават да сезират съд в Хърватия за решение относно упражняването на родителските права върху детето.

По-късно Х се премества в Кипър заедно с детето. След това Х научава, че У, който е останал в Хърватия, е намерил много по-доходоносна работа.

Х смята, че детето също следва да се възползва от значителното подобрене на финансовото състояние на У. Поради това тя се обръща към централния орган на Кипър, където Х все още пребивава заедно с детето, за да подаде молба до съдебния орган на Хърватия за промяна на първоначалното решение, издадено в Хърватия.

е) Промяна на решение, постановено в държава, различна от замолената държава членка ⁽¹³⁹⁾: както и в предишния случай, вискателят на издръжката вече е получил благоприятно решение, но то е било издадено в държава (която може би е извън ЕС), различна от замолената държава членка, и иска промяна на това решение. За да бъде разгледана такава молба в замолената държава, е необходимо компетентната държава членка да промени това решение съгласно Регламента за издръжката.

Казус 23 (член 5б, параграф 1, буква е) от Регламента за издръжката)

X и Y са несемейна двойка с две деца, чието обичайно местопребиваване е в Норвегия, трета държава. След като връзката им се разпада, норвежките съдилища издават решение, с което децата се предоставят на Y, като ѝ се присъжда месечна издръжка, която X трябва да плаща в полза на децата.

По-късно Y се премества в Швеция с двете си деца, а X се установява в Белгия и си намира по-добре платена работа.

Y научава за значителното подобрене на финансовото състояние на X и иска задължението за издръжка да бъде увеличено. Поради това тя се обръща към централния орган на Швеция и подава молба в Белгия, с помощта на централния орган на Белгия, за промяна на първоначалното решение, постановено в Норвегия.

5.3.3. Длъжник, срещу когото има решение за издръжка, може да подаде следните видове молби — член 5б, параграф 2

Длъжник, по отношение на когото има влязло в сила решение за издръжка, може да се обърне към централния орган в държавата членка на пребиваване, за да получи помощ при подаването на конкретни молби. Поради посочените причини (в раздел 5.3.2, буква д) от настоящото ръководство) и с цел да се коригира продължителността на задължението за издръжка или поради необходимостта да се измени такова задължение, за да бъде в съответствие с нуждите на вискателя или с финансовото състояние на длъжника, длъжникът може също да поиска да подаде молба, за да защити своите интереси. Бързото управление и уреждане на молбите и възраженията на длъжника също така улеснява трансграничното събиране на издръжка. Длъжникът обаче може да подаде само следните молби:

а) Признаване на решение, с което се спира или се ограничава изпълнението на предходно решение в замолената държава

⁽¹³⁹⁾ Молбата трябва да се подаде, като се използва формулярът от приложение VII към Регламента за издръжката. Всички приложения към него може да се ползват в динамичен формат, който позволява незабавен превод на езика на замолената държава членка на адрес https://e-justice.europa.eu/155/BG/online_forms. Вж. също ръководството за ползване на приложенията към Регламента за издръжката на адрес: <https://op.europa.eu/bg/publication-detail/-/publication/8aa572b8-6eb3-11e8-9483-01aa75ed71a1/language-bg/format-PDF/source-71665318>

Сътрудничество между централните органи

членка (140): длъжник, който е получил решение в държава членка, различна от замолената държава членка, което може да повлияе на изпълнението на предходно решение в замолената държава членка, може да подаде молба за признаване на решението за спиране или ограничаване на изпълнението.

Казус 24 (член 56, параграф 2, буква а) от Регламента за издръжката)

Съпругеска двойка Х и Y се развежда през 2018 г. пред съдилищата на Словения, където двойката е имала обичайно местопребиваване. Бракоразводното решение задължава Х да плаща месечна издръжка.

През 2019 г. Х започва да плаща само част от дължимата издръжка. За да събере цялата сума, Y започва процедура по изпълнение съгласно член 56, параграф 1, буква б) от Регламента за издръжката в Чехия, където Х притежава имот, който отдава под наем. Y получава решение, според което част от месечния наем, дължим от третото лице — наемател, трябва да се прехвърля директно на Y.

⁽¹⁴⁰⁾ Молбата трябва да се подаде, като се използва формулярът от приложение VI към Регламента за издръжката. Всички приложения към него може да се ползват в динамичен формат, който позволява незабавен превод на езика на замолената държава членка на адрес https://e-justice.europa.eu/155/BG/online_forms. Вж. също ръководството за ползване на приложенията към Регламента за издръжката на адрес: <https://op.europa.eu/bg/publication-detail/-/publication/8aa572b8-6eb3-11e8-9483-01aa75ed71a1/language-bg/format-PDF/source-71665318>

Общият доход на Х намалява значително през 2020 г. В Словения, където двамата бивши съпрузи продължават да живеят, Х получава решение, с което се намалява размерът на задължението за издръжка. След това длъжникът се обръща към централния орган на Словения и подава молба до съдебния орган на Чехия, чрез централния орган на Чехия, за признаване на решението, получено в Словения, с което се намалява размерът на издръжката, за да се намали частта от наема, която третото лице — наемател, трябва да плаща директно на Y.

б) Промяна на решение, постановено в замолената държава

членка (141): този случай по същество е обратен на случая, разгледан в раздел 5.3.2, буква д) от настоящото ръководство във връзка с член 56, параграф 1, буква д). В този случай обаче длъжникът е този, чието финансово положение се е променило и който следователно търси съдействие от централния орган на държавата членка на пребиваване, за да подаде молба за промяна на решение, издадено от замолената държава членка. Важно е да се отбележи, че Регламентът за издръжката ограничава действията, които длъжникът може да предприеме за промяна на решението (глава 2, член 8 от Регламента за издръжката). Когато взискателят все още има обичайно местопребиваване в държавата членка, в която е постановено

⁽¹⁴¹⁾ Молбата трябва да се подаде, като се използва формулярът от приложение VII към Регламента за издръжката. Всички приложения към него може да се ползват в динамичен формат, който позволява незабавен превод на езика на замолената държава членка на адрес https://e-justice.europa.eu/155/BG/online_forms. Вж. също ръководството за ползване на приложенията към Регламента за издръжката на адрес: <https://op.europa.eu/bg/publication-detail/-/publication/8aa572b8-6eb3-11e8-9483-01aa75ed71a1/language-bg/format-PDF/source-71665318>

решението (или в договаряща държава по Хагската конвенция от 2007 г.), длъжникът може да предприеме действия само в тази държава, освен ако въпросът не попада в обхвата на един от случаите, посочени в член 8, параграф 2 от Регламента за издръжката, в който случай този принцип не се прилага.

Казус 25 (член 56, параграф 2, буква б) от Регламента за издръжката)

X и Y са съпругеска двойка с две деца. Те са имали обичайно местопребиваване в България. След като отношенията им се разпадат, родителите получават бракоразводно решение от българския съд през 2018 г., с което се присъжда издръжка в полза на децата, които остават при X.

По-късно дружеството, собственост на Y, се премества в Полша, за да разшири дейността си, но претърпява дългосрочни трудности, които значително намаляват приходите на Y. Y решава да заведе дело за намаляване на размера на издръжката, определен с бракоразводното решение, издадено в България.

Поради това Y се свързва с централния орган на Полша, където пребивава, и подава молба в България чрез централния орган на България за промяна на първоначалното решение, издадено в България.

в) Промяна на решение, постановено в държава, различна от замолената държава членка ⁽¹⁴²⁾: този случай е подобен на току-що разгледания по-горе, но този път решението е постановено в държава, различна от тази, в която са предприети действия за неговата промяна. Приема се, че ограничението на производството, предвидено в член 8, параграф 1 от Регламента за издръжката, не се прилага. За да се използва тази възможност: i) вискателят на издръжката трябва да е преместил местопребиваването си в замолената държава членка след издаването на първоначалното решение; ii) вискателят на издръжката трябва изрично да е приел компетентността на този съд и да се е явил в съда, без да прави възражения относно компетентността; или iii) решението трябва да е издадено в държава извън ЕС, но въпреки това е договаряща държава по Хагската конвенция, и да е приложим един от случаите, посочени в член 8, параграф 2, букви в) и г).

Казус 26 (член 56, параграф 2, буква в) от Регламента за издръжката)

През 2018 г. съпругеска двойка с обичайно местопребиваване в Австрия получава бракоразводно решение от съдебния орган на Австрия, с което X се задължава да плаща издръжка на Y.

⁽¹⁴²⁾ В този случай също е необходим формулярът от приложение VII към Регламента за издръжката. Всички приложения може да се попълват в динамичен формат, който позволява незабавен превод на езика на замолената държава членка на адрес: https://e-justice.europa.eu/155/EN/online_forms. Вж. също ръководството за ползване на приложенията към Регламента за издръжката на адрес: <https://op.europa.eu/bg/publication-detail/-/publication/8aa572b8-6eb3-11e8-9483-01aa75ed71a1/language-bq/format-PDF/source-71665318>

Сътрудничество между централните органи

През 2019 г. Y се премества в Литва, а X се премества в Гърция, където X започва работа в дружество, което скоро започва да изпитва сериозни финансови затруднения. Работното време и заплатата на X са значително намалени.

X не е в състояние да плаща издръжка в първоначално определения размер. Поради това той се обръща към централния орган на Гърция (където пребивава X), за да подаде молба до съдебния орган на Литва (където пребивава Y) чрез централния орган на Литва за промяна на първоначалното решение, постановено в Австрия (или в трета държава).

5.4. Специфични мерки — член 53

5.4.1. Приложно поле

Когато не е подадена молба съгласно член 56 от Регламента за издръжката, централният орган може да отправи искане — служебно или по искане на една от страните — за специфичните мерки, уредени в член 53, до друг централен орган, за да подпомогне потенциален молител.

Установяването на местонахождението на длъжника или вискателя често е предпоставка за подаване на молба, особено когато местонахождението им е неизвестно. Ако вече има решение, получаването на информация за доходите на длъжника/вискателя, имущественото състояние или имуществата на длъжника може да

помогне да се определи дали молбата е целесъобразна. Съдействие може да бъде поискано и преди подаването на някоя от молбите по член 56 от Регламента за издръжката (напр. за получаване на заверено копие или извлечение от решение, издадено от държава членка, различна от тази, в която пребивава потенциалният молител).

Такова искане за специфични мерки трябва да бъде подадено от централния орган до централния орган в държавата членка, в която се иска специфичната мярка, като се използва формулярът в приложение V към Регламента за издръжката ⁽¹⁴³⁾, който съдържа цялата информация, необходима за обработката на искането. Освен това трябва да се посочат причините за подаване на такова искане.

За разлика от това, което се случва, когато се подава искане във връзка със специфичните функции по член 51 от Регламента за издръжката, в този случай замоленият централен орган има известна свобода на преценка при прилагането на получените специфични мерки, тъй като може да прецени необходимостта по отношение на целите, изразени в раздела на формуляра, където са посочени основанията за искането.

⁽¹⁴³⁾ Всички приложения към Регламента за издръжката може да се попълват в динамичен формат, който позволява незабавен превод на езика на замолената държава членка на адрес: https://e-justice.europa.eu/155/BG/online_forms. Вж. също ръководството за ползване на приложенията към Регламента за издръжката на адрес: <https://op.europa.eu/bg/publication-detail/-/publication/8aa572b8-6eb3-11e8-9483-01aa75ed71a1/language-bq/format-PDF/source-71665318>

За разлика от другите формуляри, приложени към Регламента за издръжката (вж. раздел 5.6.2 от настоящото ръководство), формулярът за искане за специфични мерки ⁽¹⁴⁴⁾ включва втора част, в която замоленият централен орган предоставя своя отговор.

5.4.2. Предмет на молбата

Молбата за специфични мерки може да се отнася само до някои от дейностите, посочени в член 51. По-конкретно тя може да бъде предназначена за:

- съдействие за намиране на длъжника или вискателя (член 51, параграф 2, буква б) от Регламента за издръжката);
- подпомагане за получаване на информация относно доходите, а при нужда и информация относно имущественото състояние на длъжника или вискателя, включително откриване на местонахождението на имуществата (член 51, параграф 2, буква в) от Регламента за издръжката);
- улесняване на получаването на документни или други доказателства (член 51, параграф 2, буква б) от Регламента за издръжката);

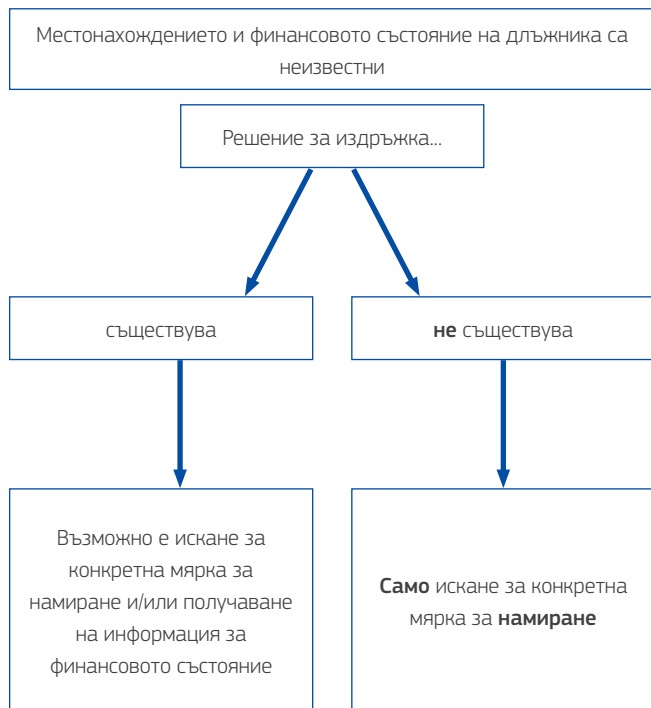
- предоставяне на помощ за установяване на родство като първоначална стъпка при събирането на издръжка (член 51, параграф 2, буква з) от Регламента за издръжката);
- образуване на производства за получаване на временни мерки с териториален характер, имащи за цел уреждането на висящи молби за издръжка (член 51, параграф 2, буква и) от Регламента за издръжката);
- улесняване на връчването на документи (член 51, параграф 2, буква й) от Регламента за издръжката).

В член 53, параграф 2 от Регламента за издръжката се уточнява, че част от информацията, посочена в член 61, параграф 2, букви б), в) и г), т.е. за доходите, банковите сметки и имуществото на длъжника, както и данни за работодателя му, може да бъде потърсена само ако вискателят вече разполага с решение, съдебна спогодба или автентичен документ, подлежащ на изпълнение. В такива случаи към молбата трябва да се приложат копия на съответните документи. Това правило има за цел да попречи на лице, което смята, че има вземане за издръжка, но все още не разполага със съответния правен инструмент, да използва искането за специфични мерки, за да може да определи дали си струва да подаде молба.

⁽¹⁴⁴⁾ Всички приложения към Регламента за издръжката може да се попълват в динамичен формат, който позволява незабавен превод на езика на замоления държава членка на адрес: https://e-justice.europa.eu/155/BG/online_forms. Вж. също ръководството за ползване на приложенията към Регламента за издръжката на адрес: <https://op.europa.eu/bg/publication-detail/-/publication/8aa572b8-6eb3-11e8-9483-01aa75ed71a1/language-bq/format-PDF/source-71665318>

Сътрудничество между централните органи

Диаграма 4: Най-често срещаните условия за искане на специфични мерки

По принцип замоленият централен орган трябва да съобщи получената информация на молещия централен орган и чрез този централен орган — на лицето, отправило искането. В случаите, когато информацията е получена съгласно член 61 от Регламента за издръжката, може да бъде предаден само адресът на потенциалния ответник в замолената държава членка (член 53, параграф 2, втора алинея). В тези случаи разкриването на получената информация на лицето, подало искането, е ограничено (вж. раздел 5.6.5 от настоящото ръководство).

Когато искането за информация е отправено с цел признаване, декларация за изпълняемост или изпълнение на предходно решение, вискателят може да бъде информиран само дали длъжникът има доходи или имущество в замолената държава (т.е. не могат да бъдат предоставени други данни).

Казус 27

X и Y са съпругеска двойка с две деца. Те са имали обичайно местопребиваване в Естония. След като отношенията им се разпаднат, родителите получават бракоразводно решение в Естония през 2018 г., с което се присъжда издръжка в полза на децата, които остават при X.

По-късно (и без знанието на X) Y се премества от Естония да живее в друга държава и спира да плаща дължимата издръжка за децата.

Като предполага, че Y може да се е установил в Малта (държавата на произход на Y), X решава да прецени възможността за предявяване на иск за изплащане на просрочени задължения. Поради това X се обръща към централния орган на Естония, където пребивава X, за да може централният орган на Малта, на чиято територия вероятно се е установил Y, да провери дали Y действително живее в Малта и да помогне за намиране на местопребиваването на Y.

Казус 28

X и Y са съпругеска двойка, която през 2018 г. получава решение в Испания, където е обичайното им местопребиваване, с което X е задължен да плаща издръжка на Y.

По-късно X спира да плаща издръжка и се премества в Португалия, чийто гражданин е X, като се установява в дома на родителите на X, където двойката е прекарвала ваканциите си, докато все още е била заедно.

Y решава да прецени възможността за предявяване на иск за просрочени задължения в Португалия. Поради това Y се обръща към централния орган на Испания, където Y все още пребивава, за да може централният орган на Португалия, където пребивава X, да установи доходите и имущественото състояние на X (включително имуществата) в Португалия.

Казус 29

X и Y са съпругеска двойка, която през 2018 г. получава решение в Латвия, където е обичайното им местопребиваване, с което X е задължен да плаща издръжка на Y.

По-късно Y се премества в Гърция. Няколко месеца след това X спира да плаща издръжката.

Y решава да приведе в изпълнение в Латвия решението, с което му/й е присъдена издръжка. Въпреки това Y не разполага с необходимото извлечение от решението, издадено от съда по произход, както се изисква в приложение VI към Регламента за издръжката.

След това Y се обръща към централния орган на Гърция, където Y все още пребивава, за да може централният орган на Латвия, където е издадено решението, което трябва да бъде изпълнено, да получи и предаде извлечението от решението, необходимо за подаване на молба за изпълнение.

Сътрудничество между централните органи

5.5. Молби от публични институции — член 64 и съображение 14

5.5.1. Определение за публична институция

Регламентът за издръжката не определя понятието „публична институция“, която има функции по отношение на задълженията за издръжка. В член 64 определението за вискател на издръжка (вж. раздел 5.5.2 от настоящото ръководство) се разширява само до публичните институции и изрично се позовава на вътрешното право на всяка държава членка за създаването, функционирането, правомощията и задълженията на публичната институция. По-конкретно в член 64, параграф 2 е постановено, че правото на публична институция да действа се урежда от правото на държавата членка, на което е подчинена институцията.

5.5.2. Видове молби за публични институции

В член 64, параграф 1 се посочва, че за целите на молба за признаване и на декларация за изпълняемост на решения или за целите на изпълнение на решения, понятието „вискател“ включва публична институция:

- действаща от името на физическо лице, на което е дължима издръжка; или
- институция, на която е дължимо възстановяването на помощи, предоставени вместо издръжка.

В първия случай публичната институция действа като представител на вискателя на издръжката. Във втория случай публичната институция действа, за да упражни независимо и самостоятелно право да възстанови плащанията на обезщетения, извършени в полза на вискателя вместо издръжка, която длъжникът не е предоставил.

В съображение 14 от Регламента за издръжката се посочва, че публичните институции могат да подават молбите по член 56, параграф 1, букви а) и б) при същите условия като тези, предвидени за вискателите, които са физически лица. По този начин те се ползват от третирането, което физическите лица получават по отношение на достъпа до безплатна правна помощ от компетентния орган в замолената държава членка.

Случаите, предвидени в горепосочената разпоредба, не включват случаите, посочени в член 56, параграф 1, букви в), г), д) и е) от Регламента за издръжката. Следователно публичните институции могат да използват разпоредбите на Регламента за издръжката само за подаване на молби от името на вискател с цел постановяване на решение за издръжка или за промяна на вече постановено решение.

5.5.3. Публични институции, действащи вместо вискателите

Разпоредбите на Регламента за издръжката се прилагат към публичните институции, независимо от източника (частен документ или законодателен акт), който възлага на тези институции правомощието да представляват вискател. Както вече беше

отбелязано (вж. раздел 5.5.1 от настоящото ръководство), такова прехвърляне на правомощия се урежда изцяло от правото, на което се подчинява институцията (член 64, параграф 2 от Регламента за издръжката). Основание за това публичната институция да представлява вискателя може да бъде декларация за намерение от страна на вискателя, в която публичната институция е определена да действа от името на лицето с вземане за издръжка, или може да се окаже, че правните разпоредби предоставят правомощия за представителство. В такива случаи публичната институция действа от името на вискателя, така че правните последици от действията, предприети от публичната институция, се приписват на вискателя.

Когато централният орган на замолената държава поиска това, публичната институция, която подава молбата, трябва да представи документите, удостоверяващи правата, които иска да упражни от името на вискателя (член 64, параграф 4 от Регламента за издръжката).

5.5.4. Публични институции, действащи за възстановяване на помощи, предоставени вместо издръжка

Разпоредбите на Регламента за издръжката относно молбите в съответствие с член 56, параграф 1, букви а) и б) се прилагат и за публичните институции, които предявяват самостоятелно иск за възстановяване на помощи, предоставени на вискател на издръжка вместо задължението, дължимо от длъжника в неизпълнение. И в този случай правото на възстановяване на суми, изплатени вместо

издръжка, се урежда, що се отнася до съдържанието и сроковете за плащане, от правото на държавата членка, на което е подчинена публичната институция.

С плащането на парична сума вместо издръжка ⁽¹⁴⁵⁾ публичната институция встъпва в правата на вискателя да получи платената сума до размера на първоначалната сума, дължима на вискателя по издръжката от длъжника в неизпълнение. В такива случаи фактът, че е налице промяна в правото, което първоначално е било приписано на други лица, означава, че публичната институция, която подава молбата, встъпва в правата на вискателя и ги упражнява от свое име чрез събиране на вземания въз основа на решението, което първоначално е било постановено в полза на вискателя на издръжката (член 64, параграф 3, буква б) от Регламента за издръжката).

Правото на възстановяване може да се основава и на отделно, самостоятелно решение, с което се разпорежда на длъжника да възстанови на публичната институция всички суми, които са били изплатени на вискателя вместо издръжка (член 64, параграф 3, буква а) от Регламента за издръжката). В такъв случай правото на публичната институция на възстановяване, встъпила в първоначалната позиция на вискателя, е заложено в съдебното решение ⁽¹⁴⁶⁾.

⁽¹⁴⁵⁾ Тези плащания често се наричат помощи за издръжка, ренти или авансови плащания за издръжка.

⁽¹⁴⁶⁾ По този въпрос вж. решение от 17 септември 2020 г., *WV/Landkreis Harburg*, C-540/19, EU:C:2020:732. В него се твърди, че за законосъобразното установяване на правото на възстановяване на помощите за издръжка, предоставени на вискателя, публичната

Сътрудничество между централните органи

Дори когато действа от свое име, публичната институция трябва, ако това се изисква от централния орган, да представи всички документи, удостоверяващи правата ѝ да търси възстановяване (напр. като представи съответните национални правни разпоредби) и изплащането на помощи на вискателя.

Even when acting on its own behalf, the public body must, if required by the Central Authority, provide any documents needed to establish its right to seek reimbursement (e.g. by submitting the relevant national legal provisions) and to establish that benefits have been provided to the creditor.

5.6. Молби чрез централните органи — членове 55 и 57—59 и съображение 32

5.6.1. Подаване на молба чрез централен орган

Вискател или длъжник с трансгранично задължение за издръжка, който иска да подаде една от молбите, посочени в член 56 от Регламента за издръжката, може да подаде молба до централния орган в държавата членка на пребиваване. След това той ще го предаде на централния орган в държавата членка, в която молителят иска да упражни правото си.

институция може да използва правото за определяне на компетентността по член 3, буква б) от Регламента за издръжката въз основа на обичайното местопребиваване на първоначалния вискателя.

Следователно местопребиваването е критерият, използван за определяне на правото да се търси помощ от централен орган. Този критерий е „по-лек“ (съображение 32 от Регламента за издръжката) от критерия за обичайно местопребиваване, посочен от Регламента за издръжката в други разпоредби. Целта е да се улесни използването на помощта, предоставяна от централните органи, и на инструментите за сътрудничество, с които разполагат тези централни органи.

Позоваването на понятието „местопребиваване“ обаче изключва възможността само присъствието в дадена държава членка да дава право да се търси помощ от централния орган на тази държава членка.

5.6.2. Съдържание на молбата и допълнителна документация

Молбата трябва да се подаде, като се използват стандартизираните формуляри в приложение VI (за молби за признаване, декларация за изпълняемост или изпълнение на решение за издръжка) или приложение VII (за молби за издаване на ново решение или за промяна на дадено решение за издръжка) към Регламента за издръжката ⁽¹⁴⁷⁾. [Ръководство за използване на приложенията](#) е достъпно онлайн ⁽¹⁴⁸⁾.

⁽¹⁴⁷⁾ Всички приложения към Регламента за издръжката може да се попълват в динамичен формат, който позволява незабавен превод на езика на замолената държава членка на адрес: https://e-justice.europa.eu/155/BG/online_forms

⁽¹⁴⁸⁾ Вж. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/8aa572b8-6eb3-11e8-9483-01aa75ed71a1/language-bq/format-PDF/source-71665318>

Тези формуляри улесняват събирането и предаването на необходимата или полезна информация за подаване на молбата в замолената държава членка. Част от информацията е задължителна (напр. предмет на молбата; мотиви за молбата; референтни данни за молбата; самоличност на ответника и на лицата, за които се иска издръжка; място и средства за изплащане на издръжката; и наименование и данни за връзка на референтното лице в централния орган в молещата държава членка (член 57, параграф 2 от Регламента за издръжката). Друга информация не е задължителна (напр. информация за финансовото състояние на взискателя и длъжника или данни, които могат да бъдат полезни за намирането на ответника (член 57, параграф 4 от Регламента за издръжката).

Молбата трябва да включва всички подкрепящи документи на правото, което молителят иска да защити, а в конкретния случай — и молба за безплатна правна помощ.

Молбите, с които се иска признаване, декларация за изпълняемост или изпълнение на решение за издръжка, издадено в държава членка ⁽¹⁴⁹⁾, трябва да включват извлечение от решението, което съдържа всички необходими данни. Такова извлечение трябва да бъде издадено от съдебния орган, който е взел решението, или от

⁽¹⁴⁹⁾ Съгласно член 2, параграф 1, точка 1, последно изречение, решенията, постановени в трети държави, могат да бъдат признати и изпълнени съгласно Регламента за издръжката (вж. глава 4 от настоящото ръководство). Когато се издават в договаряща държава по Хагската конвенция от 2007 г. или Конвенцията от Лугано, тези решения трябва да бъдат придружени от документацията, посочена в съответния правен инструмент.

друг компетентен орган в държавата членка по произход, като се използват формулярите в приложенията ⁽¹⁵⁰⁾ към Регламента за издръжката (вж. глава 4 от настоящото ръководство). Необходимо е също така да се представи документ, в който е направен опис на просрочените плащания и датата, на която е извършено изчислението. Незадължителен стандартизиран формуляр за такава справка за просрочени задължения за издръжка е достъпен онлайн ⁽¹⁵¹⁾.

Централният орган на замолената държава членка може да иска пълномощно от молителя само ако i) действа от негово име в съдебно производство пред други институции; или ii) за да определи представител, който да действа в това качество (член 52 от Регламента за издръжката). Въпреки това Регламентът за издръжката не определя конкретни формални изисквания за такова пълномощно.

5.6.3. Език и преводи — член 59

Формулярът на искането или молбата трябва да се попълни на официалния език — или на един от официалните езици — на замолената държава членка ⁽¹⁵²⁾.

⁽¹⁵⁰⁾ Всички приложения към Регламента за издръжката може да се попълват в динамичен формат, който позволява незабавен превод на езика на замолената държава членка на адрес: https://e-justice.europa.eu/155/BG/online_forms. Вж. също ръководството за ползване на приложенията към Регламента за издръжката на адрес: <https://op.europa.eu/bg/publication-detail/-/publication/8aa572b8-6eb3-11e8-9483-01aa75ed71a1/language-bg/format-PDF/source-71665318>

⁽¹⁵¹⁾ https://e-justice.europa.eu/47/BG/family_maintenance?clang=bg

⁽¹⁵²⁾ Информацията за приетия език е достъпна на адрес: https://e-justice.europa.eu/355/BG/maintenance_obligations?init=true, като се щракане върху

Сътрудничество между централните органи

Въпреки това, като общо правило и с цел да се намалят разходите за превод и по този начин да се улесни прилагането на Регламента за издръжката, не е необходимо подкрепящите документи за дадена молба да се преведат на езика на замолената държава членка, освен ако преводът не се налага за предоставяне на необходимото съдействие.

По-конкретно, не е необходимо да се превежда решението, издадено в държава членка, за което се иска признаване, декларация за изпълняемост или изпълнение, тъй като то се разпространява в рамките на ЕС под формата на извлечение ⁽¹⁵³⁾. При необходимост обаче извлечението трябва да бъде преведено на езика на замолената държава членка (член 20, параграф 1, буква г), член 28, параграф 1, буква в) и член 40, параграф 3 от Регламента за издръжката).

Въпреки това замолената държава членка може да изисква превод на актове и документи в конкретни случаи. Например централният орган в замолената държава членка може да поиска превод на решение, ако i) изпълнението му е било оспорено (член 20, параграф 2 от Регламента за издръжката); ii) подадена е жалба срещу решение по молба за декларация за изпълняемост; или iii) решение, постановено при обжалване, е било оспорено (член 28, параграф 2 от Регламента за издръжката). Без да се засягат членове 20, 28 и 40, сезираният съд

знамето на съответната държава членка и се избере „Член 71, параграф 1, буква з)“.

⁽¹⁵³⁾ Превод обаче може да се изисква по отношение на решения, издадени в трети държави.

може да изиска превод на подкрепящите документи, за които сметне, че такъв превод е необходим за постановяване на решението или за спазване на правата на защитата (член 66 от Регламента за издръжката) ⁽¹⁵⁴⁾.

Всеки изискан превод трябва да бъде направен от лице, което притежава правоспособност за извършване на преводи в една от държавите членки, за да се гарантира неговото качество.

Не може да се изискват легализации и други подобни формалности (член 65 от Регламента за издръжката).

5.6.4. Обработка на молби и дела — член 58

Централният орган на държавата членка, в която пребивава ищецът, също така съдейства на ищеца да подготви молбата, така че тя да съдържа необходимата информация и да е придружена от необходимите подкрепящи документи. След като бъде попълнена, молбата се изпраща на централния орган в замолената държава членка.

След това замоленият централен орган предприема всички необходими стъпки за обработка на молбата, като действа толкова бързо, колкото позволява правилното разглеждане на досието (член 58, параграф 6 от Регламента за издръжката), и евентуално изисква допълнителна информация и документи (член 58, параграф 9

⁽¹⁵⁴⁾ За да се ускори обработката от компетентните органи, повечето централни органи представят като добра практика всички извлечения, които вече са преведени на езика на замолената държава членка.

от Регламента за издръжката). В срок от 30 дни от получаването замоленият централен орган трябва да потвърди получаването на молбата, като използва формуляра, който се съдържа в приложение VIII (член 58, параграф 3 от Регламента за издръжката)⁽¹⁵⁵⁾, да посочи предприетите начални стъпки и да поиска допълнителни необходими документи и информация. След това в рамките на 60 дни от потвърждението, същият централен орган трябва да предостави информация за движението на молбата (член 58, параграф 4 от Регламента за издръжката).

Замоленият централен орган може да откаже да обработи молбата само ако е явно, че изискванията на Регламента за издръжката не са изпълнени. В такъв случай той трябва своевременно да информира молещия централен орган за мотивите си за отказ (член 58, параграф 8 от Регламента за издръжката). За да бъде молбата явно неоснователна, при кратък преглед на документацията трябва да е очевидно, че са налице неспазени изисквания. Такъв е случаят например, когато молбата за помощ не е свързана с иск за издръжка или е подадена от лице, пребиваващо в замолената държава членка.

Ако замоленият централен орган прецени, че е необходимо да получи допълнителна информация или документи, за да обработи молбата,

това не може да бъде основание за отказ. Вместо това трябва да предостави конкретно искане за допълнителна информация или документи, които трябва да бъдат представени от молещия централен орган в срок от 90 дни или по-дълъг срок, определен от замоления централен орган. Ако тези допълнителни материали не бъдат получени до определения краен срок, замоленият централен орган може да реши да не обработва молбата.

Във всеки случай както молещият, така и замоленият централен орган трябва да действат незабавно и да се информират своевременно за напредъка по делото (вж. член 58, параграф 5, буква б) от Регламента за издръжката).

5.6.5. Искане, предаване и използване на информация — членове 61—63 и съображения 33—35

По отношение на процедурите по член 56 от Регламента за издръжката в член 61, параграф 1 се предвижда най-общо, че централните органи получават и — когато е необходимо — предават от името на молителите информацията, необходима да улесни получаването, промяната, признаването, декларацията за изпълняемост или изпълнението на дадено решение. Посочената информация е изброена в член 61, параграф 2 и се отнася до:

- адреса на длъжника или на взыскателя;
- доходите на длъжника;

⁽¹⁵⁵⁾ Всички приложения към Регламента за издръжката може да се попълват в динамичен формат, който позволява незабавен превод на езика на замолената държава членка на адрес: https://e-justice.europa.eu/155/BG/online_forms. Вж. също насоките относно използването на приложенията към Регламента за издръжката <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/8aa572b8-6eb3-11e8-9483-01aa75ed71a1/language-bg/format-PDF/source-71665318>.

Сътрудничество между централните органи

- името на работодателя на длъжника и/или номера на банковата(ите) сметка(и) на длъжника;
- имуществото на длъжника.

Замоленият централен орган може да предприеме всички разумни и подходящи действия и инициативи, необходими за получаване на тази информация. Достъпът до и предаването на информацията, предвидена в член 61 от Регламента за издръжката, е правно задължение, дори когато това не се изисква от вътрешното право или е от изключителната компетентност на съдебните органи. Член 61 представлява дерогация от вътрешното право на преценка, предоставено на държавите членки с член 51, параграф 4, за упражняването на специфични функции от централните органи.

Замоленият централен орган трябва да поиска такава информация, до която няма пряк достъп, от органите или администрациите в замолената държава, които разполагат с тази информация и отговарят за нейната обработка. Тези органи или администрации трябва да предоставят тази информация на замоления централен орган, освен ако не могат да обосноват отказа си със съображения за националната или обществената сигурност (член 61, параграф 1, втора алинея от Регламента за издръжката).

След като замоленият централен орган получи информацията, пряко или чрез други органи, той я предава на молещия централен орган, ако е необходимо.

Ако информацията, която трябва да бъде предадена, включва чувствителни лични данни, исканата информация трябва да бъде достатъчна, релевантна на целта и непрекомерна (член 61, параграф 2 от Регламента за издръжката).

Такава информация може да бъде предадена в замолената държава членка само на компетентните съдилища, на компетентните органи, отговарящи за връчване или съобщаване на правните актове, както и на компетентните органи, отговарящи за изпълнението на дадено решение. Тя може да се използва само с цел улесняване на събирането на вземанията за издръжка (член 62, параграф 1 и член 62, параграф 2, първа алинея от Регламента за издръжката).

С оглед на същите съображения за предпазливост в последната част на член 61, параграф 2 се посочва, че информация за имуществото на длъжника може да бъде поискана само при две условия: i) за да се признае, да се обяви за изпълняемо или да се изпълни едно решение; и ii) ако информацията за доходите, работодателя на длъжника и банковите му сметки е недостатъчна, за да позволи изпълнението на решението.

Член 62, параграф 2, втора алинея от Регламента за издръжката ограничава информацията, която може да бъде разкрита на лицето, сезирало молещия централен орган за информацията относно самото наличие на адрес, доходи или имущество в замолената държава членка. Използването на всякаква информация по време на съдебната процедура се урежда от приложимите процесуални правила.

Съхраняването на обработената информация, предоставена по член 61 от Регламента за издръжката, е ограничено до периода, необходим за постигане на целите, за които е била получена (член 62, параграф 3 от Регламента за издръжката), и трябва да се извършва по такъв начин, че да се гарантира поверителността на тази информация в съответствие с националното законодателство (член 62, параграф 4 от Регламента за издръжката).

За да се защити лицето, за което се отнася информацията, в член 63, параграф 1 от Регламента за издръжката е постановено, че това лице се уведомява за разкриването на цялата или част от информацията съгласно националното право на замолената държава членка. Това уведомяване обаче би могло да засегне иска на възискателя и да навреди на ефективното събиране на вземането за издръжка. Когато съществува такъв риск, уведомяването може да се отложи за срок, който не може да надвишава 90 дни, считано от датата на предоставяне на информацията на замоления централен орган (член 63, параграф 2 от Регламента за издръжката).

5.7. Разходи — член 54 и съображение 32

Всеки централен орган поема сам разходите си по прилагането на Регламента за издръжката и като общо правило не може да налага никакви такси на лице, което иска помощ.

Централният орган може да възстановява само извънредни разходи, произтичащи от искане за специфична мярка по член 53 (вж. раздел 5.4

от настоящото ръководство). За възстановяването на такива разходи е необходимо предварителното съгласие на молителя, че предоставянето на тези услуги води до извънредни разходи. Веднага щом централният орган, към който е отправено искане за специфична мярка, установи, че предоставянето на тази услуга поражда извънредни разходи, той трябва своевременно да информира моления централен орган, така че последният да получи необходимото съгласие или отказ от молителя.

Регламентът за издръжката не съдържа определение на понятието „извънредни разходи“, но в него се посочва, че разходите по установяване на местонахождението на длъжника никога не могат да се считат за извънредни (член 54, параграф 2 от Регламента за издръжката).

5.8. Безплатна правна помощ — членове 44—47 и съображение 37

5.8.1. Ролята на централните органи за получаване на правна помощ от страните

В съответствие с член 47 от [Хартата на основните права на Европейския съюз](#) Регламентът за издръжката съдържа различни разпоредби, предназначени да осигурят пълен достъп до правосъдие ⁽¹⁵⁶⁾.

⁽¹⁵⁶⁾ Относно правната помощ вж. също членове 44—47 (раздел 4.6 от настоящото ръководство).

Сътрудничество между централните органи

В член 51, параграф 2, буква а) от Регламента за издръжката на централните органи се възлага специфичната функция да предоставят — когато разполагат със съответните правомощия — или да съдействат за предоставянето на правна помощ от друг компетентен орган във връзка с молбите, изброени в член 56.

За тази цел централните органи трябва да предприемат необходимите стъпки и действия, за да гарантират, че правоимащото лице може да се възползва от правна помощ в съответствие със специалните правила в Регламента за издръжката или с вътрешните правила на замолената държава (член 45 от Регламента за издръжката; вж. раздел 4.6 от настоящото ръководство). Въпреки това, в зависимост от националното законодателство на замолената държава членка, безплатната правна помощ може да не премахне всички рискове, свързани с разноските (член 45, буква г).

Следователно замоленият централен орган получава молбата и свързаната с нея документация, проверява дали е пълна, изисква всякаква допълнителна информация, необходима в съответствие с общите правила за обработка на молбите, и взема решение относно молбата — или я предава заедно с цялата необходима документация и информация на компетентния орган, който евентуално може да действа от името на молещата страна въз основа на пълномощно, предоставено по член 52 от Регламента за издръжката.

Изискването на член 58, параграф 6 от Регламента за издръжката за възможно най-бързо обработване важи и в този случай.

5.8.2. Различни ситуации, приложими към молбите за правна помощ

Когато оценяват — предварително или по отношение на основателността — дадена молба за правна помощ, централните органи трябва да вземат предвид различните ситуации, които могат да възникнат. Както вече беше отбелязано в раздел 4.6 от настоящото ръководство, в Регламента за издръжката са посочени множество случаи:

- а) Безплатна правна помощ трябва **да се предоставя винаги**, без да се прави оценка на основателността на молбата или на доходите на молителя, когато молбата за признаване, признаване и декларация за изпълняемост и изпълнение на решение се отнася до задължение за издръжка на лице, ненавършило 21 години, произтичащо от отношението родител—дете, която се подава от взискателя чрез централния орган (член 46, параграф 1 от Регламента за издръжката).
- б) По същия начин безплатна правна помощ трябва **да се предоставя винаги** за молба за издаване или промяна на решение, подадена от взискател чрез централните органи и във връзка с отношение родител—дете, касаеща лице, ненавършило 21 години, **освен ако** компетентният орган в замолената държава членка не счете молбата за явно неоснователна (член 46, параграф 2 от Регламента за издръжката). В такива случаи не се извършва оценка на доходите на молителя.
- в) Когато дадена страна е ползвала изцяло или частично правна помощ или е била освободена от разходи и разноски в своята

държава членка по произход, **тази страна има право**, при всяка процедура по признаване, изпълняемост или изпълнение, на най-благоприятната правна помощ или на най-широкото освобождаване, предвидено в законодателството на замолената държава членка (член 47, параграфи 2 и 3 от Регламента за издръжката).

- г) За всички останали молби, независимо дали са подадени чрез централните органи в съответствие с член 56 от Регламента за издръжката, правната помощ **може да бъде предоставена** в съответствие с националното законодателство, по-специално по отношение на доходите на молителя и на основателността на молбата (член 47, параграф 1), при условие че изискванията не са по-ограничаващи от определените за съответните вътрешни дела (член 44, параграф 4).

Независимо от предходната точка, правната помощ за молби, подадени чрез централните органи, може да бъде отказана, когато тя не е необходима (т.е. когато процедурите на замолената държава членка дават възможност на страните да водят делото, без да е необходима такава помощ, и централният орган предоставя тези услуги безплатно при необходимост (член 44, параграф 3 от Регламента за издръжката).

Следователно документите, които трябва да бъдат представени на централния орган заедно с молбата за правна помощ, зависят от вида на молбата.

Например за случаите, попадащи в буква в), е необходимо да се оцени предварителното предоставяне на правна помощ. Това трябва да бъде споменато в извлечението с мерките, изготвено въз основа на формуляра в приложения I и II към Регламента за издръжката. Трябва да се посочи в молбата, съставена въз основа на формуляра в приложение VI към Регламента за издръжката ⁽¹⁵⁷⁾.

За разлика от това, документацията за случаите, попадащи в буква г), трябва да показва финансовото състояние на молителя ⁽¹⁵⁸⁾ и/или да доказва основателността на молбата в съответствие с правилата в замолената държава членка за безплатен достъп до правосъдие.

⁽¹⁵⁷⁾ Всички приложения към Регламента за издръжката може да се попълват в динамичен формат, който позволява незабавен превод на езика на замолената държава членка на адрес: https://e-justice.europa.eu/155/BG/online_forms. Вж. също ръководството за ползване на приложенията към Регламента за издръжката на адрес: <https://op.europa.eu/bg/publication-detail/-/publication/8aa572b8-6eb3-11e8-9483-01aa75ed71a1/language-bg/format-PDF/source-71665318>

⁽¹⁵⁸⁾ Решение на Комисията № 2004/844/ЕО от 9 ноември 2004 година за установяване на формуляр за молба за правна помощ съгласно Директива 2003/8/ЕО на Съвета относно подобряване на достъпа до правосъдие при презгранични спорове чрез установяването на минимални общи правила за правната помощ при такива спорове (нотифицирано под номер C(2004) 4285) (ОВ L 365, 10.12.2004 г., стр. 27) Тази документация може да бъде изтеглена от адрес: https://e-justice.europa.eu/157/BG/legal_aid_forms

Приложение I: таблица на съответствието (членове — съображения от Регламента за издръжката)

Член(ове)	Съображение(я)	Тема
—	Съображение 1 Съображение 2 Съображение 3	Мерки, свързани със съдебното сътрудничество по гражданскоправни въпроси с трансгранични последици
—	Съображение 6 Съображение 7	Програма от Хага
—	Съображение 10	Тема от Регламента за издръжката
—	Съображение 23	Използване на съвременни комуникационни технологии
—	Съображение 41	Изчисляване на периоди и срокове в съответствие с Решение 1182/71/ЕО на Съвета
—	Съображение 45	Принцип на субсидиарност
Член 1, параграф 1	Съображение 11	Материално приложно поле
Член 1, параграф 2	Съображение 46 Съображение 47 Съображение 48	Географско приложно поле; диференцирано интегриране на правото на Съюза
Член 2, параграф 1, точка 1	Съображение 12	Определение на понятието „решение“
Член 2, параграф 1, точка 2	Съображение 13	Прилагане на Регламента за издръжката към съдебни спогодби и автентични документи (определение на „съдебна спогодба“)
Член 2, параграф 1, точка 3	Съображение 13	Прилагане на Регламента за издръжката към съдебни спогодби и автентични документи (определение на „автентичен документ“)

Член(ове)	Съображение(я)	Тема
Член 2, параграф 1, точки 4—9 и точка 11	—	Определения на „държава членка по произход“, „държава членка по изпълнение“, „молеца държава членка“, „замолена държава членка“, „държава — страна по Хагската конвенция от 2007 г.“, „съд по произход“ и „длъжник“
Член 2, параграф 1, точка 10	Съображение 14	Определение на „взискател“, публични институции, действащи в качеството на взискател
Член 2, параграф 2	—	Административни органи в качеството на „съдилища“
Член 2, параграф 3	Съображение 18	Понятието „местоживееене“
Член 3	Съображение 15	Общи разпоредби относно компетентността
Член 4	Съображение 19	Избор на съд
Член 5	—	Компетентност, основана на явяване на ответника
Член 6	Съображение 15	Субсидиарна компетентност
Член 7	Съображение 16	<i>Forum necessitatis</i>
Член 8	Съображение 17	Промяна на издръжката/ограничение за производствата
Член 9	—	Сезиране на съда
Член 10	—	Проверка на компетентността
Член 11	—	Проверка на допустимостта
Член 12	—	<i>Visaщ процес (lis pendens)</i>
Член 13	—	Свързани искове
Член 14	—	Временни или охранителни мерки
Член 15	Съображение 20 Съображение 21	Приложимо право
Член 16	Съображение 24 Съображение 26	Признаване, изпълняемост и изпълнение на решения

Приложение I

Член(ове)	Съображение(я)	Тема
Член 17	Съображение 4 Съображение 5 Съображение 9 Съображение 24	Премахване на екзекватурата
Член 18	—	Охранителни мерки
Член 19	Съображение 29	Право да се иска преразглеждане
Член 20	Съображение 28	Документи за целите на изпълнението, превод на документи за целите на изпълнението
Член 21	Съображение 30	Отказ или спиране на изпълнението
Член 22	Съображение 21 Съображение 25	Незасягане на съществуването на семейни отношения
Член 23	Съображение 26	Признаване на решения, постановени в държава членка, която не е обвързана от Хагския протокол от 2007 г.
Член 24	Съображение 26	Основания за отказ за признаване на решения, постановени в държава членка, която не е обвързана от Хагския протокол от 2007 г.
Член 25	—	Спиране на производството
Член 26	Съображение 26	Изпълняемост на решения, постановени в държава членка, която не е обвързана от Хагския протокол от 2007 г.
Член 27	—	Териториална компетентност
Член 28	—	Процедура за декларация за изпълняемост
Член 29	—	Непредставяне на извлечението
Член 30	Съображение 26	Декларация за изпълняемост
Член 31	—	Уведомяване за решението по молбата за декларация
Член 32	—	Обжалване на решение по молбата за декларация
Член 33	—	Производство за оспорване на решение, постановено по жалба

Член(ове)	Съображение(я)	Тема
Член 34	—	Отказ или отменяне на декларация за изпълняемост
Член 35	—	Спиране на производството
Член 36	—	Временни или охранителни мерки
Член 37	—	Частична изпълняемост
Член 38	—	Освобождаване от данъци, налози или такси
Член 39	Съображение 22	Временна изпълняемост
Член 40	—	Позоваване на признато решение
Член 41	Съображение 27	Процедура и условия за изпълнение
Член 42	—	Недопускане на преразглеждане на решение по същество
Член 43	—	Възстановяване на разходите без предимство
Член 44	Съображение 37	Право на правна помощ
Член 45	Съображение 37	Съдържание на правната помощ
Член 46	Съображение 36	Безплатна правна помощ при иски за издръжка на деца, подадени чрез централните органи
Член 47	Съображение 37	Непрекъснатост на правната помощ
Член 48	Съображение 13	Прилагане на Регламента за издръжката към съдебни спогодби и автентични документи
Член 49	Съображение 31	Определяне на централните органи
Член 50	Съображение 31	Общи функции на централните органи
Член 51	Съображение 31	Специфични функции на централните органи
Член 52	—	Упълномощаване
Член 53	Съображение 31	Искания за специфични мерки
Член 54	Съображение 32	Разходи на централния орган
Член 55	Съображение 32	Подаване на молби чрез централните органи

Приложение I

Член(ове)	Съображение(я)	Тема
Член 56	Съображение 31	Видове молби чрез централните органи
Член 57	—	Съдържание на молбите
Член 58	—	Предаване, получаване и обработка на молби и дела чрез централните органи
Член 59	—	Езици
Член 60	—	Заседания на централните органи
Член 61	Съображение 33 Съображение 34	Достъп на централните органи до информация, съответствие с Директивата на ЕС за защита на данните
Член 62	Съображение 35	Становище на Европейския надзорен орган по защита на данните относно предаването и използването на информация
Член 63	Съображение 35	Уведомяване на субекта на данните
Член 64	Съображение 14	Публични институции, действащи в качеството на ищец
Член 65	—	Легализация или други подобни формалности
Член 66	Съображение 38	Превод на подкрепящи документи
Член 67	—	Възстановяване на разходите
Член 68	Съображение 44	Връзка с други правни инструменти на Съюза
Член 69	Съображение 8 Съображение 40	Връзка със съществуващите международни конвенции и споразумения
Член 70	—	Информация, предоставяна на обществеността
Член 71	Съображение 39	Информация относно данните за връзка и езиците, на които да бъде уведомявана Комисията
Член 72	Съображение 39 Съображение 42 Съображение 43	Формуляри и процедура по консултиране
Член 73	Съображение 42 Съображение 43	Комитет

Член(ове)	Съображение(я)	Тема
Член 74	—	Клауза за преразглеждане
Член 75	Съображение 24 Съображение 26 Съображение 44	Преходни разпоредби
Член 76	—	Влизане в сила

Приложение II

Приложение II: списък на решенията, определенията и заключенията на Съда на ЕС, отнасящи се до Регламента за издръжката и Хагския протокол от 2007 г.

	Номер на делото	Имена на страните	Запитваща национална юрисдикция	Дата на решението на Съда на ЕС	Регламент за издръжката (Р)/ Хагски протокол от 2007 г. (П)	Предмет
1	C-400/13 и C-408/13 (съединени дела)	<i>Sanders/Verhaegen</i> ; и <i>Huber/Huber</i>	<i>Amtsgericht Düsseldorf</i> (Районен съд, Дюселдорф) и <i>Amtsgericht Karlsruhe</i> (Районен съд, Карлсруе) (Германия)	18.12.2014 г.	Р	Член 3, буква б)
2	C-184/14	<i>A/B</i>	<i>Corte Suprema di Cassazione</i> (Върховен касационен съд) (Италия)	16.7.2015 г.	Р	Член 3, букви в) и г)
3	C-499/15	<i>Wand VIX</i>	<i>Vilniaus miesto apylinkės teismas</i> (Районен съд, Вилнюс) (Литва)	15.2.2017 г.	Р	Член 3
4	C-283/16	<i>M.S./P.S.</i>	<i>High Court of Justice (England and Wales)</i> (Висш съд (Англия и Уелс) (Обединено кралство)	9.2.2017 г.	Р	Член 41, параграф 1 и член 45

	Номер на делото	Имена на страните	Запитваща национална юрисдикция	Дата на решението на Съда на ЕС	Регламент за издръжката (Р)/ Хагски протокол от 2007 г. (П)	Предмет
5	C-467/16	<i>Brigitte Schlömpl Landratsamt Schwäbisch Hall</i>	<i>Amtsgericht Stuttgart</i> (Районен съд, Щутгарт) (Германия)	20.12.2017 г.	Р	Член 69
6	C-83/17	<i>KP/LO</i>	<i>Oberster Gerichtshof</i> (Върховен съд) (Австрия)	7.6.2018 г.	Р	Членове 1, 3, член 4, параграф 2 и член 15
7	C-214/17	<i>Alexander Mölkl Valentina Mölkl</i>	<i>Oberster Gerichtshof</i> (Върховен съд) (Австрия)	20.9.2018 г.	П, Р	Член 1, член 4, параграф 3, членове 7 и 8 от Протокола Член 5 от Регламента за издръжката
8	C-604/17	<i>PM/AH</i>	<i>Върховен касационен съд</i> (България)	16.1.2018 г.	Р	Член 3, буква г)
9	C-85/18	<i>CV/DU</i>	<i>Judecătoria Oradea</i> (Районен съд, Орадея) (Румъния)	10.4.2018 г.	Р	Член 3
10	C-468/18	<i>R/P</i>	<i>Judecătoria Constanța</i> (Районен съд, Констанца) (Румъния)	5.9.2019 г.	Р	Член 3, букви а) и г) и член 5
11	C-759/18	<i>OF/PG</i>	<i>Judecătoria Rădăuți</i> (Първоинстанционен съд, Ръдъуц) (Румъния)	3.10.2019 г.	Р	Член 1 и член 3, буква г)

Приложение II

	Номер на делото	Имена на страните	Запитваща национална юрисдикция	Дата на решението на Съда на ЕС	Регламент за издръжката (Р)/ Хагски протокол от 2007 г. (П)	Предмет
12	C-41/19	<i>FX/GZ</i>	<i>Amtsgericht Köln</i> (Районен съд, Кьолн) (Германия)	4.6.2020 г.	Р	Членове 1, 3, 16, 21, член 41, параграф 1 и членове 42 и 64
13	C-540/19	<i>WV/Landkreis Harburg</i>	<i>Bundesgerichtshof</i> (Федерален върховен съд) (Германия)	17.9.2020 г.	Р	Член 2, член 3, буква б) и член 64
14	C-729/19	<i>TKF/Department of Justice for Northern Ireland</i>	<i>Court of Appeal in Northern Ireland</i> (Апелативен съд на Северна Ирландия) (Обединено кралство)	15.4.2021 г.	Р	Член 1 и член 75, параграф 2, буква а)
15	C-501/20	<i>MPA/LCDNMT</i>	<i>Audiencia Provincial de Barcelona</i> (Апелативен съд на Барселона) (Испания)	1.8.2022 г.	Р	Член 7
16	C-644/20	<i>W.J./L.J. и J.J</i>	<i>Sąd Okręgowy w Poznaniu</i> (Окръжен съд, Познан) (Полша)	12.5.2022 г.	Р	Член 3

Приложение III: списък на други решения на Съда на ЕС (отнасящи се до законодателство, различно от Регламента за издръжката и Хагския протокол от 2007 г.)

	Номер на делото	Имена на страните	Запитваща национална юрисдикция	Дата на решението на Съда на ЕС	Правен инструмент
1	C-120/79	<i>de Cavell/de Cavel II</i>	<i>Bundesgerichtshof</i> (Федерален върховен съд) (Германия)	6.3.1980 г.	Брюкселска конвенция за компетентността и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела от 1968 г.
2	C-220/95	<i>van den Boogaard/Laumen</i>	<i>Arrondissementsrechtbank</i> (Окръжен съд) (Нидерландия)	27.2.1997 г.	Брюкселска конвенция за компетентността и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела от 1968 г.
3	C-295/95	<i>Farrell/Long</i>	<i>Circuit Court, County of Dublin</i> (Окръжен съд Дъблин) (Ирландия)	20.3.1997 г.	Брюкселска конвенция за компетентността и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела от 1968 г.
4	C-656/13	<i>LJM</i>	<i>Nejvyšší soud</i> (Върховен съд) (Чехия)	12.11.2014 г.	Регламент „Брюксел IIа“

ЗА КОНТАКТ С ПРЕДСТАВИТЕЛИ НА ЕС

Лично

В целия Европейския съюз съществуват стотици центрове Europe Direct. Адреса на най-близкия до Вас център ще намерите онлайн (european-union.europa.eu/contact-eu/meet-us_bg).

По телефона или като ни пишете

Europe Direct е служба, която отговаря на въпросите Ви за Европейския съюз. Можете да се свържете с нея:
— чрез безплатния телефонен номер 00 800 6 7 8 9 10 11 (някои оператори могат да таксуват обаждането),
— на стационарен телефонен номер +32 22999696,
— чрез следния формуляр european-union.europa.eu/contact-eu/write-us_bg.

ЗА ДА НАМЕРИТЕ ИНФОРМАЦИЯ ЗА ЕС

Онлайн

Информация за Европейския съюз на всички официални езици на ЕС е на разположение на сайта Европа (european-union.europa.eu).

Публикации на ЕС

Можете да разгледате или да поръчате публикации на op.europa.eu/bg/publications. Редица безплатни публикации могат да бъдат получени от Europe Direct или от местния център за документация (european-union.europa.eu/contact-eu/meet-us_bg).

Право на ЕС и документи по темата

За достъп до правна информация от ЕС, включително цялото право на ЕС от 1951 г. насам на всички официални езици, посетете EUR-Lex (eur-lex.europa.eu).

Отворени данни на ЕС

Порталът data.europa.eu предоставя достъп до отворени набори от данни от институциите, органите и агенциите на ЕС. Данните могат да бъдат изтеглени и използвани повторно безплатно, както за търговски, така и за нетърговски цели. Порталът предоставя достъп и до множество набори от данни от европейските държави.

Contact

European Commission
Directorate-General for Justice and Consumers
European Judicial Network
in civil and commercial matters
just-ejn-civil@ec.europa.eu
<https://e-justice.europa.eu>

Служба за публикации
на Европейския съюз

European Judicial Network
in civil and commercial matters

